

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR YAPMAYAN 10-12 YAŞ
ÇOCUKLARIN
SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Emre YILDIZ

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ANKARA

2019

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR YAPMAYAN 10-12 YAŞ
ÇOCUKLARIN
SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Emre YILDIZ

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Zeynep ÇETİN**

**ANKARA
2019**

ONAY SAYFASI

**Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yaş Çocukların Sosyal Beceri
Düzeylerinin Karşılaştırılması**
Emre YILDIZ
Doç. Dr. Zeynep ÇETİN

Bu tez çalışması 19.06.2019 tarihinde jürimiz tarafından "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Figen TURAN
(Hacettepe Üniversitesi)

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zeynep ÇETİN
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Pınar BAYHAN
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Gözde AKOĞLU
(Kırıkkale Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

24 Haziran 2019

Prof. Dr. Diclehan Orhan
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

26./06/2019

Emre YILDIZ

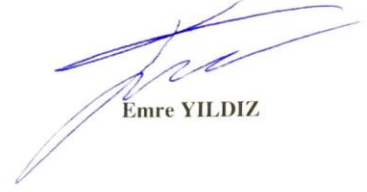
"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik materyal ve metodların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç. Dr. Zeynep ÇETİN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne göre yazıldığını beyan ederim.

Emre YILDIZ

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmayı başarı ile tamamlamamda bana yardımcı olan, hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, çalışmamın her aşamasındaki geri bildirimleriyle, fikirleriyle bana yol gösteren ve sabırla beni dinleyip zaman ayıran değerli danışman hocam Doç. Dr. Zeynep ÇETİN'e;

Akademik gelişimime her anlamda katkı sağlamış olan kıymetli bölüm hocalarıma,

Her zaman desteğe ihtiyacım olup olmadığını soran, bitmeyeceğini düşündüğüm zamanlar bana inanan ve moral veren başta oda arkadaşlarım Çiğdem, Esra hoca, Sinem hocam olmak üzere diğer odalarda bulunan çok kıymetli çalışma arkadaşlarıma;

İstatistiksel olarak anlayamadığımı düşündüğüm noktalarda bilgisiyle beni aydınlatan ve yönlendiren Helin hocama;

Tezi bitirmenin sadece bilimsel bilgilerden ibaret olmayıp, evrak işlerinin de çok yoğun olduğunu anladığımda odasının kapısını aşındırdığım sevgili dostum Güzin'e;

“Emre sen yaparsın” diye benim “yapacağıma” inanan, beni bu süreçte yalnız bırakmayan dostlarım, kardeşlerim Ayşegül ve Melis'e;

Tüm bu süreçte benimle gülüp benimle üzülen, moral kaynağım anneme, babama, ablama ve abime;

Sonsuz teşekkür ederim...

ÖZET

Yıldız. E, Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yaş Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019. Bu çalışmanın amacı, takım sporu yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş grubundaki öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin araştırılmasıdır. Araştırma kapsamında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaokul kademesinde öğrenim gören Ankara ili Çankaya ilçesindeki öğrencilerden uygun örnekleme yöntemiyle, rastgele seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılmış olan 234 (110 kız, 124 erkek) öğrenci yer almaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ile Akçamete ve Bacanlı tarafından 2005 yılında geliştirilen 7-12 yaş Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda t testi, ANOVA analizi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. ANOVA analizi ile ilgili sonuçların anlamlı çıkmasıyla farkın kaynağını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi, Kruskal Wallis analizi ile ilgili sonuçların anlamlı çıkmasıyla da farkın kaynağını belirlemek amacıyla nonparametric post hoc testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında çocukların spor yapıp-yapmama, spor branşları, spor yaptıkları süre ve takım sporu yapan ve spor yapmayan erkek kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmışken ($p < 0.05$), çocukların yaşları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri spor yapmayanlara göre daha yüksek bulunmuş, branşlar değerlendirildiğinde voleybola katılım gösteren çocukların sosyal becerilerinde “sonuçları kabul etme” alt boyutu diğer branşlara göre istatistiksel olarak daha yüksektir. Takım sporu yapan ve spor yapmayan çocuklar cinsiyete göre ve sporda buldukları sürelere göre değerlendirildiğinde alt boyutlarda anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sonuç olarak çocuklar küçük yaştan itibaren gelişim süreçlerinin desteklenmesi için sportif faaliyetlere yönlendirilmeli ve kız çocukları daha fazla spor branşı içerisinde yer almalıdır.

Anahtar Kelimeler: sosyal beceri, spor, ortaokul, okul sporları.

ABSTRACT

Yıldız, E., Comparison of Social Skills Levels of 10-12 Year-Old Children Who Do Not Sports and Do Team Sports, Hacettepe University Graduate School of Health Sciences, Child Development and Education Master's Thesis, Ankara, 2019. The aim of this study is to investigate the social skill levels of the students in the 10-12 age group who do team sports and do not sports. In the scope of the research, 234 (110 girls, 124 boys) students who were randomly selected and participated in the study voluntarily were chosen by the appropriate sampling method in the Çankaya district of Ankara province. The Personal Information Form which was created by the researcher and the 7-12 age Social Skill Assessment Scale (SSAS) developed in 2005 by Akçamete and Bacanlı were used as data collection tools. For the purposes of the study, t test, ANOVA analysis, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis test were used. LSD post hoc test to determine the source of the difference with the meaningful results of ANOVA analysis, the results of Kruskal Wallis analysis were significant and nonparametric post hoc test was used to determine the source of the difference. According to the results of the analysis, there was a significant difference between the social skill levels of boys and girls who did team sports and didn't do sports, while they did team sports and they didn't do sports, sport branches ($p < 0.05$), there was no significant difference between the ages of children and their social skills. The social skills of the children did in team sports were higher than those who did not do sports, when the branches are evaluated the sub-dimension of "accepting results" in social skills of children who participate in volleyball is statistically higher than other branches. There were significant differences in the sub-dimensions when children who did team sports and didn't do sports were evaluated according to their gender and time. As a result, children should be directed to sporting activities in order to support their development process from a young age and girls should be involved in more sports.

Keywords: social skill, sport, secondary school, school sports.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
TABLolar	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Varsayımlar	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Sosyal-Duygusal Gelişim	5
2.1.1. Sosyal Gelişimle İlgili Kavramlar	6
2.2. Sosyal Beceri Modelleri	12
2.2.1. Motor Sosyal Beceri Modeli	12
2.2.2. Üretici Sosyal Beceri Modeli	14
2.2.3. Üç Sistem Yaklaşım	15
2.2.4. Kendini Ortaya Koyma Yaklaşımı	15
2.3. Okul Dönemi Sosyal-Duygusal Gelişimle İlgili Kuramlar	16
2.3.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	16
2.3.2. Freud'un Psikanalitik Kuramı	17
2.3.3. Sosyal Bilişsel Kuram	18
2.3.4. Ekolojik Kuram	19
2.4. Spor	22
2.4.1. Sporun Tanımı	22
2.4.2. Sporun Sosyal Boyutu	24

2.5. Spor Aktiviteleri	26
2.5.1. Bireysel Spor Aktiviteleri	27
2.5.2. Takım Spor Aktiviteleri	28
2.6. Spor Hareketler Dönemi	30
2.7. Sosyal Beceri ve Sporla İlgili Literatür Taraması	32
3. GEREÇ VE YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	35
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Genel Bilgi Formu	37
3.3.2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği	37
3.4. Veri Toplama Süreci	40
3.5. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR	43
5. TARTIŞMA	79
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	90
7. KAYNAKLAR	95
8. EKLER	
Ek 1. Etik Kurul Onayı	
Ek 2. MEB Araştırma İzni	
Ek 3. Orjinallik Ekran Çıktısı	
Ek 4. Dijital Makbuz	
Ek 5. Genel Bilgi Formu	
9. ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR

SBDÖ : Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
3.1. Demografik değişkenlerdeki çocuk sayıları ve değişkenlere göre dağılımları.	36
4.1. Takım sporu yapıp yapmama durumuna göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	43
4.2. Takım sporu yapan çocukların yaş değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	47
4.3. Takım sporu yapan çocukların spor branşı değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	52
4.4. Takım sporu yapan çocukların spor yaptıkları süre değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	56
4.5. Takım sporu yapan çocukların cinsiyet değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	61
4.6. Takım sporu yapmayan çocukların cinsiyet değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.	65
4.7. Çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların takım sporu yapıp yapmama durumlarına göre karşılaştırılması.	69
4.8. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların yaşlarına göre karşılaştırılması	71
4.9. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların branşlara göre karşılaştırılması	72
4.10. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların spor yaptıkları süreye göre karşılaştırılması	74
4.11. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.	76
4.12. Takım sporu yapmayan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.	77

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bireyler yaşamları boyunca birtakım sosyal etkileşimlerin içerisinde yer alırlar. Kimi bireyler bu etkileşimleri daha kolay ve anlamlı bir şekilde sürdürürken kimileri ise bunun tam tersi yönde, içinde buldukları sosyal ortamlarda kendilerini ifade edemeyebilirler ve yeni ilişkiler kurmak zor olabilir. Yine aynı şekilde bazı bireyler rahat ve güvenli tutumlarıyla dikkatleri kendi üzerinde toplarken, bazıları ise toplumda fark edilmemek için ekstra çaba harcayabilirler. Bu insanlar için diğer kişilerin bakışlarını kendi üzerinde hissetmek ciddi derecede rahatsızlık hissi yaratabilir (1)

Sosyal beceriler, kişilerin başkalarıyla etkileşimde bulunmasına fırsatlar yaratan beceriler olarak nitelendirilmektedir. Bu davranışları gösteren kişiler, çevrelerinden birtakım pekiştirmeler alırlar veya var olan pekiştirmeleri sürdürürler. Sosyal beceriler, kişilerarası nitelik taşıyan, iletişim ve etkileşimi sağlayan; değiştirilebilir ve tekrarlanabilir becerilerdir. Kişilerarası iletişim başlatma, sürdürme ve uygun şekilde bitirme gibi davranışlar sosyal beceriler kapsamında değerlendirilmektedir (2)

Çocukların gelişim süreçlerinde sosyal beceriler üzerinde durulması gereken önemli konulardan bir tanesidir. Çünkü çocukların başkaları ile etkileşimde bulunmasını sağlayan sosyal beceriler, sosyal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (3).

Çocukların birey olma süreçlerinde yaşamlarını sağlıklı ve dengeli sürdürebilmeleri, akranlarınca ve diğer insanlar tarafından, toplumsal kabulünün sağlanmasında, onaylanan davranış biçimlerine sahip olmaları önemli unsurlardan bir tanesidir. Bireylerin, yaşamlarının büyük bir kısmını diğer insanlarla birlikte ve etkileşimli olarak geçirdiği düşünüldüğünde; bireysel mutluluğun, huzurun ve tatminin sağlanmasında sosyal ilişkilerin önemli olduğu ifade edilebilir. Bu durum kişilerin toplumda kendilerini iyi bir şekilde ifade edip olumlu geri dönüşler almalarını, içinde buldukları sosyal ortamlarda kabul edilmelerini ve etkileşimde bulunduğu kişiler arasında problemler yaşamalarını en aza indirecek davranış kalıpları geliştirmelerini ve sergilemelerini sağlayacaktır (4).

Özellikle hareketli olan çocukların sağlıklı gelişimlerinin sürdürülebilmesi adına bu ihtiyaçlarının karşılanması önem arz etmektedir. Bu ihtiyacı karşılayacak önemli faaliyetlerden bir tanesi de sportif faaliyetlerdir. Çocuklarda dayanıklılık, kas kontrolü, esneklik ve kuvvet gibi becerilerin kazanılmasında oldukça etkin bir rol oynayan sportif faaliyetlerin aynı zamanda solunum, dolaşım, iskelet, kas sistemi gibi birçok fizyolojik durum üzerinde de olumlu etkisi vardır (5).

Sportif faaliyetler içinde yer alma, bireyin fiziksel gelişiminin yanı sıra sosyal gelişimine de katkı sağlar. Spor, bireylerin dinamik bir çevreye katılımını sağlayıp, bu dinamik çevrede sosyalleşmesine yardımcı olan önemli bir faktördür (6).

Çocuklar sportif faaliyetler içinde yer alırken hem etkileşim içinde olma hem belli kurallar öğrenme hem de hareket etme gibi becerilerini geliştirebilirler. Aynı zamanda takım sporu yaparkende birtakım sosyal kuralları öğrenirler ve bu sosyal kurallar, çocukların toplum tarafından kabul edilmesinde kolaylık sağlayabilir (7).

Alanyazın incelendiğinde, spora devam eden ve spora devam etmeyen çocukların üzerindeki etkilere yönelik araştırmalar bulunmaktadır (5; 8; 9; 10; 11; 13; 15). Ancak çalışmalar incelendiğinde takım sporu yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş grubundaki çocuklarla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alandaki bu açığı kapatmak ve alana katkı sağlaması açısından bu çalışmada takım sporu yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 10-12 yaş aralığında takım sporu yapan ve spor yapmayan çocukları sosyal beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığı incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır.

- Takım sporları yapan ve spor yapmayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
- Takım sporları yapan çocukların,
  - Yaşları,
  - Branşları,
  - Spor yapılan süre,

- Cinsiyetleri ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Spor yapmayan çocukların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sportif faaliyetlere katılım göstermek; bireylere fiziksel katkısının yanı sıra sosyalleşebileceği ortamlara da dahil olup sosyal becerilerinin geliştirilmesine de katkı sağlar. Sporun, bireylerin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan fiziksel bir etkinlik olması nedeniyle kişinin sosyalleşmesinde önemli bir rolü olduğu söylenebilir (13). Dolayısıyla sporun, fiziksel katkıların yanı sıra sosyal becerilere de katkısının olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Eigenschenk ve ark. (14)'nın yaptığı çalışma incelendiğinde, spora katılımın sosyal gelişimi çeşitli yönlerden desteklediği, çocuklarda atılganlık, kendine güven ve toplum içinde aktif rol alma gibi becerilere olumlu katkı sağladığı ifade edilmiştir. Makar (17) ise bireylerin içinde buldukları sportif faaliyetlerin kişilerde sosyal becerileri yükselttiği ve olumlu fiziksel benlik algısı geliştirdiğini saptamış olup, düzenli ve sıklıkla gerçekleştirilen aktivitelerin kişilerde olumlu benlik algısına ilişkin özgüvenlerini yükselterek bedensel ve ruhsal açıdan daha sağlıklı bireyler olmalarını ve toplumla uyumlu bireylerin gelişimini sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Spor kişilerde birçok sosyal becerinin oluşmasına ve sürekli hale gelmesine olanak sağlar. Bu faaliyetlerde bulunan çocuklar ve yetişkinler sorumluluk alma, paylaşma, yardım etme, liderlik etme gibi sosyal becerileri öğrenebilirler. Ayrıca sosyal sınıf ayrımı gözetmediğinden sosyal becerilerin daha kolay kazanılmasını sağlayabilir (16).

Bu araştırma;

- Takım sporu yapan ve spor yapmayan çocuklarda sosyal beceri düzeylerine dikkat çekmesi,
- Ailelere, öğretmenlere ve sporla ilgilenen profesyonellere rehberlik etmesi,
- Bu konuda yapılacak araştırmalara temel olması,

- Çocuklarla ilgili geliştirilecek politikalarda sportif faaliyetlerin de yer alması gerektiğine vurgu yapması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinin Çankaya ilçesinde yer alan 56 devlet okulunda 10-12 yaş çocukların derslerine giren beden eğitimi öğretmenleriyle,
- Çocukların sosyal becerilerini ölçmeye yönelik kullanılan sosyal beceriler değerlendirme ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle,
- Takım sporlarında belirli branşlarla,
- Velilerin, genel bilgi formunda yer alan çocuklarla ilgili vermiş oldukları bilgilerle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada kullanılan sosyal beceriler değerlendirme ölçeğinin öğrencilerin sosyal becerilerini ölçtüğü, öğretmenlerin ölçeğe, velilerin ise genel bilgi formuna samimi yanıtlar verdiği varsayılmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sosyal-Duygusal Gelişim

İnsanlar doğumlarından itibaren sosyal bir çevrenin içinde yaşamaya başlarlar. Bebekler doğumlarından itibaren gereksinimlerinin karşılanması için ebeveynlerine veya kendilerine bakan kişilere muhtaçtırlar. Bu durum bebeklerin, çevresindeki insanlarla ilk defa etkileşim sağlaması ve sosyal ilişkilerini kurması anlamına gelir. Yeni doğan bir bebeğin fiziksel tüm ihtiyaçları karşılanırsa fakat onunla herhangi bir sosyal etkileşim kurulmasa sonuç ne olur? Araştırmacılar bu sorunun yanıtını etik olarak insanlar üzerinde arayamayacakları için maymunlarla çalışmışlardır ve maymunların sosyal gelişimlerinde bazı gerilikler olduklarını bulmuşlardır. Yetiştirme yurdunda kalan bebek ve çocukların gözlemleri sonucunda da; çocuklar için gerekli fiziksel koşullar sağlanması ve ihtiyaçları karşılanması durumunda bile, yeterli ilgi ve sevgi göremediklerinden dolayı çocuklarda motor becerilerde geriliklerin yanı sıra birçok sorun olduğu ortaya konmuştur (17).

Bireylerin, toplumda uyum sağlayabilecek özelliklere sahip olması sosyal gelişimin önemini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü insan tek başına yaşayabilecek bir varlık değildir. Tek başına yaşayan bir varlık olmaması onun toplum içinde diğer insanlarla etkileşim kurmasını zorunlu hale getirecektir. Ayrıca diğer insanlarla kuracağı birebir ilişki ruh sağlığını da etkileyecektir. Erken çocukluk döneminde desteklenen sosyal gelişim, çocuğun sonraki yaşantısına yapılacak en büyük yatırımlardan biri olacaktır (19, 20, 21). Erken yıllardan itibaren çocukların sosyal davranışlarına katkı sağlayan sosyal gelişim diğer gelişim alanlarıyla da bağlantılıdır. Sosyal olarak kendini güvende hissetmeyen çocuk hem kendini hem de çevresini mutsuz edebilir. Sosyal açıdan kendini yeterli gören bir çocuk ise işbirliğini, paylaşmayı, yardım etmeyi öğrenebilir, davranışlarının sorumluluğunu alabilir. Bir bireyin sosyal açıdan gelişim gösterebilmesinde sosyal beceriler önemli bir yere sahiptir (21)

2.1.1. Sosyal Gelişimle İlgili Kavramlar

Sosyalleşme

İnsan doğduğu andan itibaren kendini sosyal bir çevrenin içinde bulur ve bu çevreye uyum sağlamak için birtakım becerilere ihtiyaç duyar. Bu uyum sağlama girişimleri doğumdan başlayıp devam eden bir süreci içermekte olup, sosyal uyumun kolaylaşması için gerek sosyal öğrenmeyle gerekse yaşantıyla birlikte bazı sosyal becerilere gereksinim duyar (22).

Sosyalleşme, birey ve toplum açısından farklı bir anlam içermektedir; toplumsal açıdan bakıldığında, kültürün nesilden nesile devamlılığını sağlarken, bireysel açıdan ise; kişilerin sosyal yaşam içindeki normlara uyum sağlamasını kolaylaştıran bir olgudur. Bu yönlerden değerlendirildiğinde sosyalleşme bireyin benlik bütünlüğünün oluşmasına yardım eden bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (23). Birey sosyalleşirken, içinde bulunduğu kültürün değerlerini, tutumlarını ve rollerini öğrenme fırsatı ve kendi benliğini oluşturma fırsatı bulup sosyal etkileşim sürecinin içinde toplumun bir ferdi olarak yer alır (24).

Çocukların, sosyal ilişkilerin nasıl olması gerektiği, ilk olarak aile içindeki etkileşimlerin gözlemlenmesi sonucunda gerçekleşir. Bu nedenle çocuğun sosyal bir varlık olma sürecinde; benlik kontrolü, duygularını dile getirme ve çatışma durumlarına ilişkin çözümler sunulması sosyalleşmelerini desteklemek adına önem arz etmektedir (25). Aynı zamanda çocukların; aile içi ebeveyn etkileşimleri, kardeşleriyle olan etkileşimleri, akranları ve çevredeki diğer bireylerle etkileşimleri sonucu gelişim gösterir (26).

Çocuklar sosyalleşme süreçlerinde bireylerle kurdukları etkileşim sonucu içinde buldukları toplumun yapısını ve kültürünü, değerlerini ve normlarını öğrenme fırsatı bulurlar. Bu süreçte çocuk, farkında olmadan da öğrenebilmektedir (20).

Eisenberg ve ark. ise sosyalleşme sürecinde ailenin rehberliği ve durumlara verdikleri reaksiyonların önemli olduğunu, çocuklar için dış dünya ile köprü görevinde olmaları gerektiği; olumsuz duyguları düzenlemeleri konusunda yardımcı olmaları ve desteklemelerinin önemini vurgulamışlardır (27).

İnsanların sosyalleşmesi sosyal etkileşimin bir ürünüdür. İnsanlar sosyal olarak ailesiyle, arkadaşlarıyla ve çevredeki diğer insanlarla kısacası toplumu oluşturan her yapı taşıyla etkileşim içinde bulunurlarken aynı zamanda karşıda duran tarafı da etkilerler. Bu etkileşimin ve buna bağlı olarak sosyalleşmenin niteliği; kişinin içinde bulunduğu toplumun gelişmişlik seviyesine ve birbirleriyle kurdukları iletişimin kalitesine bağlıdır (24).

Sosyal bir varlık olan insan, toplumla sürekli etkileşim halindedir. İnsanların toplum içinde rahat ve uyumlu bir yaşam sürdürebilmeleri toplumun niteliğine bağlı olduğu gibi toplumu oluşturan her bir ferdin iyi düzeyde sosyal becerilere de sahip olmalarına bağlıdır (28). Ancak günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerle birlikte küreselleşmenin hızlanması toplumsal yaşamın dinamiklerinde birtakım olumlu ve olumsuz durumları meydana getirmiştir. Bu olumlu ve olumsuz değişiklikler ise toplumsal yaşantılarımızı önemli ölçüde etkileyen unsurların başında gelmektedir (29).

İnsanın doğduğu andan itibaren sosyal çevre ile tanışması ve yaşamını devam ettirebilmesi adına sadece fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması veya karşılanması yeterli değildir. Hayatın zorlu süreçlerinden mutlu ayrılması ve yaşam kurallarını anlayıp, uyum sağlaması; diğer insanlarla ilişkilerini düzenlemesi ve bu ilişkilerde başarıyı elde etmesi için sosyalleşmesi bir ihtiyaç haline gelmektedir. Başkalarının düşünce, davranış ve ihtiyaçlarını anlayabilmesi, onların ihtiyaçlarına gerekli karşılığı vermesi, kendi ihtiyaçlarını belirlemesi ve toplumun kendisinden beklediği rol ve sorumlulukları sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi bireyin yaşantısı için gerekli olan davranışlardır (30).

Başarılı bir sosyalleşme sonucunda, kişinin kendi davranışlarını yönlendirmesi ve gerektiği zaman o davranışları bastırma yeteneği olan iç denetim gelişir. İç denetimi gelişmiş olan çocuklar ise; kanunlar tarafından zorlanmasa bile toplumsal kurallara, yasa ve normlara uyar. Çocuklar doğdukları zaman içinde buldukları toplumun kültürel değerlerini ve normlarını bilmezler. Bir çocuğun bu değerleri öğrenebilmesi ise içinde bulunduğu kültürün bireyleriyle sosyalleşmeleri sonucunda gerçekleşir. Çocukların sosyalleşme süreçlerinde ebeveynlerin çocukları ile sağlıklı ve etkileşimli bir iletişimlerinin olması bu sürecin daha sağlıklı olabilmesinin en büyük etkenlerindedir. Çocuklara, kendilerini ifade edebilecekleri

alanlar yaratıp, onların sorumluluk almalarına ve bağımsız hareket etmelerine imkan sağlanmalıdır. Çocuklar aile bireyleri ile ne kadar iyi ve kaliteli iletişim sağlarsa dış dünyaya kuracağı etkileşim de o denli kaliteli olacaktır (18).

Orta çocukluk sonu ön ergenlik başında olan 10-12 yaş grubunun gelişim özellikleri de düşünüldüğünde; antrenörler, öğretmenler ve ebeveynler çocukların potansiyellerinin farkında olmalı ve geçiş sürecini daha kolay atlatabilmeleri için çocuklara yardımcı olmalıdırlar. Bu noktada çocukların spora yönlendirilmesi; kendilerini gerçekleştirebilecekleri ve potansiyellerini gösterebilecekleri ortamlar yaratılması; dönemsel olarak değişen duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmelerine olanak sağlayabilecektir. Herhangi bir akran grubuna dahil olamayan çocuklar için de öğretmenler veya antrenörler sporu etkin bir araç olarak kullanabilirler. Böylelikle diğer çocuklarla, akran guruplarına dahil olamayan çocukların kaynaşmasını ve ergenliğe hazırlık süreci olan ön ergenlik sürecini daha kolay geçirmeleri için fırsat sunmuş olabilirler (31).

Bu dönem özelliklerinden yola çıkarak, kız-erkek cinsiyet ayrımının yoğun olarak yaşandığı ve bununla bağlantılı olarak arkadaş gruplarının kurulduğu bilinmektedir. Her ne kadar bu dönemde arkadaşlık ilişkileri uzun dönemli olacağı düşünülse de, grupların zaman içinde özellikle ergenlik dönemiyle birlikte değişen bir görünüm sergilemektedir. Bu yaş grubunun geçiş dönemini ve ön ergenliği kapsayan bir dönem olduğu düşünüldüğünde, çocukların birtakım ergenlik davranışları göstermesinin muhtemel olduğu düşünülmektedir. Arkadaş grupları içerisinde kendini daha çok ön plana çıkarma, liderlik etme, kim olduklarını irdeleme gibi davranış örüntüleri sergilemeleri muhtemeldir. Bu noktada eğitimcilerin çocukların kişisel özelliklerine göre, yapabilecekleri sorumluluklar vermeleri onların sosyal açıdan desteklenmesi adına önem arz etmektedir. Yapabilen çocuğun kendine olan güveni de artacak ve böylelikle arkadaş gruplarında kendini ifade etmesi kolaylaşacak ve ön ergenliğin getireceği zihinsel bunalımları da daha kolay atlatacağı düşünülmektedir (31)

Ayrıca birey sosyalleşme aracılığıyla içinde yaşadığı topluluğun norm ve değer yargılarını, tutum ve düşünme kalıplarını öğrenebilmektedir. Aynı dili konuşup, ortak duyguları paylaşırlar ve birlikte hareket etme becerisi gelişir. Bu da

toplumda bireysel çatışmaları önleyerek toplumla bütünleşmenin sağlanmasına kolaylık sağlar.

Sosyal Beceri

Sosyal beceriler, çocukların günlük yaşantılarında aile ve akran ilişkilerinde mutlu ve başarılı olmaları için gerekli olan beceriler olarak tanımlanmaktadır (32).

Sosyal becerinin tarihçesi 1900'lü yılların başlarına dayanmakta olup, bu zamana kadar birçok araştırmanın yanı sıra çeşitli tanımlar yapılmıştır. Sosyal beceriler, kişiler arası etkileşimde kullanılan, başkaları tarafından olumlu pekiştirilerek alınmasına olanak sağlayan öğrenilmiş davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde; bireylerin başkalarıyla iletişim başlatma, sürdürme, sonuçlandırma; sorumluluk alma, değişen duygu durumlarıyla başa çıkabilme, grupla iş birliği yapma, problem çözme, olumsuz sonuçları kabul etme ve girişken olma gibi birçok beceriyi barındırmaktadır (33).

Şahin'e (21) göre sosyal beceriler ise, bireylerin çevreleriyle pozitif ilişkiler kurmalarına yardımcı olan ve bu ilişkileri sürdürmeleri için gerekli olan becerilerdir (iletişim, karar verme, problem çözme, yardımlaşma, sorumluluk alma vb.).

Wilson ve Sabeer becerileri; bir amaca yönelik tekrarlanan davranışlar bütünü olarak tanımlamışlardır. Sosyal becerileri ise, çocuğun ihtiyacına yönelik sergilemiş olduğu, amaca götüren yol ve yöntemler olarak değerlendirmişlerdir. Sosyal beceriler insanlarla kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu beceriler; çocukların akranları tarafından kabullerini kolaylaştırma, duygularını yönetme, yakınlık kurma, empatik yaklaşım sergileme, sorumluluk alma ve takımın iyi bir üyesi olma gibi özellikleri içerir (35).

Sosyal beceriler, olumlu sonuçlar getiren ve olumsuz tepkilerin alınmasının önüne geçen, farklı kişilerle iletişimi ve etkileşimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir ve kişinin sosyal çevresinde etki bırakan, amaca yönelik gözlenebilir veya gözlenemeyen öğrenilebilir davranışlar olarak ifade edilmektedir (36).

Hargie ve arkadaşları ise sosyal becerileri, bir amaca yönelik, ilişkiler arası durumlara özgü, öğrenilebilir ve kişinin kontrolünde olan davranışlar olarak nitelendirmişlerdir (37).

Sosyal beceriler, bireylerin kendilerine toplum tarafından verilen görevleri yerine getirebilmeleri için sergilenen davranış biçimleridir (38). Sosyal beceriler, kişilerin toplumdaki huzuru ve mutluluğu açısından gerekli olan becerilerdir. Kişiler bu beceriler sayesinde kendilerini gerçekleştirebilir, diğer bireylerle olan iletişimlerini ve etkileşimlerini doğru bir şekilde yönlendirebilirler.

Young ve West, bireyler arası gerekli olan olumlu iletişim ve etkileşimin anlamlı olabilmesi için sosyal beceriyi 5 aşamada değerlendirmiştir:

- 1- Sosyal beceriler, kişiler arası iletişimi ve etkileşimi arttırabilir. Bu etkileşimlerin artışı, soru sorma, paylaşımda bulunma, oyun oynama, oyuna davet etme, başkalarını selamlama, başkalarını övme, teşekkür etme, rica etme, açıklama, yakınlık gösterme, ilgi duyma gibi örneklerle açıklanabilir.
- 2- Sosyal beceriler olumsuz olarak nitelendirilen durumlarla başa çıkmada kolaylık sağlayabilir. Bunlar; akran zorbalığına direnme, istekleri reddetme, özür dileme, şikayette bulunma şeklinde örneklendirilebilir.
- 3- Bazı sosyal beceriler ise çatışmayı önleme veya çatışmayı çözme olarak karşımıza çıkabilir. Bu beceriler, uzlaşma, problem çözme ve görüşme şeklinde olabilir.
- 4- Halihazırda var olan sosyal etkileşimlerin ve ilişkilerin sürdürülmesine yardımcı olabilir.
- 5- Atılğan davranışlar da sosyal beceriler olarak değerlendirilebilir. Bunlar; duygularını ifade etme, hayır deme, olumsuz bir durumla başa çıkabilme, isteği tekrarlama, anlayışı açığa kavuşturma, ilgi gösterme olarak örnek verilebilir (akt. 30)

Bu becerilerin kazanımı ve sürerliliği özellikle ailede ve çocuğun etkileşim içinde bulunduğu tüm çevrede başlayıp tekrarıyla olgunlaşması beklenir (39).

Sosyal becerilerin alanyazındaki tanımından yola çıkıldığında insanların hayatlarının refah ve huzur içinde yaşamalarını sağlayabilecek birtakım beceriler (sorumluluk alma, paylaşma, kendini ifade edebilme vb.) olduğu görülmektedir. Tem tersi, sosyal becerilerin eksikliği gibi bir durumda ise bazı olumsuz durumların yaşanabileceği bir gerçektir.

Sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklar, yaşamları boyunca kişilerarası ilişkilerde, akademik becerilerde, duygusal ve davranışsal alanlarda ve meslek yaşamlarında problemler yaşayabilmektedir (40).

Sosyal beceri gelişimini desteklemek adına birçok yöntem olmasının yanı sıra, bu yöntemler içinde en makul, ergonomik ve kolay ulaşılabilir araçlardan birinin de spor ve sportif faaliyetlere katılım olacağı ifade edilebilir.

Sosyal Yeterlik

Sosyal yeterlik kavramı sosyal beceriler kavramının yerine kullanılsa da birbirlerinden farklı anlamları olan iki kavramdır. Literatüre bakıldığı zaman, sosyal yeterlik için; ‘‘Sosyal beceriler var ise sosyal olarak da yeterlidir’’ düşüncesi hakimdir. Aynı zamanda heterososyal yeterlik (41) veya kişilerarası yeterlik (42) gibi kavramların eş veya benzer anlamlarda kullanıldıkları mevcuttur. McFall (31)’a göre yeterlik ‘belirli bir görevde kişinin genel performansının niteliği ve yeterliğine atıf yapan bir terimdir.’ Bundan yola çıkılarak, kişinin sosyal bir durumda performansının uygun olup olmadığının belirli bir ölçüte veya ölçüt grubuna göre değerlendirilmesi olarak ele alınabilir. McFall (38) yeterlik düşüncesini 6 açıdan incelemiştir; birinci olarak yeterlik, kişinin performansının başkaları tarafından değerlendirilmesindedir. İkinci olarak, değerlendirmenin başkaları tarafından yapılacağından dolayı değerlendirme yapan kişinin tutumu, bakış açısı veya yapacağı bir hata değerlendirmenin objektifliğini etkileyebilecek unsurlardan olarak görülebilir. Üçüncü olarak değerlendirme yapılması için yeterlik kriterlerin belirlenmesi gerekmektedir. Dördüncü olarak, değerlendirmeye görev temelli yaklaşılmalıdır yani kişinin bir sosyal görevde yeterli olması başka sosyal ağlarda veya görevlerde de başarılı olacağı anlamına gelmemelidir. Beşinci olarak kişilerin yaş, cinsiyet vb. gibi özellikleri sosyal yeterliklerini etkileyebilir. Son olarak, kişilerin yeterli olarak değerlendirilen performansları bir görevdeki performans tutarlılıkları gerektirir. Kazara iyi bir performans gösterilmesi kişinin sosyal açıdan yeterli olduğu anlamına gelmemtedir.

Sosyal yeterlik, çocukların diğer çocuklarla sosyal bağlantılar başlatma, sürdürme, kooperatif beceriler sergileme, olaylara göre esneklik gösterme ve farklı sosyal durumların gerekliliklerini karşılamak için davranışlarını ayarlama da dahil

olmak üzere, diğerleriyle olan sosyal etkileşimlerinde ne derece etkili olduklarıdır (43).

Literatürde sosyal yeterlik ve sosyal beceri kavramları her ne kadar birbirleriyle bağlantılı olsalar da birbirlerinden bağımsız ve farklı yapılarda oldukları belirtilmiştir. Rose ve Krasnor, sosyal yeterliği, olumlu etkileşimi zaman içinde karşımıza çıkan farklı durumlarda sergileme ve isteklerimizi gerçekleştirme becerisi olarak tanımlarken, Combs ve Slaby ise; sosyal ortamlarda sosyallik çerçevesinde kabul edilebilen yollar kullanarak diğer bireylerle etkileşim içinde olacak davranışlar sergileme olarak ifade etmişlerdir (44).

Hümanistik yaklaşımda sosyal yeterlik ise; bireyin kendini anlaması, vatandaşlık görevlerini yerine getirmesi, insanları sevebilme, sorumluluk sahibi olma, duygusal değişimlere ve ortamlara uyum sağlayabilme becerileri olarak değerlendirilmiştir (akt. 42)

Çocuğun sosyal yeterliğinin geliştirilmesinin sosyal becerilerin desteklenmesine bağlı olduğu düşünülebilir (46). Sosyal yeterliğin geliştirilmesi içinse akran etkileşimi büyük önem taşımaktadır (47). Çünkü akranlar birbirlerine kaliteli öğrenme imkanı sunarlar. Birbirleriyle etkileşime girerek sosyal hayatın önemini ve duygu kontrolünü öğrenirler. Bu da onların çocukluk döneminden itibaren çevreleriyle uyum içinde yaşamalarına olanak verir (48).

2.2. Sosyal Beceri Modelleri

Sosyal beceriler konusunda sosyal becerinin ne olduğu, hangi aşamalardan oluştuğu, özelliklerinin ne olduğu gibi konularda henüz bir uzmanlaşma sağlanamamıştır. Sosyal beceri üzerinde çalışan uzmanlar bazı modeller üzerinde durmuşlardır. Ancak bu konuda ölçek geliştiren veya eğitim veren kişiler de bir sosyal beceri modeli önermiş olmaktadır denebilir. Ancak bu modeller ya içerikle ilgilidir ya da kapsam olarak kısıtlıdır (49).

2.2.1. Motor Sosyal Beceri Modeli

Argyle (50) sosyal becerilerin bir motor beceri olduğunu savunmuş ve bu düşüncesini sosyal becerilerle motor becerilerin benzerliklerini belirterek desteklemiştir.

1- Sosyal becerilerde de motor becerilerde de her performansın amaçları vardır

2- Her iki beceri türünde de ipuçları seçici algılamaya dayanır. Duyu organları kullanılarak ipuçları değerlendirilir.

3- Beynin alıcı sistemleri tarafından algılanan mesajlar merkezi kısmına yönlendirilerek burada uygun eyleme dönüşür.

4- Beynin merkezi bölgelerinde eyleme dönüştürülecek olan düşünceler için kaslara komutlar gönderilir. Merkezi sürecin özü harekete geçilecek olan davranışın planını yapmaktır, tepki süreci ise harekete geçme ve kontrolü sağlamadır.

5- Yapılan davranışlar geribildirim ve doğrulamalar sayesinde ya pekiştirilir ya da azaltılır. Burada edimsel koşullanma kuralları geçerli olduğu düşünülmektedir.

6- Tepkilerin zamanlaması vardır. Bazı zamanlar uygun olan tepkiler bazı zamanlar uygun olmayabilirler.

Argyle motor becerilerle sosyal becerilerin benzerlikleri olmasına karşın farklılıkları olduğunu da düşünmüştür.

1- Diğer bireylerle iletişim içinde olma

Bu gereksinimin karşılanması için 3 şart öne sürmüştür;

1.a. Bireyler arasında açık bir iletişim kanalı bulunmalıdır.

1.b. Bireyler birbirlerine güven duymalı ve birbirlerini kabul etmelidirler.

1.c. Her iki birey de iletişim kurarken rahat olmalıdırlar.

2- Kişiyi 'oyunda tutma' gereksinimi

Kişi diğer kişiyle iletişimini sürdürebilmesi için etkileşim sürecini aktifleştirmelidir. Bazen emirler vermeli bazen de ödüllendirici olabilmelidir.

3- Karşıdaki kişiyi güdüleme

Kişi, karşıdaki bireyle iletişime devam edebilmesi için onu da güdümesi gerekmektedir.

4- Başkasının endişesini azaltma gereksinimi içinde bulunma

5- Sosyal açıdan eyleme geçen kişilerin, karşıdaki kişide yarattıkları izlenime ilgileri

2.2.2. Üretici Sosyal Beceri Modeli

Trower ise 1982 yılında sosyal becerinin üretici bir modelini öne sürerken, Harre ve Secord'un insan davranışı modelini ve Mische'nin sosyal öğrenme modeline dayandırmaktadır (49). İnsan davranışı modelinde Harre ve Secord, davranışları bir nedene dayandırmış ve kişinin, kendi davranışlarını yönlendirirken kendine gözlem yaptığını savunmuşlardır. Bu modeldeki insan davranışlarındaki düzenlilik ve tutarlılık iki insan anlayışına dayanmaktadır;

- a) Güçleyn itme ve çekmelerine cevap veren bir nesne olarak insan
- b) Kendi davranışlarını yönlendiren bir "agent (nesne)" olarak insan. Bu anlayışlar insanların davranışlarına amaç ve hedef kazandırır. Ayrıca kişi, bir davranışta bulunurken salt olarak davranışını gözlemlemez, davranışını nasıl gözlemlediğini de gözlemleyerek anlamaya çalışır. Bu da bilinçli farkındalık kavramını beraberinde getirir. Farkındalık ise bir insana davranışlarını planlama ve bir plana göre yönlendirme becerisiyle birlikte kurallara uyma becerisini yanında getirir. Harre ve Secord'un modeli bilişsel süreçlere ağırlık veren bir modeldir (49).

Sosyal öğrenme modelinde Mischel ise;

- Kişiler, doğrudan veya gözlemlerle olası davranışlar hakkında bilgi edinir,
- İnsanlar aynı olaylara değişik şekillerde kodlayabilirler ve kendilerinde var olan şemalarına göre sentez yaparlar,
- Kişi, çeşitli davranışsal ihtimalleri sonucunda beklentilere girer. Bu beklenti 2 türdür Birincisi davranış-sonuç beklentisi, ikincisi uyaran-sonuç beklentisi. Burada bireyin beklentilerinin önemine dikkat çekmektedir.
- Kişileri nelerin uyardığının ve kişilerin neye muhalif olduklarının da önemli olduğunu vurgulamıştır.
- Sosyal öğrenme modelinin son değişkeni ise, kendini düzenleyici sistemlerdir. Bu sistemde kişi kendine performans hedefi koyar ve bu hedefe ne kadar yaklaşıldığı konusunda kendisini eleştirir

Özetlemek gerekirse Trower (1982), üretici sosyal beceri sürecini bilişsel bir özellik olarak görmüş, kendini düzenlemenin sosyal bir beceri olduğunu düşünmüştür (49).

2.2.3. Üç Sistem Yaklaşım

Sosyal beceri konusunda ele alınacak bir diğer model ise McFall (38)'un üç sistem yaklaşımıdır. McFall geliştirdiği bu modelde sosyal beceriyi ‘‘kişinin belli sosyal görevleri yeterli bir şekilde yerine getirebilmesini sağlayan özel yetenekler’’ olarak değerlendirmiştir. Bu tanımda yer alan ‘‘yeterli bir şekilde’’ ifadesi sosyal yeterliğe vurgu yapmaktadır; yani standartlar ve genellenebilirlik önemli görülmektedir (49)

McFall (1982) diğer iki yaklaşımı ölçme ve analiz etme yönünden eleştirmiş, kendi yaklaşımının daha çok ölçülebilir ve analiz edilebilir olduğunu savunmuştur (49).

McFall bu yaklaşımda modele adını veren üç sistemin fizyolojik, bilişsel ve motor davranış sistemleri olduğunu düşünmüştür. Fizyolojik beceriler algısal süreçleri ve kendini düzenleme ve kontrol becerilerini içermektedir. Bu yönden becerikli olan kişilerin kendi fizyolojik durumlarını kontrol edebilen bireyler olduklarını düşünmüş ve bu becerinin kişinin ilişkilerinde önemli rol oynadığını savunmuştur. Bilişsel becerilerde ise gelen uyarıcı bilgilerin davranışsal modellere dönüştürüldüğünü ifade etmiştir. Motor becerilerde ise, sözel ve sözel olmayan davranışların anlaşılmasıyla veya gerçekleştirilmesiyle ilgili olduğunu ve eksikliklerinde öneminin daha iyi anlaşılabileceğini düşünmüştür (38).

2.2.4. Kendini Ortaya Koyma Yaklaşımı

Bu yaklaşımda Leary ve arkadaşları (1982), insanların diğer kişilerde belli bir izlenim oluşturmak için çaba sarf ettikleri ve bunu başarabileceklerinden endişelendikleri ve dolayısıyla diğer kişilerden, bekledikleri tepkiyi alamayacaklarını düşündükleri zaman ise sosyal anksiyeteye kapılabileceklerini belirtmişlerdir. Bu yaklaşımın temelinde Goffman'ın bireylerin sosyal etkileşimlerde, karşısındaki kişilerde belli bir izlenim oluşturmaya çalıştıkları ve karşısındaki kişilerin, kendilerini değerlendirmeleriyle ilgilendikleri düşüncesine dayanmaktadır. Leary bu modelde sosyal anksiyeteye vurgu yapmış ve sosyal anksiyeteyi, kişilerin, karşısındaki kişilerde istedikleri izlenimler uyandırmayı amaçlayan ve bunu başarabilecekleri konusunda şüpheye düşüren durumların sonucu olarak görmüştür. Güdülenmeyi etkileyen faktörleri de genel ben bilinci, onaylanma gereksinimi,

olumsuz değerlendirilme korkusu olarak; kişiyi şüpheye düşüren faktörleri de yabancılarla aynı ortamda bulunması, yeni durumların oluşması, dinleyici kimselerin bulunması, düşük benlik saygısı, algılanan sosyal beceri eksikliği ve geçmişte yaşadığı sosyal başarısızlıklar olarak nitelendirmiştir (49).

Ayrıca Leary ve Atherton (51) sosyal anksiyetenin beklentilerden doğduğunu belirtmiş olup, iki türlü beklenti olduğundan söz etmişlerdir.

2.3. Okul Dönemi Sosyal-Duygusal Gelişimle İlgili Kuramlar

2.3.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Başarıya karşı aşağılık duygusu evresi (6/7 – 11/12 yaş): Okul dönemine karşılık gelen bu evrede çocuk için öğretmenin ve arkadaşlarının düşünceleri önem kazanmaya başlamıştır. Ayrıca arkadaşlarla olumlu sosyal ilişkiler kurmak bu dönemin aşılması gereken görevlerindedir. Bu dönem, çocuğun daha çok toplumsal olduğu, toplumla etkileşime girdiği dönemin başlangıcı olarak düşünülebilir. Toplumsal kurallarla ve toplumun beklentileriyle daha çok karşılaşacak ve bunlardan etkilenecektir. Bu etkileşimler olumlu olduğu takdirde çocuğun toplum içinde etkin bir birey olabileceği söylenebilir. Ayrıca çocuk bu dönemde arkadaşlarıyla birlikte çeşitli çalışmalar yapıp, kendilerinin ve diğerlerinin kapasitelerini fark ederler, sorumluluk alırlar, yeni bilgi ve becerilerle birlikte benlik algısının gelişimini de desteklemiş olurlar. Akademik becerilerin yanı sıra spor branşlarında başarılı olması da akranlarıyla geliştireceği sosyal etkileşimlere önemli katkı sağlayacaktır (19, 47, 48, 53). Ancak bu dönemde çocuklar kendilerini başta akademik yönden olmak üzere sosyal ve ekonomik yönlerden de akranlarıyla karşılaştırmaktadır. Ancak öğretmen, aile ve medyanın da etkisi çocukların kendilerini kıyaslamalarına sebep olmaktadır. Bu karşılaştırmada kendisini akranlarından geri gören çocukta aşağılık duygusu ortaya çıkabilmektedir. Aşağılık duygusu ise çocuğun sonraki yaşantılarından ikili ilişkilerden kaçınmasına veya bu davranışını gizlemek için saldırganca bir tutum benimsemesine yol açabilir. Bu da sosyal gelişimine zarar verebilir (54).

2.3.2. Freud'un Psikanalitik Kuramı

Latent (Gizil – Örtük) dönem (6 – 12 Yaş): Libidonun vücudun belli bir bölgesine dağılmadığı evredir. Çocuğun okula başladığı bu dönemde akademik başarı ön plana çıkmakta ve formal bir ortamda sosyalleşmeye devam etmektedir. Çocuğun okul yaşantısıyla birlikte ilgisi daha çok öğrenmeye, yeni şeyleri araştırmaya, çevreyi tanımaya ve yeni insanlar tanımaya doğru yönelmiştir. Arkadaş gruplarına dahil olmakta ve karşı cinsi kendi oyunlarına ve gruplarına dahil etmemekte ve onlara lakap takabilmektedir (21, 50, 48, 51). Bu dönemde erkekler ve kızlar hem cinsleriyle yakınlaşırlar. Aynı zamanda erkek çocuklar baba ile, kızlar ise anne ile özdeşim kurmaya başlarlar ve cinsiyet rollerini anlamlandırmaya çalışırlar. Yetişkinlikteki toplumsal rolünün ne olacağı ilgisini çeker. Anne veya baba olmak nedir? Öğretmen, mühendis olmak nasıldır? gibi soruların merak ederler. Aynı zamanda öğretmenleri ve yakın arkadaşları özdeşim kurdukları kişilere örnek verilebilir (57).

Bu dönemde öğretmenlere, eğitimcilere ve ebeveynlere büyük sorumluluk düşmektedir. Dönemde dikkat edilmesi gereken konulardan biri; çocukların içsel dürtülerinin kontrollerini sağlamaya yardımcı olmaktır. Bu durumun üstesinden gelmeleri için yaşantılarını düzenleyebilmelerine (zamanı etkin kullanma becerisini destekleme, kendi isteklerini gerçekleştirirken başkalarının haklarını gözetme, fevri ve tepkisel davranma yerine mantıklı ve düşünerek davranmayı öğrenme vb.) destek olmak gerekir. Ebeveynler, öğretmenler ve eğitimciler çocukları öğrenmeye güdülemeli ve beceri kazanması konusunda destekleyici olmalıdırlar. Öğrenme ve problem çözme konusunda desteklenmeyen, başarısız olan çocukların cesaretlerinin kırılması kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca öğretmenler ve ebeveynler başarısızlığa odaklanmak yerine, çocuğun en küçük başarısına odaklanmaları ve başarının ön plana çıkarılması için çaba göstermelidirler (57)

Örtük dönemde çocuğu disipline etmek için onun üzerinde aşırı denetim oluşturmak öğrenmesinin, keşfetmesinin, yeni şeyler denemesinin önüne geçecektir. Çocuk onun üzerine denetim kurmak isteyenlerin doğruları dışına çıkamayacaktır. Bu da özgüvensiz ve obsesif bir birey olmasına neden olacaktır. Bu dönemde çocuk başarısız olduğunda onu suçlamak veya cezalandırmak yerine çabası ve girişimi desteklenmelidir. Çocuk başarısız olmaktan korkmadan, yetersizlik hissi hissetmeden

tekrar tekrar denemelidir. Bu yaşantılar birer tecrübe olarak sonraki yaşantılarında insanlarla olan ilişkilerini düzenleyebilmede ve çevresel ilişkilerini olumlu yönde geliştirmede katkı sağlayacaktır (57)

2.3.3. Sosyal Bilişsel Kuram

Sosyal bilişsel kuramın öncüsü olan Albert Bandura, insanların etraflarında gördükleri olayları gözlemleyip analiz etmesinin önemli olduğundan bahsetmiştir. Bandura'ya göre çocukların ilk öğretmenleri anneleri-babalarıdır. Çocuk anne-babasının davranışlarını gözlemler ve sonrasında da taklit eder. Bu durumda çocuk, davranışın sonuçlarına bakar. Eğer küçük bir çocuk, abisinin babasıyla oyununda sırasını beklediğini görür ve sırasını beklediğinden dolayı olumlu bir pekiştireçle karşılandığını görürse, kendisi de başka oyunlarda aynı davranışı sergileyerek olumlu pekiştireç almak ister. Bu öğrenme şekli sosyal bilişsel öğrenme olarak adlandırılır (55). Okul döneminden örnek vermemiz gerekirse, sınavda kopya çekip yakalanan bir öğrenci bu davranışı karşısında alır. Bunu gören diğer çocuklar aynı davranışı sergilemeyecektir. Kısacası sosyal bilişsel öğrenmede gözlem ve gözlem sonunda elde edilen sonuç önemlidir (58). Çocukların yeni bilgi, beceri ve deneyimleri öğrenmesi gözlemler yoluyla oluyorsa bilişsel süreçlerin de etkisinin olduğu ifade edilebilir. Çünkü çocuk modelin gerçekleştirmiş olduğu davranışı gözlemleyerek, yapılan davranışları aklında tutarak ve sonuçlarını analiz ederek tüm bu bilişsel süreçleri kullanarak haz aldığı durumları tekrarlayabilir. Yukarıda bahsedilen ilk örnekte babanın abiye karşı tutumu ve olumlu pekiştireci küçük çocuk zihninde betimleyip, sembolleştirip eyleme dökülebilir. Kişi sembolleştirme becerisini kullanarak gelecekte herhangi bir durumda kullanabileceği eylemleri beyinde depolamakta ve zamanı geldiğinde kullanabilmektedir (59). Çocuklar bilişsel yapılarının yetersiz olması ve hayat tecrübesi eksikliği nedeniyle etraflarında gelişen olaylara nasıl tepki vermeleri gerektiği konusunda deneyimsizdirler. Bu deneyimsizlikler, etraflarındaki yetişkinlerin ya da abi/ablalarının davranışlarına dikkat edip içlerinde yer aldıkları dünyayı buna göre şekillendirebilmektedirler. Okul ortamında ise öğretmenin vermiş olduğu tepkiler, davranış biçimleri, tutumları çocuklar için benimseyici rol oynamaktadır. Bazen de sınıfın popüler çocuğunun davranış biçimleri diğer çocukları etkilemektedir. Bu noktada rol model olarak

gördükleri kişilerin sosyal ilişkilerinin ya da sosyal iletişim biçimlerinin etkililiği çocuğun sosyal gelişimini de aynı derece etkilemektedir (18)

2.3.4. Ekolojik Kuram

Bronfenbrenner'ın ekoloji kuramı, çocuğu çevresinin kalitesi ve içeriğiyle ilgilidir. Çocuğu çevreleyen ortam çocuğun büyüüp gelişmesiyle daha karmaşık bir hal alır. Doğanın belli bir düzende ve kendi içinde sistemli bir şekilde ilerlediği göz önüne alındığından “Çocuğun çevresi onun gelişimini destekliyor mu? Yoksa engelliyor mu?” sorusu akla gelmektedir. Bronfenbrennerde teorisinde buna cevap aramaya çalışmıştır (60). Bronfenbrenner kuramında, çocuğun yaşamını etkileyen çeşitli katmanların olduğunu düşünmüştür. Bir çocuk sosyal ve kültürel bir ortamda doğar ve büyür ve her bir sosyal ve kültürel ortam diğer ortamları etkiler ve o ortamlardan etkilenir. Örneğin bir çocuk bir ailede doğar ve her ailenin kendine özgü norm ve değerleri, aile kuralları, tarihi ve kültürü vardır. Aile yapıtaşısı ise okul ve toplumla etkileşim içindedir. Birbirini etkileyen bu ortamların çocuğun gelişimi üzerinde de etkisi vardır (61). Bu kuramda çocuk ve ergenin gelişimini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen 5 katman vardır. Bu sistemler; mikrosistem, mezosistem, egzosistem, makrosistem ve kronosistemdir. Bronfenbrenner kuramının anlaşılması için tüm sistemlerin karşılıklı olarak birbirlerini etkilediğini vurgulamıştır (62).

Mikrosistem: Çocuğun veya ergenin günlük yaşantısında karşılaşılabileceği ve karşılıklı etkileşim kurabileceği kişilerin bulunduğu sistemi kapsar. Burada çocuğun ailesi, kardeşleri, öğretmeni, komşusu, yakın akrabası, okul arkadaşlarıyla olan etkileşimleri ve iletişimleri ön plandadır (63). Ancak Bronfenbrenner bireyin içinde bulunduğu çevredeki diğer kişilerin de kişisel özelliklerini düşündüğünde (mizaç, kişilik ya da inanç) çocuğun potansiyel gelişimi için bu kavramı genişletmiştir (64). Aile mikrosistemi içerisinde yer alan ebeveynler, kardeşler ve yakın akrabalar (anneanne-dede) ile okul mikrosistemi içerisinde yer alan öğretmen ve arkadaşlar, çocuğun günlük yaşamda en çok etkileşimde bulunduğu sosyal çevre olarak mikrosistemin temel öğeleridir (60).

Mezosistem: Mezosistem, çocuğun etkileşim içerisinde bulunduğu 2 veya daha fazla mikrosistemi içermektedir (65). Aile ile akranlar, aile ile okul, aile ile

öğretmenler arasında kurulan etkileşim en temel mezosistem örnekleridir. Örneğin ebeveynleri tarafından fizikse veya sözel istismara uğrayan çocuk, okula uyumda veya akademik başarıda problem yaşayabilir. Diğer yandan arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde problem yaşayan çocuğun ebeveynleriyle olan ilişkileri de zedelenebilir. Aileler çocuklarının arkadaşlarını tanımıyorlarsa, okulla çocuğunun gelişim süreci ve akademik başarısı ile ilgili iletişim kurmuyorsa, evde çocuğunun ihtiyaçları ile ilgili, ödevleriyle ilgilenmiyorsa bu durum mezosistemde bir problem yaşandığını göstermektedir (akt. 55)

Egzosistem: Egzosistem, çocuğu doğrudan etkilemeyen ancak onu dolaylı olarak etkileyen birden fazla etkileşimler bütünüdür (66). Diğer egzosistemdeki bireyler veya politik kararlar çocuğun mikrosistemini dolaylı olarak etkileyebilir (67). Bronfenbrenner ise egzosistemi; çocukların, gençlerin içinde yer aldıkları ancak kendilerinin bir rolü olmayan çevre olarak tanımlar (68). Yerel yönetimlerin, il ve ilçe müdürlüklerinin, okul yönetimlerinin aldıkları kararlar çocukların ve gençlerin gelişimlerine dolaylı olarak etki edecektir. Örneğin, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ve okul yönetiminin akran zorbalığına karşı tutumu ve öğretmenlerini hizmet içi eğitimle bilinçlendirmesi öğretmenlerin bilinç düzeylerinin artırılmasını sağlaması muhtemel olacaktır. Öğretmenlerin bu durum karşısında davranışları ve sergiledikleri tutumlar öğrencileri etkileyecektir (69). Bir başka örnek ise; ebeveynlerin iş temposunun yoğunluğu, stresi ve gerginliği evde çocuklarına karşı tutumlarını dolaylı olarak etkilediği gözlemlenmiştir. Babaları ve çocuklarına karşı tutumlarını inceleyen bir araştırma, babaların iş yerinde yaşadıkları gerginlik ve stresten dolayı evde çocuklarına karşı daha fazla otoriter tutum sergilediklerini göstermiştir (70).

Son yıllarda teknolojiye meydan gelen değişimler ve buna bağlı olarak toplumsal yaşamda meydan gelen değişimler, ailelerin ve çocukların materyallere ulaşımını kolaylaştırmış ve ailelerin çocuk eğitiminin öneminin farkına varmasını sağlamıştır. Bununla birlikte çocuklara ayrılan zaman ve çevre genişlemiştir. Çocuğun egzosistemi içerisinde yer alan belediyeler de imkanları doğrultusunda park, bahçe ve spor sahaları gibi alanları arttırmaktadır. Sonuç olarak yerel yönetimlerin etkili olduğu ve gerçekleştirdiği bu uygulamalar dolaylı olarak çocukların gelişimlerini etkilemekte ve onun egzosistemi içerisinde psikomotor, sosyal ve bilişsel gelişimlerini desteklemektedir (60).

Makrosistem: Makrosistem; bir toplumdaki insanların kültürel değerlerini, yaşam tarzlarını, inanç biçimlerini, kişilerin tutumlarını, sosyal ve ekonomik önlerini kapsamaktadır (64). Makrosistem, belirli bir kültür veya alt kültürde mikrosistem, mezosistem ve egzosistem içerisinde yer alan kişilerin inanç ve ideolojilerindeki gözlemlenen tutarlılıktır (71).

Makrosistemin temel taşlarından biri olan medyanın (TV, film, internet, video oyunları, telefon) çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu bilinmektedir. Meta-analiz çalışmaları sonuçlarına bakıldığında televizyonda şiddet içerikli programlar izlemekle birlikte çocuk ve ergenlerin saldırgan ve anti-sosyal davranışlar sergileme eğilimleri arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur (72). Ayrıca bu çocukların arkadaşlarına oranla daha fazla zorbalık davranışları gösterdikleri tespit edilmiştir. Zimmerman ve arkadaşları (2005) ise 4 yaşındaki çocukların izledikleri şiddet içerikli TV programları ile beraber, bu çocukların 6 ila 11 yaşları arasında gösterdikleri zorbalık davranışları arasında yüksek oranda ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır (akt. 64). Bir başka araştırmada ise, televizyon izlemenin zorba olma olasılığını arttırdığı bulunmuştur. Araştırmanın detayları incelendiğinde, diğer değişkenler kontrol altında tutulup günde 1 saat TV izleyen bir çocuğun zorba olma olasılığı % 1,8'iken, 4 saat TV izleyen bir çocuk için olasılık % 17 oranında artarak % 2,8'e çıkmıştır (73). Ayrıca bir başka araştırmada ise; şiddet içerikli bilgisayar oyunu oynayan çocukların da saldırgan ve zorba davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir (69, 67).

Kronosistem: Bütün sistemleri kapsayan en son sistem olan kronosistemde, zaman içinde çocuğun yaşadığı çevrede, çocuğun, gerçekleşen değişimlerden ne kadar ve ne ölçüde etkilendiği açıklanmaya çalışılmıştır. Genel olarak incelendiğinde bazı değişimler normatif (okula başlama, ergenlik) iken, bazı değişimler ise normatif olmayan geçişleri (doğum, ölüm, boşanma) içerebilir (65).

Bir çocuğun gelişimi zaman faktöründen etkilenir. Zaman içinde çocuğun büyüdüğü çevrede değişimler olması muhtemeldir. Bu değişimler çocuğu ve gelişimini etkiler. Bu nedenle çocuğun gelişimini anlayabilmek için çevresinde değişen, onu gelişimsel olarak etkileyen faktörlerin açıklanması gerekir (60).

Kronosistem sadece kişinin değil içinde yaşadığı çevrenin özelliklerinde de zamanla ortaya çıkan değişimleri ya da tutarlılığı kapsar. Bu sistem, zaman ve

toplumsal-tarihsel koşullarla ilgilidir. Öreğin, bir yaş grubunda ortaya çıkan risk faktörleri başka bir yaş grubunda stres faktörü veya risk grubu oluşturmayabilir. Belli bir zaman diliminde kişiler için önemli sınavlar yüksek kaygı ve stres unsuru yaratır ve sadece içinde bulunulan dönemi etkiler; sınav geçtikten sonra kaygı ve stres azalır ve kişi günlük hayatına kaldığı yerden devam eder (60).

2.4. Spor

2.4.1. Sporun Tanımı

Sporun, insanların doğaya uyum sağlama ve doğanın getirmiş olduğu zorunluluklarla baş etme sürecinden ortaya çıktığı düşünülmektedir. Sporun, ilk insanların avlanma, av olmama, kaçma-kovalama gibi hayatlarını sürdürebilmek, hayatta kalabilmek için vermiş olduğu mücadelelerde sergilediği hareketler ve kullandığı aletlere kadar dayandığı genel olarak kabul gören düşüncelerdendir (75).

Spor insanların yaşamda kalabilmeleri adına verdikleri mücadelenin daha barışçıl ve masum bir benzetmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (29).

Bir varlık olarak insan, yaşama başlarken hareket etme potansiyeliyle yaratılmıştır. Canlı olmanın en belirgin özelliklerinden biri olan hareket aynı zamanda bedenimizi eğitmenin başlıca araçlarından biridir. Hareketin olmadığı bir yerde yaşam belirtisinin olmadığı düşünüldüğünde, insan gibi kompleks bir hareket sistemine sahip bir canlının sağlıklı bir şekilde desteklenmesi ve geliştirilmesi için en kolay ve en ucuz yol insanın yaşamındaki fiziksel aktiviteyi arttırmaktır (76).

Sporun tanımına bakıldığında ise; insanlık tarihinden bu yana süregelen, kendine göre kuralları olan rekabete dayanan, oynayana ve izleyene keyif veren aktiviteler bütünüdür (akt. 16). Aynı zamanda bireyin beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi, belli kurallara göre rekabet ölçüleri içinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma , üstün gelme ve gerçek anlamda başarı gücünün arttırılması , kişisel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması yolunda sergilenen çabalar bütünü olarak tanımlamıştır (77).

Bir başka tanımda, spor bireyin vücut ve psikolojik sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarının düzenlenmesine yardımcı olan, zihinsel ve motor becerileri belirli bir düzeye taşıyan biyolojik ve sosyal bir olgudur (78).

Genel anlamıyla spor, bireyin beden ve ruh sağlığını geliştirmek, belirli kurallara uyma ve rekabet sınırları içinde m¼cadele etme, heyecan duyma, yarışma, kazanma ve kaybetme duygularını içeren, bireyi başarmaya odaklama, kişisel açıdan en y¼ksek noktaya çıkarmak için verilen çabalar b¼t¼n¼d¼r (79).

Spor, toplumun her kesimini etkileyen bir olgudur. Sporun toplumu etkilemesi aynı zamanda toplumsal ilişkileri, olaylara bakış açısını etkilemekte ve bunlardan etkilenmektedir. Dolayısıyla dinamik bir olgudur. Modern yaşamın getirmiş olduğu yıpratıcılığa ve yorgunluğa karşın, insanların gerek televizyonda izlediği gerek gazetelerde okuduğu, sosyal medyada g¼rd¼đ¼ gerekse birebir trib¼nlerden şahit olduğu başarıları ne kadar b¼y¼k olursa olsun sporun değerisi sadece bedende g¼zlemlenebilecek değerisimlerle veya insanın bedenini kullanarak elde edebileceği başarılarla değerlendirilmemelidir. Spor aracılığı ile birey, başkalarına ve kurallara saygı duymayı, galibiyeti ve yenilme duygularını, hořg¼r¼ ve işbirliği gibi dayanışma becerilerini ¼đrenebilir. Aynı zamanda heyecan, sevinç, ¼z¼nt¼ gibi duyguların yaşanmasına da olanak sağladığından duygusal becerilerinin kontrol¼n¼ sağlayabilir. Bunun yanı sıra dikkat etme, motive olma, problem çözme, yaratıcı olma, hayal g¼c¼n¼ kullanma ve pratik öz¼mler ¼retme gibi bilişsel ¼zelliklerinin de gelişmesine olanak sağlayabilir. Bunların yanı sıra spor, bireylerde fizyolojik ¼zelliklerin de gelişmesine katkıda bulunur (79, 80) .

Aynı zamanda sporun, bireylerin beden ve ruhen gelişimlerini desteklemesinin yanı sıra kişiliğin şekillenmesi, bilgi, beceri ve yeteneklerin arttırılması, çevreye uyumun kolaylaşması, toplumsal ve uluslararası dayanışma, barış ve kaynaşmayı sağlama, bireyin m¼cadele g¼c¼n¼n arttırılmasına yardımcı olma gibi pozitif etkilerinden bahsetmek m¼mk¼nd¼r (82) (83).

K¼lt¼rel olarak sportif faaliyetlerin daha çok takımlar halinde yapılanları ve yetişkinlerin içinde yer aldıkları daha ¼n planda olsa da, çocukların k¼¼k yaşlardan itibaren sporun içinde yer almaları gelişim s¼relerini de etkileyeceğinden spor, destekleyici bir rol ¼stlenecektir. Motor gelişime bağlı olarak çocuğun hareket sınırlarının gelişmesine yardımcı olacak olan spor aynı zamanda çocukta spor k¼lt¼r¼n¼n oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bunlara ek olarak m¼cadele ortamına ve davranış kontrol¼n¼n olmasına katkı sağlayacak; yapamadığı durumların desteklenip

yapabilir olduğu durumların da takdir edilmesiyle birlikte psikososyal gelişimi desteklenecek ve toplumla olan uyum süreci kolaylaşacaktır (84).

2.4.2. Sporun Sosyal Boyutu

Sporun sosyal boyutu incelenirken öncelikle tarihsel sürecinde, sosyal olarak hangi aşamalardan geçtiğinin incelenmesi günümüz dünyasında sosyal boyutunun anlaşılması sürecini hızlandıracaktır (85).

Özellikle kendi tarihimize baktığımız zaman Göktürklerde çeşitli oyunlar kapsamında sporla içli dışlı oldukları belirlenmiştir. Ergenekon'dan çıkış döneminde halkın toplanarak çeşitli sportif eğlenceler düzenlemeleri ve bunu da gelenek halince getirmeleri sporun sosyal görünümü açısından önemlidir. Keza eski Yunan, Mısır ve Çin medeniyetlerinde de spor önemli bir yere sahip sosyal olgu olarak nitelendirilmekteydi (84).

Spor, kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu bağ, sporun, toplumsal süreçlerden etkilenip şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor kendiliğinden oluşmaz. Ancak toplumdaki sosyal ilişkiler sayesinde ortaya çıkar, değişir ve yeni formunu alarak toplumsal yaşamdaki güncelliğini ve yaşamını sürdürür (85).

Spor birtakım fiziksel aktiviteler bütünü olmasının yanı sıra insanların fiziksel, duygusal ve sosyal açılardan gelişimlerinin de desteklenmesine yardımcı olur. Ayrıca grup çalışmalarının, karşılıklı dayanışmayı sağlamanın ve toplumda aidiyet duygusu kazanmanın bir yolu ve en kolay sosyalleşme aracı olmuştur. Aynı zamanda kişilere kimlik hissi ve grup üyeliği duygusu vermesiyle de sosyalleşmeye yardımcı olmaktadır. Spor olgusu içinde birey, kendini ifade edebileceği bir alan bulabilme şansına sahiptir. Bu durumun bireyin psikososyal açıdan desteklenmesine de olumlu katkı sağlaması kaçınılmazdır. Sporla birlikte bireyler, toplumsal normlara, müsabaka kurallarına uymakla kendi kişiliğinin ve benliğinin oluşmasına yardım etmektedir. Spor aracılığıyla kendisini keşfe çıkan birey, neleri kabul edip, yapabileceğini; neleri kabul etmeyip, yapamayacağı konusunda da bilgi edinmektedir. Spor, bireylerin sosyal çevrelere katılımına olanak sağladığından bireylerin en büyük sosyalleşme aracı olması konusunda önemli bir yere sahiptir (87).

Okul öncesi dönemde oyunlarla başlayan, sonraki süreçlerde fiziki aktivitelerle veya profesyonel bir şekilde sporla devam eden süreçte çocuklar birçok sosyal beceriyi kazanma fırsatı bulacaklardır. Spor yaparken kendini tanıma ve sınırlılıklarını keşfetme imkanı bulup aynı zamanda sorumluluk alma, problem çözme, saygılı, hoşgörülü olma, takım olup takım arkadaşının eksik kaldığı yeri tamamlamak için kendinde güç bulma, aidiyet hissetme, centilmen olma, kazanma ve kaybetme gibi duyguları öğrenme, iletişim becerilerini geliştirme, kendini ifade etmek için yollar keşfetme ve özgüven kazanma kısacası birey olma yolunda kendini tanıma ve geliştirme sürecinde birçok sosyal beceriyi de kazanma fırsatı bulabileceklerdir. Bunların yanı sıra sporun sağlık yönünden de faydalı olduğu toplum tarafından bilinen bir gerçektir (7). Her bir sporun en sonunda bir oyun olduğu gerçeği düşünüldüğünde, oyunların çocukların yaşamlarında önemi bir yer tuttuğu yadsınamaz bir gerçektir. Çocuk, oyunlar aracılığıyla gerçek duygu ve düşüncelerini yansıtır, olayların üstesinden gelmek için modeller yaratmaktadır. Oyun, çocukların biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak, gelişim dönemlerinin de sağlıklı bir şekilde atlatılmasına olanak yaratmaktadır (88).

Bir çocuk gelişimsel olarak doğru desteklenerek sağlıklı bir yetişkinlik yaşamına adım atacaktır. Buna ek olarak çocuk ve yetişkinlerin yaşlarına bakılmaksızın spora adım attığını, sportif faaliyetler içinde düzenli olarak yer aldığını görmek mümkündür. Sportif faaliyetler kişileri olduğundan daha aktif bireyler haline getirdiğinden toplumda sosyal bir olgu olarak yer almaktadır. Kişilerin bu sosyal olgu içerisinde düzenli olarak yer alması onların kaslarının, kemiklerinin, eklemlerinin, kalp-damar sistemleri ve işlevlerinin düzenli çalışmasına olanak sağlayacaktır. Biyolojik ve fizyolojik sistemleri sağlıklı çalışan insanların sosyal hayatlarının da bundan etkileneceğini unutmamak gerekir. Örnek vermek gerekirse, sağlığı yerinde olmayan bir bireye dışarı çıkmak, arkadaşlarıyla sosyalleşmek ve hareket etmek çok gelecektir. Ancak spor yapan kişilerin ortalamadan daha kaliteli yaşam süreçleri söylenebilir. Büyük çaplı veya küçük çaplı düzenlenen ulusal veya uluslararası spor organizasyonlarla kişiler hem milli duygularını pekiştirme imkanı hem de farklı kültürleri tanıma imkanı bulacaklardır. Bu da bireylerin psikososyal gelişimlerine olumlu olarak katkı sağlayacaktır (89).

Çocuklar ve gençler açısından spor, fiziksel olarak hareket etmenin ve motor gelişimi desteklemenin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişim açısından da önem arz etmektedir. Çocuklar ve gençler spor yoluyla çevreleriyle iletişim kurar, çevrelerini tanır, kendilerine güvenmeye başlar ve toplum içinde kendilerine yer bulmaya başlarlar. Spor tek yönlü fiziksel gelişim için değil çok yönlü diğer gelişim alanlarını desteklemek adına da önemli bir olgudur.

2.5. Spor Aktiviteleri

Spor, insanlık tarihi kadar eski ve günümüzde daha çok modern olarak yapılabilen bir olgudur. İnsanlık tarihinin ilk çağlarına bakıldığında daha çok hayatta kalma ve avlanma üzerine yer alan bu olgu günümüzde, toplumsal bir boyut kazanmış ve daha modern bir biçimde gerçekleştirilmektedir (89).

Spor, belirli kurallar içeren, araçlı araçsız, bireysel veya toplu olacak şekilde boş zamanlarda veya tam zamanlı gerçekleştirilen bireyleri sosyalleştirme, toplumla kaynaştırma etkisine sahip, beden yapısını ve ruh yapısını geliştiren dayanışmaya dayanan bir olgudur (91).

Spor ortamındaki bireylerin kararları ve davranışlarındaki tutarlılığın altındaki nedenlere bakıldığında genetik faktörler kadar, sosyal ve kültürel çevrenin de etkisinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sportif faaliyetlerde başarı elde etmek için yapılan her davranış ve atılan her adım bir karar verme sürecini gerektirmektedir. Bu karar verme süreci sonunda alınan sonuçla verilen kararın doğru veya yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle sportif faaliyetlerin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisi düşünüldüğünde onların olgunlaşmaları için önemli bir fırsat elde ettikleri düşünülebilir. Sporun, gelişmekte olan çocukların fiziksel gelişimlerinin desteklenmesinin yanı sıra grup içi ilişkileri etkili bir şekilde yürütme, bireysel farklılıklarını keşfetme ve heyecan dolu aktif olabilecekleri zamanlar geçirme açısından çok faydası olduğu düşünülebilir (85).

Beden eğitimi ve spor; insanların zihni ve fikri gelişimle birlikte bedeni gelişimlerinin uyumlu olması, insanların içinde yaşadıkları toplumlarda daha sağlıklı, dengeli, verimli ve daha mutlu olmalarında önemli bir rol oynar (92).

Sportif faaliyetlerin toplumsal bütünlüğe ve kişilerin bireysel becerilerine sağlığı fayda aşıkardır. Bu faaliyetler günümüzde toplumu da dolaylı veya dolaysız

yönden etkilemektedir. Spor aktivitelerini tek yönlü sadece ‘spor yapmak’ olarak düşünülmesinin ötesinde eğlenceli bir ortam sunma, sağlıklı yaşama, eğitimsel ve kültürel değerler kazanılmasına olanak sağlayan çok boyutlu bir düşünce olarak benimsenmesi önem arz etmektedir.

2.5.1. Bireysel Spor Aktiviteleri

Takım sporlarının aksine, kolektif uyumun yüksek olmadığı, takımın bir başka takımla değil, bireyler arası mücadeleyi ya da bireylerin doğayla olan mücadelesini esas alan, genellikle karşılıklı iletişime gerek duyulmadan yapılan sporlardır. Bireysel sporlarda kişilerin kendi kararlarını kendilerinin vermesi gerektiğinden hızlı düşünme, kendini koruma, doğru ve dürüst olma gibi özelliklerinin geliştirilmesinin yanı sıra bireyin kendi potansiyelinin farkına varmasına da olanak sağlar (93).

Spor tarihine bakıldığında önceleri yaşama ve savunma yapmak amaçlı yapılan spor zaman içinde değişerek ve gelişerek modern bir görünüm kazanmıştır. Doğada önce kendisi için mücadele eden insan değişim ve modernleşmenin günümüz etkisiyle bu özelliğini bireysel yaşamına spor aktivitesi olarak dahil etmiştir. Özellikle bireysel olarak sportif faaliyetlerde bireylerde ben duygusunun gelişimi onun mücadele ruhunu arttıran etkenlerden biri olduğu düşünülebilir.

Bireysel sporlar sayesinde bireyler, kendine güven, kendi kendini denetleme, hızlı karar verme gibi becerilerini desteklemesinin yanı sıra kendi kişisel yeteneklerinin farkına varmasıyla da olumlu etkiler sağlamaktadır (94).

Bireysel sporlar her zaman bir başka rakibe karşı değil, bazen doğaya karşı yapılmaktadır. Bu gibi sporlar dağcılık, rafting, kayak, sörf gibi doğa ortamında ve dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan, doğa hareketlerine karşı yapılır. Diğer yandan rakiple karşı karşıya gelmeden yapılan bireysel sporlar da vardır; jimnastik, artistik patinaj, uzun atlama, yüksek atlama, trampelen atlama, kule atlama, golf gibi yarışmalarda yarışmacılar birbirleriyle karşılaşmalar bile yarışma içinde olurlar. Son olarak yüz yüze ve karşılıklı olarak yapılan sporlara ise tenis, masa tenisi, boks, kick boks, eskrim gibi spor branşları örnek verilebilir (95).

Bireysel sporlar, rakiple her zaman teması gerektirmeyen ve dışarıdan başkasının yardımı olmayan branşları içermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde

temaslı ve temassız olmak üzere ayrılmaktadır. Bireyler, kendi strateji ve planlarını uygulayarak etkinliklere katılım sağlamaktadır. Atletizm, boks, atıcılık, bisiklet, jimnastik, halter, güreş ve benzeri gibi sporlar hem bireysel hem de olimpik sporlar içinde yer almaktadır. Bu sebeptendir ki takım sporlarında yaşanan başarı ve başarısızlık takım içinde bölüşülürken, bireysel sporlardaki tüm sorumluluğun yarışmacı kişiye ait olması stres faktörünün yaşanmasını daha da kolaylaştırıcı bir etkidir. Kendilerini genellikle yalnız hisseden bireysel spor yapan sporcular, günlük hayatlarında karşılarına çıkan problemlerde de başkalarından yardım almama ve kendileri çözüme eğiliminde olurlar (96).

2.5.2. Takım Sporü Aktiviteleri

Takım sporları, birden fazla oyuncunun katkı sağladığı ve takım ruhunun yoğun olarak bulunduğu, oyun kurallarına uygun yetenek, taktik, beceri ve strateji gerektiği ve sergilendiği oyunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (97).

Takım sporlarının tarihi insanların bir arada hareket etmeye, yaşamaya başladığı dönemlere kadar dayanmaktadır. Takım oyunlarından futbolun tarihine bakıldığında ise; M.Ö. 300 ve 200'lü yıllara dayandırılmaktadır. Yapılan ilkel bir topla bu sporun gerçekleştirildiği bilinmektedir (98). Özellikle 1950'li yıllardan sonra takım sporları tüm dünyayı etkileyerek gelişim göstermiştir. Ülkemizde de federasyonu kurulan ilk takım sporu olarak futbol sonrasında ise basketbol ve voleybol olarak sıralanmaktadır. Teknolojinin insan yaşamına katılmasıyla birlikte önceleri insanların ilgisini çeken bireysel sporlar yerini takım sporlarına bırakmıştır. Özellikle 1980'lerden günümüze kadar ve diğer takım sporlarının yanı sıra futbol alanında ilginin giderek artmış olduğu görülmektedir. Günümüzde en büyük spor organizasyonunun olimpiyatlar ve dünya futbol şampiyonası olduğu bir gerçektir. Futbol başta olmak üzere; basketbol, voleybol, hentbol, Amerikan futbolu, buz hokeyi gibi spor branşları da önemli yer tutmaktadır (85).

Bir sporun takım sporu olabilmesi için belli başlı özellikleri barındırması gerekir. Öncelikle birden fazla kişinin aynı amaç doğrultusunda karşı bir takımla mücadele içinde olması gerekir. Takımların sayı alması için bir saha sınırı belirlenir ve top veya buna benzer bir nesnenin çizgiyi geçmesi gerekmektedir. Aynı takım içerisinde bulunan ve müsabaka süresi boyunca saha içerisinde kalan oyuncuların

mücadeleci bir yapıda bulunması ve birbirlerine gerekli durumları pas vermeleri gerekir. Bu özellikler doğrultusunda bakıldığında ülkemizde futbol, basketbol, voleybol ve hentbol gibi sporların yaygın olarak oynandığını görülmektedir (99).

Farklı takım sporlarını inceleyerek aralarındaki farklılıklar görülebilir ve bir karşılaştırmaya gidilebilir. Bunun için futbol, basketbol ve voleybolu incelemek gerekirse;

1. Futbol: On bir kişiden oluşan iki takımın, kaleci hariç diğer oyuncularını ellerini kullanmadan, daha çok kişinin birbirleriyle paslaşmasına, koşmasına ve birbirlerinin kalelerine gol atmasına dayanan spor dalıdır. Futbol dünya çapındaki en yaygın sporlardan biri olduğu için yapılacak olan uluslararası müsabakalarda ülkeleri sosyal, kültürel ve turistik açılarından etkileme potansiyeli en yüksek olan spor dallarından biridir. Bu nedendir ki geçmişten günümüze kendisini en çok değiştirip güncelleyen spor dallarından biri haline gelerek daha çok kişiye hitap etmiştir ve etmektedir (100).
2. Basketbol: Beşer kişiden iki takım arasında oynanan ve her iki takımın da amacının rakibinin sepetine basketbol topunu atarak sayı almasına ve rakibinin sayı almasını engelleme üzerine dayanan spor branşıdır (97).
3. Voleybol: Altışar kişilik iki takımın file ile bölünmüş alanda, elle paslaşarak mücadele ettiği ve uzatma seti hariç bir setin kazanılması için 25 sayının alınması gerektiği spor branşıdır (97).

Takım sporlarında, aynı amaç için bir araya gelen kişiler topluluğunda, kendi gruplarının içinde dışarıdaki gruplara göre farklı bir sinerji ve ortam oluşmaktadır. Takımdaki kişiler arasında bir duygusal bağ oluşmaktadır ve bu oluşan ortama, ruha takım ruhu denilmektedir. Takım ruhu, aynı sonucu elde etmek için gösterilen çabayı ve birlikte hareket etme gücünü ortaya koyacaktır. Takım içindeki kişiler farklı görev ve sorumluluklar alıyor olsalar da aynı amaç uğruna mücadele eden bir topluluk olarak karşımıza çıkacaklardır (101).

Sporda, elde edilmesi gereken başarı hemen değil süreç içinde sabır, düzenli çalışma ve azim ile gerçekleşmektedir. Bu süreçte spor, sporcuya motivasyonunun ve sabrının yüksek olması gerektiğini öğretirken sosyal ve toplumsal çevresiyle bütünleşmeyi sağlar. Takım sporlarını bireysel sporlardan ayrına en önemli özellikler, kolektif bir şekilde uyum içinde hareket etme, grup içi duygusallığın ve

maddi paylaşımın artmasına yardımcı olmaktır. Bireysel mücadeleyi değil, zorunlu olarak takım halinde hareket edilmesini gerektirmektedir (102).

Yapılan araştırmalarda en çok tercih edilen sporların futbol, basketbol ve voleybol olduğu görülürken, en az tercih edilen sporların ise; tenis, tekvando, yüzme olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda takım sporları bireysel sporlara göre daha çok tercih edilmiştir (103).

2.6. Spor Hareketler Dönemi

Bu dönem temel becerilerin gelişmesini ve özelleşmesini içerir. Örneğin futbol oynamak özel bir spor becerisi gerektirmektedir. Bu spor branşının çocukluk çağında kazanılan, topa vurma becerisinin daha profesyonelleşmiş uzantısı olduğu düşünülmektedir (104)

Ayrıca bu dönem amaçlı hareketlerin gerçekleşmeye başladığı dönem olmakla birlikte daha önceden edinilen beceriler bu dönemde kurullarla birleşip, işbirliğine dayanan etkinliklere dönüşür (105).

Bir önceki dönemde öğrenilen temel hareket becerileri bu dönemde günlük yaşamda, rekreasyonda ve sporda uygulanan araçlara dönüşür. Dengeleme, lökomotor ve manipülatif becerilerin giderek mükemmelleştirildiği ve çeşitli etkinliklerde kullanıldığı bir dönem olan spor hareketler döneminde bu becerilerin ne kadar daha, hangi seviyelerde gelişeceği çok çeşitli zihinsel, motor ve duygusal süreçlere bağlıdır. Tepki ve hareket hızı, koordinasyon, beden yapısı, arkadaş çevresi, boy, kilo ve duygusal yapısı gibi unsurlar bunlardan bazılarıdır (104).

Sporla ilgili hareketler dönemi, bireyin denge, lokomotor ve manipülatif becerileri giderek daha profesyonel, üstüne koyarak ve çeşitli etkinliklerde kullanarak gerçekleştirdiği dönemdir. Örneğin ayakla vurma becerisini futbolda topu kaleye atma becerisi olarak geliştirip kullanması gibi (34).

Sporla ilgili hareketler dönemi 7 yaşından itibaren başlar ve kendi içinde 3 döneme ayrılır.

1.Dönem: 7-10 yaş aralığını kapsar ve spor becerilerine geçiş evresi olarak kabul edilir.

Bu evrede öğretmenlerin, antrenörlerin ve ebeveynlerin temel amacı çocuğun çeşitli aktivitelerde motor kontrolünü ve sürerliliğini sağlamasına yardımcı olmaktır.

Çocuğun hareket alanını sınırlandırmak ve belli bir branşa yönlendirmek doğru bir tutum değildir. Performansta beceri ve doğruluk önem kazanmaya başladığı zaman çocuk strese girebilir. Bu evrede belli beceriler üzerinde odaklaşma, özelleşmiş hareket dönemine girerken istenmeyen etkilere neden olabilir. Geçiş evresi süresince çocuk aktif bir biçimde birçok hareketi keşfetmeye ve birleştirmeye cesaretlendirilmelidir. Çocuğun beceri ve yeteneği sınırlıdır (106).

2. Dönem: 11-13 yaş aralığını kapsar ve spor hareketlerini uygulama evresini içerir.

Çocuk bu dönemde fiziksel kapasitesini ve sınırlılıklarını keşfetmeye başlar. Gelişen zihinsel faaliyetlerle birlikte tüm spor branşlarına var olan ilgiden spesifik bir branşa doğru yönelmeye başlayıp, bir başka açıdan hoşlandığı veya hoşlanmadığı, güçlü ve güçsüz yönlerini, yapabildiklerini ve yapamadıklarını keşfetmeyle birlikte etkinlik alanını sınırlandırmaya başlar. Belli etkinliklere aktif katılım gösterirken bazılarında ise iç katılım göstermeyebilir. Bu durum, onun yapabilirliğiyle, çevresel ve bireysel faktörlerle doğrudan ilişkilidir. Örneğin, takım aktivitelerinden hoşlanan, strateji geliştiren, çevik olan, skor üretmeyi seven 12 yaşındaki 180 cm boyundaki bir çocuk futbol veya basketbol oyun yeteneğini geliştirmek isteyebilir. Bu evrede performansın şekli ve doğruluğu önem kazandığından çocuk stres yaşayabilir. Beceri seviyesini yükseltmek içinse uygun sayıda tekrar ve verimli çalışmadan geçmektedir. Takım sporlarından hoşlanmayan çocuklar ise doğa yürüyüşü, golf, güreş bireysel sporlara yönlendirilebilir (107).

3. Dönem: 14 yaş ve üstü olup sportif becerilerin yaşama dahil edilip yaşam boyu devam etmesini içeren dönemdir.

Bir önceki evrede belirginleşen ilgi bu evrede daha da sınırlandırılır. Artık ilginin yanında spor yapmayı etkileyen diğer faktörler de çocuğun spora katılım evresini etkiler. Zaman, para, tesis, malzeme imkanı gibi faktörler katılımı etkiler. Etkinliğe katılım düzeyi bireyin motivasyonuna, geçmiş deneyimlerine ve fiziki yapısına göre değişkenlik gösterir. Çocuk bu evrede yeteneklerinin üst sınırına yaklaşmıştır. (106)

Spor hareketlerine geçiş evresinde, daha önceden öğrenilen motor becerilerin daha karmaşık ve özel fonksiyonlar içerdiği formlara dönüşür. Çocuk bu dönemde yeni hareket becerileri geliştirebilir ve geliştirdiği bu beceriler sayesinde kendine

olan güveni artar. Bu dönem çocuğu sporun her branşına katılım gösterip, kendini sınırsız bir katılımcı olarak görebilir. Temel hareket becerilerinde doğruluk ve yapabilme kabiliyeti önem kazanmaya başlar (107).

2.7. Sosyal Beceri ve Sporla İlgili Literatür Taraması

Çamur (108) spor müsabakalarına katılan ve katılmayan 101 işitme engelli öğrencisiyle yaptığı çalışmada; spor müsabakalarına katılan öğrencilerin sosyal becerilerinin katılmayan öğrencilere göre anlamlı derecede pozitif farklılığın olduğunu belirlemiştir (108).

Karakaya ve Coşkun (57) ise profesyonel olarak yüzme sporuna katılımın 9-13 yaş grubundaki çocuklarda benlik saygısını incelemişler ve profesyonel spora katılan çocukların benlik saygılarının herhangi bir spor yapmayan çocukların benlik saygılarına göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Ayrıca aktif bir şekilde spora katılımın davranış değiştirmede ve olumlu davranışlar göstermede de etkili olduğu bilinmektedir. Bulgu (58)'nin yapmış olduğu araştırmada spora aktif katılan üniversite öğrencilerinin toplumsal fayda sağlama ilişkileri sorgulanmış ve sporun kişiye toplumsal ve bireysel davranışlar kazandırdığı aynı zamanda şiddeti kontrol ettiği görülmüştür.

Zaichkowsky (59) ise sportif faaliyetlere katılımın çocuklarda birçok becerinin desteklenmesi ve kazanılması adına önemli olduğunu vurgulamıştır. Bireysel ve takım halinde hedef belirleyebilme, baskı altında performans sergileyebilme, zorluklarla baş edebilme, başarı ve başarısızlığı yönetebilme, özgüven, karar verme stratejileri geliştirme ve iletişim becerilerini güçlendirme gibi birçok becerinin kazanılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra Gilman (2001)'in yaptığı çalışmada okul dışı yapılandırılmış sportif faaliyetlere katılan gençlerin yüksek düzeyde yaşam memnuniyetine sahip oldukları görülmektedir.

Wankel ve Berger (61) ise yapmış oldukları çalışmada spor yapan gençlerin gruplar arası pozitif ilişkiler, toplumsal entegrasyon ve sosyal hareketlilik deneyimleme fırsatlarının olduklarını belirlemişlerdir. Büküşoğlu ve Baybükturan (62) ise kulüplerde ve merkezlerde sportif faaliyetlere katılan gençlerin sportif faaliyetlere katılmadan önce ve katıldıktan sonraki dönemleri kıyaslandığında,

katıldıktan sonraki dönemde gençler, kendilerini; daha aktif, girişken, güvenli, daha az kaygılı ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilen ve sorumluluk alma becerileri gelişmiş olarak tanımlamışlardır.

Devecioğlu ve Sarıkaya (63)'nın araştırmasında ise ekonomik ve sosyokültürel seviyeleri birbirine benzer olan öğrencilerden spora katılım sağlayan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere kıyasla daha olumlu sosyal davranışlar gerçekleştirdiklerini bulmuşlardır.

Hellison (akt. 117) ise çocuk ve ergenlere fiziksel aktiviteler yoluyla bireysel ve sosyal sorumlulukların öğretilebileceğini savunmuştur.

Kniffin, Wansink, ve Shimizu (65) ise yaptıkları retrospektif çalışmada lise yıllarında takım sporunda yer alan gençlerin ileriki yıllarda daha üst düzey liderlik becerilerine ve statülü kariyer sahibi olduklarını bulmuştur. Aynı çalışmada sanatsal faaliyetlere, okul dışı etkinliklere ve toplumsal hizmetlere katılan gençlerin ise bu özellikleri sportif faaliyetlere katılan gençler gibi yüksek çıkmamıştır.

Spor yapmanın sadece fiziksel gelişime değil aynı zamanda farklı gelişim alanlarını da desteklediği görülmüştür. Trudeau ve Shephard (66)'ın yaptığı çalışma incelendiğinde düzenli fiziksel aktiviteler ya da sporlara katılan çocukların konsantrasyon, bellek ve davranışlarına olumlu katkı yaptığı ve bunun da akademik başarı oranlarını yükselttiği saptanmıştır.

Ayrıca bir spor dalında iyi olduğu bilinen bir sporcuyla ilgili, çevresinden de sporcunun yeteneğiyle ilgili olumlu incelemeler yapılması sporcunun yaptığı işi daha iyi bir konsantrasyonla yapması ve zevk almasını sağlamaktadır. Bununla ilgili Visek ve diğerlerinin (67) çalışması incelendiğinde Amerika'da çocuk ve ergenlerin futbol oynamaları ve devamlılıkları incelendiğinde eğlencenin önemli olduğu ve eğlencenin sanılanın aksine kazanmaktan değil oyunu iyi oynamaktan ve verimli çalışmaktan kaynaklandığı bulunmuştur.

Aynı zamanda Yin ve Moore (68)'un yapmış olduğu çalışmada 8. ve 12. sınıfa devam eden öğrenciler için spora katılım okulu bırakma oranını azaltmıştır.

Sabo ve diğerlerinin (69) yapmış olduğu çalışmada ise sportif aktiviteler katılan çocuk ve ergenlerde olumsuz olarak nitelendirilen ve riskli davranışlar arasında yer alan sigara kullanma alışkanlığının sportif faaliyetlere katılmayan çocuk ve ergenlere göre daha düşük düzeyde olduğunu saptamışlardır.

Yaman ve Arslan (70) ise sportif faaliyetlere katılan çocukların sportif faaliyetlerde yer almayan çocuklara oranla daha düşük seviyede suç unsuru içeren davranışlar sergilediklerini belirlemişlerdir.

Fiziksel boyutu incelendiğinde Esteban-Cornejo ve diğerlerinin (71) yaptığı çalışmada ise; 6 ila 18 yaş aralığında 2038 çocukla deneysel çalışma yapılmış ve fiziksel aktivitelerle spor yaşamının içinde yer alan çocukların kalp ve solunum kapasitesi ile motor becerilerinin matematik, dil ve genel başarı puanları üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçlar, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada 10-12 yaş grubu çocukların sosyal becerileri çeşitli bağımlı değişkenler üzerinden incelenmiş ve bu değişkenlerin arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Dolayısıyla araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evren ve örnekleme belirlenirken ulaşılabilirlik dikkate alınmış ve araştırmanın, araştırmacının yaşadığı Ankara/Çankaya'da yapılmasına karar verilmiştir. Evrenin tespiti aşamasında, Ankara iline bağlı Çankaya ilçesinde yer alan resmi ortaokulların tümüne ait listeye ulaşmak için Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile gerekli görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda 2017-2018 eğitim öğretim yılında Çankaya ilçe merkezinde bulunan resmi ortaokulların listesine ulaşılmıştır.

Elde edilen verilere göre Çankaya ilçesinde 56 tane devlet ortaokulu olduğu tespit edilmiştir (Erişim tarihi: 07.03.2018).

Araştırmanın örnekleme Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan seçkisiz olarak seçilen 38 ortaokuldan ve bu ortaokullara devam eden 10-12 yaş aralığında bulunan 110 kız 124 erkek olmak üzere toplam 234 çocuktan oluşmaktadır (Araştırma kapsamında hangi okulda kaç tane çocuğun takım sporu yapıldığı kesin bir bilgi olarak bilinemediğinden dolayı örneklem sayısı daha önce yapılmış araştırmalar referans alınarak Gpower paket program aracılığıyla hesaplanmıştır).

Tablo 3.1. Demografik değişkenlerdeki çocuk sayıları ve değişkenlere göre dağılımları.

Değişken	Kategori	Sayı	Yüzde
Takım sporu	Yapan	177	76
Spor	Yapmayan	57	24
Yaş	10	51	29
	11	65	37
	12	61	34
Branş	Futbol	67	38
	Basketbol	68	38
	Voleybol	42	24
Süre	0-6 ay	18	10
	6 ay- 1 yıl	23	13
	1 yıl +	136	77
Takım Sporunu Yapan Cinsiyet	Kız	87	49
	Erkek	90	51
Spor Yapmayan Cinsiyet	Kız	23	40
	Erkek	34	60
Futbol	Kız	20	30
	Erkek	47	70
Basketbol	Kız	26	38
	Erkek	42	62
Voleybol	Kız	41	98
	Erkek	1	02

Araştırmaya katılım gösteren çocukların spor yapıp-yapmama durumlarına bakıldığında % 76'sının (n=177) spor yaptığı, % 24'ünün de spor yapmadığı (n=57) belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde "10 yaş" grubunda % 29 (n=51), "11 yaş" grubunda % 37 (n=65), "12 yaş" grubunda % 34 (n=61) çocuk olduğu tespit edilmiştir. Branşlara göre dağılım incelendiğinde katılımcıların "futbol" branşında % 38 (n=67), "basketbol" branşında % 38 (n=68), "voleybol" branşında % 24 (n=42) olduğu görülmektedir. Spor yapan katılımcıların spor içinde bulunma süreleri incelendiğinde "0-6 ay" aralığında % 10 (n=18), "6 ay-1 yıl" aralığında % 13 (n=23), "1 yıl ve üstü" % 77 (n=136) olduğu belirlenmiştir. Takım sporu yapan katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde % 49 (n=87)'unun "kız", %

51 (n=90)'inin erkek olduğu belirlenmiştir. Takım sporu yapmayan katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde % 40 (n=23)'ünün "kız", % 60 (n=34)'ünün erkek olduğu belirlenmiştir. Branşlara göre dağılım cinsiyet değişkeni yönünden incelendiğinde futbolun % 30 (n=20)'unun "kız", % 70 (n=47)'inin "erkek"; basketbolun % 38 (n=26)'inin "kız", % 42 (n=47)'inin "erkek"; voleybolda % 98 (n=41)'inin "kız", % 2 (n=1)'inin "erkek" olduğu tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada ailenin ve çocuğun genel bilgilerini almak, çocuğun takım sporlarına devam edip etmediğini öğrenmek; ediyorsa, hangi takım sporlarına devam ettiğini öğrenmek için Genel Bilgi Formu ve Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Genel Bilgi Formu çocuklar aracılığı ile ailelere gönderilmiştir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği araştırmacı tarafından beden eğitimi öğretmenlerine uygulanmıştır. Aileler tarafından "Genel Bilgi Formu" doldurulup çocuklar ile beden eğitimi öğretmenlerine ulaştırılmıştır.

3.3.1. Genel Bilgi Formu

Form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form ailelere ve çocuklara yönelik bilgilerin yer aldığı tek sayfadan oluşmakta olup ebeveyn tarafından doldurulmuştur. Form; çocuk yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, takım sporlarına devam edip-etmediği; ediyorsa hangi branşlarda ve ne kadar süreyle spor yaptığı; ebeveynlerin yaşı, mesleği, aile yapısı gibi soruları içermektedir.

3.3.2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Akçamete ve Avcıoğlu tarafından 2005 yılında 7-12 yaş (SBDÖ) arasındaki çocuklara uygulanabilirliğine ilişkin bazı teknik özellikleri saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği 2003-2004 öğretim yılında Ankara İli, Çankaya ilçesinde Alt sosyo-ekonomik düzeyden Kütükçü Alibey İlköğretim Okulu, orta düzeyden Kurtuluş İlköğretim Okulu ve üst sosyo-ekonomik düzeyden ise Ankara TED Koleji'nde görev yapan sınıf öğretmenleriyle yapılan çalışma sonucu oluşturulmuştur. 71 öğretmen 7-12 yaşlarındaki SED'den (45 kız, 69 erkek), orta SED'den (34 kız, 75 erkek) ve üst

SED'den (45 kız, 86 erkek) olmak üzere toplam 354 öğrenciyi sosyal beceriler açısından değerlendirilmiştir. SBDÖ, 7-12 yaşlarındaki çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri içermektedir. Ölçekte beceriler 12 kategori altında toplanmıştır. Bunlar; temel sosyal beceriler (TSB), temel konuşma becerileri (TKB), ileri konuşma becerileri (İKB), ilişkiyi başlatma becerileri (İBB), ilişkiyi sürdürme becerileri (İSB), grupla iş yapma becerileri (GİYB), duygusal beceriler (DB), kendini kontrol etme becerileri (KKEB), saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri (SDBÇB), sonuçları kabul etme becerileri (SKEB), yönerge verme becerileri (YVB) ve bilişsel beceriler (BB)'dir. Alt ölçekler; TSB 13, TKB 4, İKB 5, İBB 5, İSB 6, GİYB 7, DB 6, KKEB 6, SDBÇB 4, SKEB 3, YVB 4 ve BB 6 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin tamamı olumlu yönde düzenlenmiştir. Maddelere verilen tepkiler 'her zaman yapar', 'çok sık yapar', 'genellikle yapar', 'çok az yapar', 'hiçbir zaman yapmaz' şeklinde derecelendirilmiş olup 'her zaman yapar' cevabı için 5, 'hiçbir zaman yapmaz' cevabı için için 1 puan şeklinde puanlandırılmıştır. Düşük puan, sosyal becerilere yeterince sahip olunmadığını, yüksek puan ise sosyal becerilere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan madde sayısı olan 69 iken, en yüksek puan 345'tir. TSB'den en az 13 en fazla 65, TKB'den en az 4 en fazla 20, İKB'den en az 5 en fazla 25, İBB'den en az 5 en fazla 25, İSB'den en az 6 en fazla 30, GİYB'den en az 7 en fazla 35, DB'den en az 6 en fazla 30, KKEB'den en az 6 en fazla 30, SDBÇB'den en az 4 en fazla 20, SKEB'den en az 3 en çok 15, BB'den en az 6 en fazla 30 puan alınabilmektedir. (124). Araştırmada 12 alt boyuttan 4 tanesi çıkarılarak (Temel Sosyal Beceriler, Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri, Yönerge Verme Becerileri ve Bilişsel Beceriler) 8 tanesi kullanılmıştır. Literatür taranmış ve 10-12 yaş grubunda sporun belirlenen 4 alt boyutla ilgili etkileşimleriyle ilgili araştırmalara yer verilmediği dolayısıyla araştırmayı etkileyecek alt boyutlar olmadığı düşünüldüğünden dolayı çıkarılmıştır.

Ölçeğin Geçerlilik Çalışmaları

Ölçek geçerliliği, kapsam ve yapı olmak üzere iki ayrı yolla yapılmıştır.

- Kapsam Geçerliliği

Kapsam geçerliliği ile ilgili çalışma için uzman görüşü alınmıştır. Alanda uzman olarak çalışan kişiler (çocuk gelişimi ve eğitimi alanda çalışan beş öğretim üyesi) SBDÖ'nin bütünü ile ilgili incelemeleri sonucu ölçeğin sosyal becerileri ölçebilecek nitelikte olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

- **Yapı Geçerliliği**

Yapısıyla ilgili olarak testin kaç faktörden oluştuğunu anlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yani, faktör analizi yoluyla ölçeğin geçerliliği test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla ölçeğin ilk formunda yer alan 85 maddeye Temel Bileşenler Analizi-TBA (Principal Component Analysis) yapılmış, öz değerleri 1'in üzerinde olan ve varyansın %75.3'ünü açıklayan on altı faktör altında toplandığı görülmüştür. Maddelerle ilgili olarak tanımlanan on altı faktörün ortak varyanslarının .454 ile .911 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Buna göre, analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan on altı faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları belirlenmiştir. Bu faktörlerden birincisi varyansın % 9.1'ini, ikinci faktör % 5.6'sını, üçüncü faktör % 5.2'sini, dördüncü faktör % 5.2'sini, beşinci faktör % 5.2'sini, altıncı faktör % 4.8'ini, yedinci faktör % 4.2'sini, sekizinci faktör % 4.1'ini, dokuzuncu faktör % 4'ünü, onuncu faktör % 3.2'sini, on birinci faktör % 2.8'ini, on ikinci faktör % 2.6'sını, on üçüncü faktör % 2.3'ünü, on dördüncü faktör % 2.1'ini, on beşinci faktör % 2'sini ve on altıncı faktör % 1.4'ünü açıklamaktadır (124).

Ölçeğin Güvenilirlik Çalışmaları

Ölçeğin güvenilirlik katsayıları Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak elde edilmiştir.

- Temel Sosyal Beceriler .95
- Temel Konuşma Becerileri .92
- İleri Konuşma Becerileri .89
- İlişkiyi Başlatma Becerileri .84
- İlişkiyi Sürdürme Becerileri .86
- Grupla İş Yapma Becerileri .92
- Duygusal Becerileri .88

- Kendini Kontrol Etme Becerileri .88
- Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri .77
- Yönerge Verme Becerileri .70
- Bilişsel Beceriler .87
- Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği Bütünü .98

Geçerlik ve güvenilirlikle ilgili olarak elde edilen bulgular Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği'nin 7-12 yaş grubundaki öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir. Diğer bir açıdan sonuçlar dikkate alındığında Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin 7-12 yaş aralığındaki çocukların sosyal becerilerinin ölçmede yüksek geçerliğe ve güvenilirliğe sahip olduğu saptanmıştır (124).

3.4. Veri Toplama Süreci

10-12 yaş aralığında takım sporlarına devam eden ve spor yapmayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan bu araştırmada izlenen veri toplama süreci aşağıda özetlenmiştir.

- Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli olan Etik Kurul İzninin alınabilmesi amacıyla Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve yaklaşık 1 ay süre sonunda gerekli izin alınmıştır.
- Ankara'nın Çankaya ilçesinde bulunan resmi ortaokullarda planlanan araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli izni almak üzere Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulmuş, araştırmanın amacı ve sürecine ilişkin bilgiler verilmiş ve araştırmada kullanılması planlanan veri toplama araçları sunulmuştur. Ankara İl Milli eğitim Müdürlüğü ARGE biriminin yaptığı inceleme ve değerlendirmenin ardından araştırma için gerekli izin alınmıştır.
- Araştırma için gerekli izinlerin alınmasının ardından veri toplama süreci planlanmış ve veri toplama araçları hazırlanmıştır. Araştırmanın örnekleminde yer alan her çocuğun öğretmenini ve velisi için ayrı ayrı doldurulması gereken formlar bulunduğundan her forma sayı verilmiş ve ayrı ayrı poşet dosyalara konulmuştur.

- Veri toplama araçları dağıtılmaya hazır hale getirildikten sonra araştırma kapsamındaki okullara tek tek gidilip önce okul idaresinden izin alınmış ve daha sonra gönüllü katılım gösteren öğretmenlere ve velilere araştırmanın amacı ve veri toplama süreciyle ilgili bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından hazırlanan araştırmanın amacı, veri toplama süreci ve araştırmacının telefon numarasının yer aldığı bilgi notları hem öğretmenlere hem de velilere teslim edilmiş ve gerekli durumlarda telefon veya mail adresi aracılığıyla iletişime geçilmiştir.
- Araştırmada veri toplamak için kullanılan Genel Bilgi Formu okuldaki öğrenciler aracılığı ile velilerine ulaştırılmış, Sosyal Becerileri Değerlendirme ölçeği ise öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.
- Araştırma kapsamında bir okula dağıtılan ölçekler ortalama olarak 2 hafta içerisinde toplanmış olup çalışma verilerinin tamamının toplanması yaklaşık 7 ay sürmüştür

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılacak analizlerin seçiminde alt boyutlardan elde edilen puan dağılımlarının normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla, puanların basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Bu kapsamda puan dağılımlarına ait basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer alan puan dağılımının normal dağılıma sahip olduğu, aksi durumda normal dağılıma sahip olmadığı kabul edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda alt boyutlardan elde edilen puanların belirlenen bağımsız değişkenlerin kategoriklerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem için t testi, kategori sayısı ikiden fazla ise ANOVA analizi kullanılmıştır. Alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olmaması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem Mann Whitney U testi, kategori sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. ANOVA analizi ile ilgili sonuçların anlamlı çıkması durumunda farkın kaynağını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi, Kruskal Wallis analizi ile ilgili sonuçların anlamlı çıkması

durumunda farkın kaynağını belirlemek amacıyla parametrik olmayan post hoc testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Takım sporu yapıp yapmama durumuna göre SBDÖ'nün alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.1.'de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Takım sporu yapıp yapmama durumuna göre SBDÖ'nün alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	Evet	177	14,56	3,42	7	20	0,04	-0,87
	Hayır	57	10,21	4,05	4	20	0,44	-0,49
İleri konuşma becerileri	Evet	177	18,49	3,66	10	25	0,05	-0,78
	Hayır	57	13,67	5,12	5	25	0,51	-0,66
İlişkiyi başlatma becerileri	Evet	177	19,30	3,79	10	25	-0,20	-0,91
	Hayır	57	13,93	5,13	5	24	0,49	-0,70
İlişkiyi sürdürme becerileri	Evet	177	23,83	4,82	11	30	-0,53	-0,71
	Hayır	57	17,42	5,54	6	30	0,31	-0,37
Grupla iş yapma becerileri	Evet	177	28,29	5,48	16	35	-0,47	-0,93
	Hayır	57	18,72	8,08	7	35	0,30	-1,03
Duygusal beceriler	Evet	177	21,37	4,77	10	30	0,06	-0,65
	Hayır	57	14,56	5,99	6	30	0,92	0,36
Kendini kontrol etme becerileri	Evet	177	23,33	4,71	12	30	-0,27	-0,79
	Hayır	57	17,19	5,79	8	30	0,49	-0,60
Sonuçları kabul etme becerileri	Evet	177	11,80	2,75	4	15	-0,42	-0,70
	Hayır	57	8,04	3,40	3	15	0,65	-0,35
Sosyal beceriler toplam	Evet	177	160,97	26,35	96	210	-0,30	-0,57
	Hayır	57	113,74	36,54	56	203	0,62	-0,43

Tablo 4.1.'de Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 14,56 (S: 3,42) ve yapmayanların puan ortalamasının 10,21(S: 4,05) olduğu görülmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 7 iken yapmayanlarda 4'dür. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 20'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 18,49 (S: 3,66) ve yapmayanların puan ortalamasının 13,67 (S: 5,12) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 10 iken yapmayanlarda 5tir. Alınan maksimum İleri Konuşma Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 19,30 (S: 3,79) ve yapmayanların puan ortalamasının 13,93 (S: 5,13) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 10 iken yapmayanlarda 5'tir. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı ise takım sporu yapanlarda 25 iken yapmayanlarda 24'tür. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 23,83 (S:

4,82) ve yapmayanların puan ortalamasının 17,42 (S: 5,54) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 11 iken yapmayanlarda 6'dır. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 28,29 (S: 5,48) ve yapmayanların puan ortalamasının 18,72 (S: 8,08) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 16 iken yapmayanlarda 7'dir. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 35'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de Duygusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 21,37 (S: 4,77) ve yapmayanların puan ortalamasının 14,56 (S: 5,99) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Duygusal Beceriler alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Duygusal Beceriler alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 10 iken yapmayanlarda 6'dır. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Duygusal Beceriler puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 23,33 (S: 4,71) ve yapmayanların puan ortalamasının 17,19 (S: 5,99) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 12 iken yapmayanlarda 8'dir. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 11,80 (S: 2,75) ve yapmayanların puan ortalamasının 8,04 (S: 3,40) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 4 iken yapmayanlarda 3'tür. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda 15'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.1.'de Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapanların puan ortalamasının 160,97 (S: 26,35) ve yapmayanların puan ortalamasının 113,74 (S: 36,54) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği'ne ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapanlardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden alınan minimum puan takım sporu yapanlarda 96 iken yapmayanlarda 56'dır. Alınan maksimum Sosyal Beceriler puanı ise sporu yapanlarda 210 iken yapmayanlarda 203'tür. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise hem takım sporu

yapanlarda hem de yapmayanlarda değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Sosyal Beceriler ölçeği puanlarının takım sporu yapma durumu değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların takım sporu yapıp yapmama durumlarına göre karşılaştırılmalarının analizleri Tablo 4.7.'de tartışılmıştır.

Takım sporu yapan çocukların yaş değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.2.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Takım sporu yapan çocukların yaş değişkenine göre SBDÖ'nin alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	10	51	14,20	3,30	8	20	0,05	-0,70
	11	65	14,68	3,55	7	20	0,01	-0,98
	12	61	14,74	3,41	8	20	0,04	-0,83
İleri konuşma becerileri	10	51	18,41	3,51	10	25	-0,12	-0,39
	11	65	18,65	3,70	11	25	0,09	-1,10
	12	61	18,39	3,80	10	25	0,13	-0,66
İlişkiyi başlatma becerileri	10	51	19,00	3,72	12	25	-0,07	-1,18
	11	65	19,46	3,84	11	25	-0,35	-0,82
	12	61	19,38	3,85	10	25	-0,16	-0,73
İlişkiyi sürdürme becerileri	10	51	23,25	5,02	13	30	-0,35	-1,11
	11	65	23,58	4,93	11	30	-0,47	-0,68
	12	61	24,57	4,51	12	30	-0,77	-0,11
Grupla iş yapma becerileri	10	51	27,10	5,66	16	35	-0,13	-1,22
	11	65	28,38	5,17	17	35	-0,31	-1,12
	12	61	29,20	5,56	16	35	-0,94	-0,11
Duygusal beceriler	10	51	21,25	4,44	12	30	0,09	-0,58
	11	65	20,94	4,99	10	30	-0,13	-0,57
	12	61	21,92	4,83	13	30	0,26	-0,97
Kendini kontrol etme becerileri	10	51	22,69	4,67	14	30	-0,01	-1,19
	11	65	23,35	4,89	12	30	-0,31	-0,81
	12	61	23,84	4,57	12	30	-0,46	-0,17
Sonuçları kabul etme becerileri	10	51	11,51	2,76	6	15	-0,18	-1,21
	11	65	11,63	2,66	4	15	-0,33	-0,58
	12	61	12,21	2,83	4	15	-0,78	-0,07
Sosyal beceriler toplam	10	51	157,41	27,55	100	210	-0,27	-0,72
	11	65	160,68	26,52	96	210	-0,25	-0,79
	12	61	164,25	25,13	97	210	-0,36	-0,04

Tablo 4.2.'e Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 14,20 (S: 3,30), 14,68 (S: 3,55) ve 14,74 (S: 3,41) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 10 ve 12 yaşındaki çocuklarda 8 iken 11 yaşındaki çocuklarda 7'dir. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 20'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında yaş değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının yaş değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 18,41(S: 3,51) , 18,65 (S: 3,70) ve 18,39 (S: 3,80) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 11 yaşındaki çocuklardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 10 ve 12 yaşındaki çocuklarda 10 iken 11 yaşındaki çocuklarda 11'dir. Alınan maksimum İleri Konuşma Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 10 ve 12 yaş gruplarında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 11 yaş grubunda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 19,00 (S: 3,72), 19,46 (S: 3,84) ve 19,38 (S: 3,85) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 11 yaşındaki çocuklardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 10, 11 ve 12 yaşındaki çocuklarda sırası ile 12, 11 ve 10'dur. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 11 ve 12 yaş gruplarında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 10 yaş grubunda bu

değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 23,25(S: 5,02) , 23,58 (S: 4,93) ve 24,57 (S: 4,51) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 10, 11 ve 12 yaşındaki çocuklarda sırası ile 13, 11 ve 12'dir. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 11 ve 12 yaş gruplarında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 10 yaş grubunda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 27,10 (S: 5,66), 28,38 (S: 5,17) ve 29,20 (S: 5,56) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 10 ve 12 yaşındaki çocuklarda 16 iken 11 yaşındaki çocuklarda 17'dir. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 35'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 12 yaş grubunda bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 10 ve 11 yaş gruplarında da bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de Duyusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 21,25(S: 4,44) , 20,94(S: 4,99) ve 21,92 (S: 4,83) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır. Duyusal Beceriler alt boyutundan alınan

minimum puan 10, 11 ve 12 yaşındaki çocuklarda sırası ile 12, 10 ve 13'tür. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı ise tüm yaş gruplarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında yaş değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Duygusal Beceriler puanlarının yaş değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 22,69 (S: 4,67), 23,35 (S: 4,89) ve 23,84 (S: 4,57) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 11 ve 12 yaşındaki çocuklarda 12 iken 10 yaşındaki çocuklarda 14'tür. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 11 ve 12 yaş gruplarında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 10 yaş grubunda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 11,51 (S: 2,76), 11,63 (S: 2,66) ve 12,21 (S: 2,83) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 11 ve 12 yaşındaki çocuklarda 4 iken 10 yaşındaki çocuklarda 6'dır. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise tüm yaş gruplarında 15'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 11 ve 12 yaş gruplarında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak 10 yaş grubunda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının yaş değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.2.'de Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, 10,11 ve 12 yaşındaki çocukların puan ortalamasının sırası ile 157,41 (S: 27,55), 160,68 (S: 26,52) ve 164,25 (S: 25,13) olduğu

görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının ortalaması en yüksek olan grup 12 yaşındaki çocuklardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden alınan minimum puan 10,11 ve 12 yaşındaki çocuklarda sırası ile 100, 96, 97'dir. Alınan maksimum Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanı ise tüm yaş gruplarında 210'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında yaş değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının yaş değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların analizlerinin yaşlarına göre karşılaştırılması Tablo 4.8'de tartışılmıştır.

Takım sporu yapan çocukların spor branşı değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.3.'te yer almaktadır.

Tablo 4.3. Takım sporu yapan çocukların spor branşı durumuna göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	Futbol	67	14,61	3,37	8	20	0,03	-0,81
	Basketbol	68	14,87	3,44	7	20	-0,10	-0,82
	Voleybol	42	13,98	3,48	8	20	0,28	-0,80
İleri konuşma becerileri	Futbol	67	18,24	3,69	10	25	0,07	-0,87
	Basketbol	68	18,71	3,98	10	25	-0,15	-0,89
	Voleybol	42	18,55	3,09	13	25	0,67	-0,28
İlişkiyi başlatma becerileri	Futbol	67	18,93	3,99	10	25	-0,17	-0,99
	Basketbol	68	19,91	3,48	12	25	-0,30	-0,78
	Voleybol	42	18,90	3,89	11	25	0,01	-0,97
İlişkiyi sürdürme becerileri	Futbol	67	23,55	5,60	11	30	-0,62	-0,94
	Basketbol	68	23,84	4,16	13	30	-0,39	-0,56
	Voleybol	42	24,26	4,54	16	30	-0,23	-1,30
Grupla iş yapma becerileri	Futbol	67	27,58	5,81	16	35	-0,30	-1,16
	Basketbol	68	28,25	5,51	16	35	-0,56	-0,79
	Voleybol	42	29,50	4,76	19	35	-0,50	-1,04
Duygusal beceriler	Futbol	67	21,25	4,54	12	30	0,24	-0,61
	Basketbol	68	21,87	5,00	10	30	-0,14	-0,67
	Voleybol	42	20,74	4,78	10	30	0,11	-0,42
Kendini kontrol etme becerileri	Futbol	67	22,69	4,84	12	30	-0,23	-1,02
	Basketbol	68	23,74	4,58	14	30	-0,07	-1,12
	Voleybol	42	23,69	4,71	12	30	-0,62	0,15
Sonuçları kabul etme becerileri	Futbol	67	11,46	2,63	6	15	-0,13	-0,94
	Basketbol	68	11,68	2,57	7	15	-0,13	-1,30
	Voleybol	42	12,52	3,13	4	15	-1,26	0,92
Sosyal beceriler toplam	Futbol	67	158,31	28,30	96	210	-0,36	-0,91
	Basketbol	68	162,85	26,11	100	210	-0,34	-0,27
	Voleybol	42	162,14	23,61	105	210	0,06	-0,56

Tablo 4.3.'te Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 14,61(S: 3,37), 14,87 (S: 3,44) ve 13,98 (S: 3,48) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda 8 iken basketbol sporu yapan çocuklarda 7'dir. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 20'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında spor branşı değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 18,24 (S: 3,69), 18,71 (S: 3,98) ve 18,55 (S: 3,09) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol ve basketbol sporu yapan çocuklarda 10 iken voleybol sporu yapan çocuklarda 13'tür. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 25'tir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında spor branşı değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 18,93 (S: 3,99), 19,91 (S: 3,48) ve 18,90 (S: 3,89) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda sırası ile 10, 12 ve 11'dir. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 25'tir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında spor branşı değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 23,55 (S: 5,60), 23,84 (S: 4,16) ve 24,26 (S: 4,54) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup voleybol sporu yapan çocuklardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda sırası ile 11, 13 ve 16'dır. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında futbol ve basketbol branşlarında bu değerlerin -1

ile +1 arasında olduğu, ancak basketbol branşında bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 27,58 (S: 5,81), 28,25 (S: 5,51) ve 29,50 (S: 4,76) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup voleybol sporu yapan çocuklardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol ve basketbol sporu yapan çocuklarda 16 iken voleybol sporu yapan çocuklarda 19'dur. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 35'tir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında basketbol branşında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak futbol ve voleybol branşlarında bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te Duygusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 21,25(S: 4,54) , 21,87 (S: 4,76) ve 20,74 (S: 5,00) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Duygusal Beceriler alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. Duygusal Beceriler alt boyutundan alınan minimum puan futbol sporu yapan çocuklarda 12 iken basketbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda 10'dur. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı ise tüm spor branşlarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında spor branşı değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Duygusal Beceriler puanlarının spor branşı değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 22,69 (S: 4,84), 23,74 (S: 4,58) ve 23,69 (S: 4,71) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan

futbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda 12 iken basketbol sporu yapan çocuklarda 14'tür. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında voleybol branşında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak futbol ve basketbol branşlarında bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 11,46 (S: 2,63), 11,68 (S: 2,57) ve 12,52 (S: 3,13) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup voleybol sporu yapan çocuklardır. Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda sırası 6, 7 ve 4'tür. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise tüm spor branşlarında 15'tir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında futbol branşında bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu, ancak basketbol ve voleybol branşlarında bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının spor branşı değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.3.'te Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 158,31 (S: 28,30), 162,85 (S: 26,11) ve 162,14 (S: 23,61) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının ortalaması en yüksek olan grup basketbol sporu yapan çocuklardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden alınan minimum puan futbol, basketbol ve voleybol sporu yapan çocuklarda sırası ile 96, 100 ve 105'tir. Alınan maksimum Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanı ise tüm spor branşlarında 210'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında spor branşı değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının spor branşı değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların analizlerinin branşlara göre karşılaştırılması Tablo 4.9.'da tartışılmıştır.

Takım sporu yapan çocukların, spor yaptıkları süreye göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.4.'te yer almaktadır.

Tablo 4.4. Takım sporu yapan çocukların spor yaptıkları sürelerle göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	0-6 ay	18	13,94	3,87	8	20	0,20	-1,21
	6 ay- 1 yıl	23	13,43	3,17	9	20	0,70	-0,47
	1 yıl +	136	14,83	3,37	7	20	-0,07	-0,73
İleri konuşma becerileri	0-6 ay	18	17,89	3,80	10	25	-0,13	0,17
	6 ay- 1 yıl	23	16,70	3,34	11	24	0,38	-0,40
	1 yıl +	136	18,88	3,62	10	25	0,02	-0,88
İlişkiyi başlatma becerileri	0-6 ay	18	18,56	3,60	12	23	-0,39	-0,87
	6 ay- 1 yıl	23	18,04	3,66	11	25	0,21	-0,78
	1 yıl +	136	19,61	3,80	10	25	-0,27	-0,87
İlişkiyi sürdürme becerileri	0-6 ay	18	21,67	5,40	12	29	-0,19	-0,94
	6 ay- 1 yıl	23	21,61	5,61	11	30	-0,01	-1,11
	1 yıl +	136	24,49	4,42	12	30	-0,60	-0,62
Grupla iş yapma becerileri	0-6 ay	18	27,72	5,96	16	35	-0,62	-0,52
	6 ay- 1 yıl	23	26,30	5,84	17	35	0,11	-1,32
	1 yıl +	136	28,71	5,32	16	35	-0,55	-0,83
Duygusal beceriler	0-6 ay	18	20,56	5,37	12	30	0,25	-0,75
	6 ay- 1 yıl	23	20,13	4,47	12	28	-0,26	-0,68
	1 yıl +	136	21,68	4,73	10	30	0,07	-0,65
Kendini kontrol etme becerileri	0-6 ay	18	22,61	4,58	14	30	0,02	-0,95
	6 ay- 1 yıl	23	21,04	5,37	12	30	-0,24	-0,92
	1 yıl +	136	23,81	4,52	12	30	-0,23	-0,96
Sonuçları kabul etme becerileri	0-6 ay	18	11,44	2,94	7	15	-0,34	-1,27
	6 ay- 1 yıl	23	10,87	3,44	4	15	-0,49	-0,63
	1 yıl +	136	12,00	2,57	6	15	-0,29	-1,08
Sosyal beceriler toplam	0-6 ay	18	154,39	26,99	100	188	-0,64	-0,24
	6 ay- 1 yıl	23	148,13	26,13	96	195	-0,22	-0,49
	1 yıl +	136	164,01	25,66	97	210	-0,28	-0,68

Tablo 4.4.'te Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 13,94 (S: 3,87), 13,43 (S: 3,17) ve 14,83 (S: 3,37) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma

Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda sırası ile 8, 9 ve 7'dir. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise tüm takım sporu yapma süreleri için 20'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süreler için bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, 0-6 ay süre için bu değerlerin bazılarının -1 ile +1 aralığının dışında olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 17,89 (S: 3,80), 16,70 (S: 3,34) ve 18,88 (S: 3,62) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 10 iken 6 ay-1 yıl süresinde takım sporu yapanlar için 11'dir. Alınan maksimum İleri Konuşma Becerileri puanı 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 25 iken 6 ay-1 yıl süresinde takım sporu yapanlar için 24'dür. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında takım sporu yapma süresi değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 18,56 (S: 3,60), 18,04 (S: 3,66) ve 19,61 (S: 3,80) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda sırası ile 12, 11 ve 10'dur. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 25 iken 0-6 ay süresinde takım

sporu yapanlar için 23'dür. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında takım sporu yapma süresi değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 21,67 (S: 5,40) , 21,61 (S: 5,61) ve 24,49 (S: 4,42) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 12 iken, 6 ay-1 yıl süredir takım sporu yapan çocuklarda 11'dir. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 30 iken, 0-6 ay süredir takım sporu yapan çocuklarda 29'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süreler için bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, 6 ay-1 yıl süre için bu değerlerin bazılarının -1 ile +1 aralığının dışında olduğu yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 27,72 (S: 5,96), 26,30 (S: 5,84) ve 28,71 (S: 5,32) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 16 iken, 6 ay-1 yıl süredir takım sporu yapan çocuklarda 17'dir. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise tüm takım sporu yapma süreler için 35'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süreler için bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, 6 ay-1 yıl süre için bu değerlerin bazılarının -1 ile +1 aralığının dışında olduğu yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının takım sporu

yapma süresi değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te Duygusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 20,56 (S: 5,37), 20,13 (S: 4,47) ve 21,68 (S: 4,73) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Duygusal Beceriler alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. Duygusal Beceriler alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay ve 6 ay-1 yıl süresinde takım sporu yapan çocuklarda 12 iken ve 1 yıldan fazla sürede takım sporu yapanlar için 10'dur. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklarda 30 iken 6 ay-1 yıl süresinde takım sporu yapanlar için 28'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında takım sporu yapma süresi değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, yani Duygusal Beceriler puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 22,61 (S: 4,58), 21,04 (S: 5,37) ve 23,81 (S: 4,52) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla sürede takım sporu yapan çocuklarda 12 iken 0-6 ay süresinde takım sporu yapanlar için 14'dür. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise tüm takım sporu yapma süreleri için 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında takım sporu yapma süresi değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 11,44 (S: 2,94), 10,87 (S:

3,44) ve 12,00 (S: 2,57) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede sporu yapan çocuklardır. Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklar için sırası ile 7, 4 ve 6'dır. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise tüm takım sporu yapma süreler için 15'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında 6 ay-1 yıl için bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, 0-6 ay ve 1 yıldan fazla süreler için ise bu değerlerin bazılarının -1 ile +1 aralığının dışında olduğu yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin tüm kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.4.'te Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocukların puan ortalamasının sırası ile 154,39 (S: 26,99), 148,13 (S: 26,13) ve 164,01 (S: 25,66) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının ortalaması en yüksek olan grup 1 yıldan fazla sürede takım sporu yapan çocuklardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden alınan minimum puan 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklar için sırası ile 100, 96 ve 97'dir. Alınan maksimum Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanı ise 0-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıldan fazla süredir takım sporu yapan çocuklar için sırası ile 188, 195 ve 210'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında takım sporu yapma süresi değişkenine ait bütün kategorilerde bu değerlerin hepsinin -1 ile +1 arasında olduğu, yani Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının takım sporu yapma süresi değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların analizlerinin spor yaptıkları süreye göre karşılaştırılması Tablo 4.10.'da tartışılmıştır.

Takım sporu yapan çocukların, cinsiyete göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde ettikleri puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.5.'te yer almaktadır.

Tablo 4.5. Takım sporu yapan çocukların cinsiyet değişkeninin alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	Kız	87	14,55	3,71	7	20	-0,02	-0,99
	Erkek	90	14,57	3,13	8	20	0,13	-0,79
İleri konuşma becerileri	Kız	87	18,79	3,49	11	25	0,30	-0,75
	Erkek	90	18,20	3,82	10	25	-0,10	-0,93
İlişkiyi başlatma becerileri	Kız	87	19,82	3,64	11	25	-0,34	-0,72
	Erkek	90	18,80	3,89	10	25	-0,05	-1,00
İlişkiyi sürdürme becerileri	Kız	87	25,34	3,90	16	30	-0,58	-0,68
	Erkek	90	22,37	5,18	11	30	-0,24	-1,10
Grupla iş yapma becerileri	Kız	87	29,90	4,84	16	35	-0,79	-0,15
	Erkek	90	26,74	5,64	16	35	-0,16	-1,27
Duygusal beceriler	Kız	87	21,03	4,91	10	30	0,09	-0,48
	Erkek	90	21,69	4,64	12	30	0,04	-0,82
Kendini kontrol etme becerileri	Kız	87	24,60	4,36	12	30	-0,62	0,09
	Erkek	90	22,10	4,74	12	30	0,06	-1,20
Sonuçları kabul etme becerileri	Kız	87	12,71	2,74	4	15	-1,17	0,93
	Erkek	90	10,91	2,47	6	15	0,11	-0,94
Sosyal beceriler toplam	Kız	87	166,75	22,42	105	210	0,00	-0,52
	Erkek	90	155,38	28,68	96	210	-0,24	-1,00

Tablo 4.5.'te Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 14,55 (S: 3,71) ve erkeklerin puan ortalamasının 14,57 (S: 3,13) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan erkeklerdir. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 7 iken erkeklerde 8'dir. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 20'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında

olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 18,79 (S: 3,49) ve erkeklerin puan ortalamasının 18,20 (S: 3,82) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 11 iken erkeklerde 10'dur. Alınan maksimum İleri Konuşma Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 19,82 (S: 3,64) ve erkeklerin puan ortalamasının 18,80 (S: 3,89) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 11 iken erkeklerde 10'dur. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.5'te İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 25,34 (S: 3,90) ve erkeklerin puan ortalamasının 22,37 (S: 5,18) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 16 iken erkeklerde 11'dir. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise

takım sporu yapan kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 29,90 (S: 4,84) ve erkeklerin puan ortalamasının 26,74 (S: 5,64) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 16'dır. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 35'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te Duygusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 21,03 (S: 4,91) ve erkeklerin puan ortalamasının 21,69 (S: 4,64) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Duygusal Beceriler alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan erkeklerdir. Duygusal Beceriler alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 10 iken erkeklerde 12'dir. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Duygusal Beceriler puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 24,60 (S: 4,36) ve erkeklerin puan ortalamasının 22,10 (S: 4,74) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. Kendini

Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 12'dir. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 12,71 (S: 2,74) ve erkeklerin puan ortalamasının 10,91 (S: 2,47) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 4 iken erkeklerde 6'dır. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 15'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.5.'te Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapan kızların puan ortalamasının 166,75 (S: 22,42) ve erkeklerin puan ortalamasının 155,38 (S: 28,68) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği'ne ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapan kızlardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden alınan minimum puan takım sporu yapan kızlarda 105 iken erkeklerde 96'dır. Alınan maksimum Sosyal Beceriler puanı ise takım sporu yapan kızlarda ve erkeklerde 210'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Sosyal Beceriler ölçeği puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların analizlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması Tablo 4.11.'de tartışılmıştır.

Takım sporu yapmayan çocukların, cinsiyete göre alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4.6'da yer almaktadır.

Tablo 4.6. Takım sporu yapmayan çocukların cinsiyet değişkeninin alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara ait betimsel istatistikler.

Test	Grup	N	$\bar{X}$	S. Sapma	Min.	Max.	Çarp.	Bas.
Temel konuşma becerileri	Kız	23	10,74	3,67	5	20	0,80	0,35
	Erkek	34	9,85	4,31	4	19	0,40	-0,81
İleri konuşma becerileri	Kız	23	14,52	5,89	5	25	0,35	-1,00
	Erkek	34	13,09	4,52	5	23	0,51	-0,59
İlişkiyi başlatma becerileri	Kız	23	14,78	6,18	6	24	0,29	-1,43
	Erkek	34	13,35	4,28	5	22	0,46	-0,11
İlişkiyi sürdürme becerileri	Kız	23	18,43	6,67	8	30	0,25	-1,21
	Erkek	34	16,74	4,60	6	26	-0,07	0,22
Grupla iş yapma becerileri	Kız	23	21,22	8,62	9	35	0,20	-1,43
	Erkek	34	17,03	7,35	7	30	0,21	-1,16
Duygusal beceriler	Kız	23	16,91	7,29	6	30	0,48	-0,95
	Erkek	34	12,97	4,37	6	25	0,60	0,35
Kendini kontrol etme becerileri	Kız	23	18,04	7,58	8	30	0,28	-1,54
	Erkek	34	16,62	4,22	10	27	0,24	-0,32
Sonuçları kabul etme becerileri	Kız	23	8,65	4,14	3	15	0,33	-1,14
	Erkek	34	7,62	2,77	3	15	0,77	0,39
Sosyal beceriler toplam	Kız	23	123,30	45,82	56	203	0,26	-1,24
	Erkek	34	107,26	27,57	68	168	0,45	-0,85

Tablo 4.6.'da Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 10,74

(S: 3,67) ve erkeklerin puan ortalamasının 9,85 (S: 4,31) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Temel Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Temel Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 5 iken erkeklerde 4'dür. Alınan maksimum Temel Konuşma Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 20 iken erkeklerde 19'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Temel Konuşma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 14,52 (S: 5,89) ve erkeklerin puan ortalamasının 13,09 (S: 4,52) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İleri Konuşma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. İleri Konuşma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda ve erkeklerde 5'tir. Alınan maksimum İleri Konuşma Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 25 iken erkeklerde 23'dür. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani İleri Konuşma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 14,78 (S: 6,18) ve erkeklerin puan ortalamasının 13,35 (S: 4,28) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. İlişkiyi Başlatma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 6 iken erkeklerde 5'dir. Alınan maksimum İlişkiyi Başlatma Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 24 iken erkeklerde 22'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İlişkiyi Başlatma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 18,43 (S: 6,67) ve erkeklerin puan ortalamasının 16,74 (S: 4,60) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. İlişkiyi Sürdürme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 8 iken erkeklerde 6'dır. Alınan maksimum İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 30 iken erkeklerde 26'dır. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani İlişkiyi Sürdürme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 21,22 (S: 8,62) ve erkeklerin puan ortalamasının 17,03 (S: 7,35) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Grupla İş Yapma Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 9 iken erkeklerde 7'dir. Alınan maksimum Grupla İş Yapma Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 35 iken ve erkeklerde 30'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan kızlarda ve erkeklerde bu değerlerin bazılarının -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Grupla İş Yapma Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da Duygusal Beceriler alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 16,91 (S: 7,29) ve erkeklerin puan ortalamasının 12,97 (S: 4,37) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Duygusal Beceriler alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Duygusal Beceriler alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda ve erkeklerde 6'dır. Alınan maksimum Duygusal Beceriler puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 30 iken erkeklerde 25'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu

yapmayan hem kızlarda hem de erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu yani Duygusal Beceriler puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 18,04 (S: 7,58) ve erkeklerin puan ortalamasının 16,62 (S: 4,52) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Kendini Kontrol Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 8 iken erkeklerde 10'dur. Alınan maksimum Kendini Kontrol Etme Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 30 iken erkeklerde 27'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Kendini Kontrol Etme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait puanların betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 8,65 (S: 4,14) ve erkeklerin puan ortalamasının 7,62 (S: 2,77) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutuna ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Sonuçları Kabul Etme Becerileri alt boyutundan alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 4 ve erkeklerde 3'tür. Alınan maksimum Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda ve erkeklerde 15'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Sonuçları Kabul Etme Becerileri puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Tablo 4.6.'da Sosyal Beceriler Ölçeği toplam puanlarının betimsel istatistikleri ele alındığında, takım sporu yapmayan kızların puan ortalamasının 123,30 (S: 45,82) ve erkeklerin puan ortalamasının 107,26 (S: 27,57) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Sosyal Beceriler Ölçeği'ne ait ortalaması en yüksek olan grup takım sporu yapmayan kızlardır. Sosyal Beceriler Ölçeği'nden

alınan minimum puan takım sporu yapmayan kızlarda 56 iken erkeklerde 68'dir. Alınan maksimum Sosyal Beceriler puanı ise takım sporu yapmayan kızlarda 203 iken erkeklerde 168'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ele alındığında ise takım sporu yapmayan erkeklerde bu değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu ancak kızlarda bu değerlerin -1 ile +1 aralığının dışında olduğu, yani Sosyal Beceriler puanlarının cinsiyet değişkeninin kategorilerinde normal dağılım göstermediği söylenebilir.

Takım sporu yapmayan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların analizlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması Tablo 4.12.'de tartışılmıştır.

Sosyal beceri puanlarının takım sporu yapıp yapmama durumuna göre incelenmesi;

Araştırma kapsamında çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların takım sporu yapıp yapmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan İlişkisiz Örneklem için T-Testi sonuçları Tablo 4.7.'de yer almaktadır.

Tablo 4.7. Çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların takım sporu yapıp yapmama durumlarına göre karşılaştırılması.

T Testi	Grup	N	Ortalama	sd	t	p
Temel konuşma	Evet	177	14,56	232	7,97	0,00*
	Hayır	57	10,21			
İleri konuşma	Evet	177	18,49	232	7,80	0,00*
	Hayır	57	13,67			
İlişkiyi başlatma	Evet	177	19,30	232	8,49	0,00*
	Hayır	57	13,93			
İlişkiyi sürdürme	Evet	177	23,83	232	8,41	0,00*
	Hayır	57	17,42			
Grupla iş yapma	Evet	177	28,29	232	10,12	0,00*
	Hayır	57	18,72			
Duygusal beceriler	Evet	177	21,37	232	8,77	0,00*
	Hayır	57	14,56			
Kendini kontrol etme	Evet	177	23,33	232	8,06	0,00*
	Hayır	57	17,19			
Sonuçları kabul etme	Evet	177	11,80	232	8,47	0,00*
	Hayır	57	8,04			
Sosyal beceri toplam	Evet	177	160,97	232	10,64	0,00*
	Hayır	57	113,74			

p<0,05

Tablo 4.7.'den görüldüğü üzere sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan İlişkisiz Örneklemeler için T testi sonuçları incelendiğinde, çocukların aldıkları puanların takım sporu yapıp yapmama durumlarına göre, takım sporu yapanların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre takım sporu yapan çocukların Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Duygusal, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal beceri toplam puanları takım sporu yapmayan çocukların puanlarına göre daha yüksektir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal beceri puanlarının yaşlarına göre incelenmesi;

Araştırma kapsamında takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskal Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.8.'de yer almaktadır.

Tablo 4.8. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların yaşlarına göre karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	p	Fark
Temel konuşma	Gruplar arası	9,57	4,78	2	0,41	0,67	---
	Gruplar içi	2048,06	11,77	174			
	Toplam	2057,63		176			
Duygusal beceriler	Gruplar arası	31,10	15,55	2	0,68	0,51	---
	Gruplar içi	3980,03	22,87	174			
	Toplam	4011,13		176			
Sosyal beceri toplam	Gruplar arası	1305,92	652,96	2	0,94	0,39	---
	Gruplar içi	120857,88	694,59	174			
	Toplam	122163,80		176			
Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
İleri konuşma	10	51	89,07	2	0,09	0,96	---
	11	65	90,29				
	12	61	87,57				
İlişkiyi başlatma	10	51	84,45	2	0,62	0,73	---
	11	65	91,85				
	12	61	89,76				
İlişkiyi sürdürme	10	51	83,01	2	2,15	0,34	---
	11	65	86,68				
	12	61	96,48				
Grupla iş yapma	10	51	77,94	2	4,47	0,11	---
	11	65	88,85				
	12	61	98,41				
Kendini kontrol etme	10	51	80,85	2	2,10	0,35	---
	11	65	89,99				
	12	61	94,75				
Sonuçları kabul etme	10	51	82,54	2	3,13	0,21	---
	11	65	85,54				
	12	61	98,09				

Tablo 4.8.'den görüldüğü üzere sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskal Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların aldıkları puanların yaşlarına göre, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre takım sporu yapan çocukların Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Duygusal, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal beceri toplam puanları yaşlarına göre benzerlik göstermektedir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal beceri puanlarının branşlarına göre incelenmesi Araştırma kapsamında takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri

değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların spor yaptığı branşlara göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.9.'da yer almaktadır.

Tablo 4.9. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların branşlara göre karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	p	Fark
Temel konuşma	Gruplar arası	20,93	10,47	2	0,89	0,41	---
	Gruplar içi	2036,70	11,71	174			
	Toplam	2057,63		176			
İleri konuşma	Gruplar arası	7,54	3,77	2	0,28	0,76	---
	Gruplar içi	2354,70	13,53	174			
	Toplam	2362,24		176			
İlişkiyi başlatma	Gruplar arası	41,41	20,71	2	1,45	0,24	---
	Gruplar içi	2487,72	14,30	174			
	Toplam	2529,13		176			
Duygusal beceriler	Gruplar arası	34,52	17,26	2	0,76	0,47	---
	Gruplar içi	3976,61	22,85	174			
	Toplam	4011,13		176			
Sosyal beceri toplam	Gruplar arası	771,71	385,85	2	0,55	0,58	---
	Gruplar içi	121392,09	697,66	174			
	Toplam	122163,80		176			
Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
İlişkiyi sürdürme	Futbol	67	88,75	2	0,44	0,80	---
	Basket	68	86,62				
	Voleybol	42	93,26				
Grupla iş yapma	Futbol	67	83,11	2	2,67	0,26	---
	Basket	68	88,33				
	Voleybol	42	99,48				
Kendini kontrol etme	Futbol	67	82,46	2	1,77	0,41	---
	Basket	68	92,89				
	Voleybol	42	93,13				
Sonuçları kabul etme	Futbol	67	81,99	2	6,56	0,04*	Voleybol> futbol Voleybol> basketbol
	Basket	68	85,29				
	Voleybol	42	106,19				

p<0,05

Tablo 4.9.'da sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme puanları spor yaptıkları branşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği

tespit edilmiştir. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan parametrik olmayan post hoc testi sonucunda, takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme puanlarının voleybol sporcularının lehine olacak şekilde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 4.9’da yer alan ANOVA analizi ve Kruskall Wallis testi sonuçları incelendiğinde takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme dışında sosyal beceriler ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların spor yaptıkları branşlara göre, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani takım sporu yapan çocukların Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Duygusal, Kendini kontrol etme ve Sosyal beceri toplam puanları branşlarına göre benzerlik göstermektedir.

Takım sporu yapan çocukların sosyal beceri puanlarının spor yaptıkları süreye göre incelenmesi;

Araştırma kapsamında takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların spor yaptıkları süreye göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan Kruskall Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.10.’da yer almaktadır.

Tablo 4.10. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların spor yaptıkları süreye göre karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	p	Fark
İleri konuşma	Gruplar arası	100,71	50,36	2	3,87	0,02*	1 yıl+> 6ay-1yıl
	Gruplar içi	2261,52	13,00	174			
	Toplam	2362,24		176			
İlişkiyi başlatma	Gruplar arası	59,38	29,69	2	2,09	0,13	---
	Gruplar içi	2469,75	14,19	174			
	Toplam	2529,13		176			
Duygusal beceriler	Gruplar arası	60,67	30,34	2	1,34	0,27	---
	Gruplar içi	3950,46	22,70	174			
	Toplam	4011,13		176			
Kendini kontrol etme	Gruplar arası	160,73	80,37	2	3,73	0,03*	1 yıl+> 6ay-1yıl
	Gruplar içi	3750,26	21,55	174			
	Toplam	3910,99		176			
Sosyal beceri toplam	Gruplar arası	5825,92	2912,96	2	4,36	0,01*	1 yıl+> 6ay-1yıl
	Gruplar içi	116337,88	668,61	174			
	Toplam	122163,80		176			
Kruskall-Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark
Temel konuşma	0-6 ay	18	79,67	2	4,86	0,10	---
	6 a-1 yıl	23	69,96				
	1 yıl +	136	93,46				
İlişkiyi sürdürme	0-6 ay	18	67,94	2	8,58	0,01*	1 yıl+> 6ay-1yıl 1 yıl+> 0-6 ay
	6 a-1 yıl	23	68,98				
	1 yıl +	136	95,17				
Grupla iş yapma	0-6 ay	18	83,94	2	3,76	0,15	---
	6 a-1 yıl	23	71,00				
	1 yıl +	136	92,71				
Sonuçları kabul etme	0-6 ay	18	82,08	2	2,30	0,32	---
	6 a-1 yıl	23	76,30				
	1 yıl +	136	92,06				

p<0,05

Tablo 4.10.'da sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskall Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme, Sosyal Beceri ve İlişkiyi Sürdürme puanlarının spor yaptıkları süreye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan post hoc testi sonucunda, takım sporu yapan çocukların İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme ve Sosyal Beceri ortalamaları dikkate alındığında, istatistiksel 1 yıldan fazla spor yapanların lehine olacak biçimde, 1 yıldan fazla spor yapanlar ile 6 ay -1 yıl arasında spor yapanlardan

kaynaklandığı tespit edilmiştir. Parametrik olmayan post hoc testi sonucuna göre ise İlişkiyi Sürdürme alt boyutuna ait puanlarda oluşan istatistiksel farkın 1 yıldan fazla süredir spor yapanların lehine olacak biçimde 1 yıldan fazla spor yapanlar ile 6 ay -1 yıl arasında spor yapanlar ve 1 yıldan fazla spor yapanlar ile 3 ay – 6 ay arasında spor yapanlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 4.10.'da yer alan ANOVA analizi ve Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde takım sporu yapan çocukların İlişkiyi başlatma, Duygusal, Temel konuşma, Grupla iş yapma ve Sonuçları kabul etme puanlarının spor yaptıkları sürelerle göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre takım sporu yapan çocukların İlişkiyi başlatma, Duygusal, Temel konuşma, Grupla iş yapma ve Sonuçları kabul etme puanları spor yaptıkları süreler bakımından benzerlik göstermektedir.

Takım sporu yapan çocukların Sosyal beceri puanlarının cinsiyete göre incelenmesi;

Araştırma kapsamında takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan İlişkisiz Örneklem için T-Testi ve Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4.11.'de yer almaktadır.

Tablo 4.11. Takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.

T Testi	Grup	N	Ortalama	sd	t	p
Temel konuşma	Kız	87	14,55	175	-0,03	0,98
	Erkek	90	14,57			
İleri konuşma	Kız	87	18,79	175	1,08	0,28
	Erkek	90	18,20			
İlişkiyi başlatma	Kız	87	19,82	175	1,79	0,08
	Erkek	90	18,80			
Duygusal beceriler	Kız	87	21,03	175	-0,91	0,36
	Erkek	90	21,69			
Sosyal beceri toplam	Kız	87	166,75	175	2,93	0,00*
	Erkek	90	155,38			
Mann Whithney U Testi	Grup	N	Sıra Ortalama	Sıra toplamı	U	p
İlişkiyi sürdürme	Kız	87	104,13	9059,00	2599,00	0,00*
	Erkek	90	74,38	6694,00		
Grupla iş yapma	Kız	87	104,24	9068,50	2589,50	0,00*
	Erkek	90	74,27	6684,50		
Kendini kontrol etme	Kız	87	102,99	8960,50	2697,50	0,00*
	Erkek	90	75,47	6792,50		
Sonuçları kabul etme	Kız	87	107,72	9371,50	2286,50	0,00*
	Erkek	90	70,91	6381,50		

p<0,05

Tablo 4.11.'den görüldüğü üzere sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan İlişkisiz Örneklemeler için T testi ve Mann Whitney U testi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların Sosyal Beceri Toplam, İlişkiyi Sürdürme, Grupla İş yapma, Kendini Kontrol Etme ve Sonuçları Kabul Etme puanlarının cinsiyete göre, kızların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yani takım sporu yapan kız çocuklarının Sosyal Beceri Toplam, İlişkiyi Sürdürme, Grupla İş yapma, Kendini Kontrol Etme ve Sonuçları Kabul Etme puanları takım sporu yapan erkek çocuklarının puanlarına göre daha yüksektir. Tablo 12'de yer alan İlişkisiz Örneklemeler için T testi sonuçlarına göre ise Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma ve Duygusal puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani takım sporu yapan kız ve erkek çocuklarının Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma ve Duygusal puanları benzerdir.

Takım sporu yapmayan çocukların Sosyal beceri puanlarının cinsiyete göre incelenmesi;

Araştırma kapsamında takım sporu yapmayan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların, çocukların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan İlişkisiz Örneklem için T-Testi ve Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4.12.'de yer almaktadır.

Tablo 4.12. Takım sporu yapmayan çocukların sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri toplam puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.

T Testi	Grup	N	Ortalama	sd	t	p
Temel konuşma	Kız	23	10,74	55	0,81	0,42
	Erkek	34	9,85			
İleri konuşma	Kız	23	14,52	55	1,04	0,30
	Erkek	34	13,10			
Duygusal beceriler	Kız	23	16,91	55	2,55	0,01*
	Erkek	34	12,97			
Mann Whithney U Testi	Grup	N	Sıra Ortalama	Sıra toplamı	U	p
İlişkiyi başlatma	Kız	23	30,59	703,50	354,50	0,55
	Erkek	34	27,93	949,50		
İlişkiyi sürdürme	Kız	23	30,80	708,50	349,50	0,50
	Erkek	34	27,78	944,50		
Grupla iş yapma	Kız	23	33,85	778,50	279,50	0,07
	Erkek	34	25,72	874,50		
Kendini kontrol etme	Kız	23	29,72	683,50	374,50	0,79
	Erkek	34	28,51	969,50		
Sonuçları kabul etme	Kız	23	30,83	709,00	349,00	0,49
	Erkek	34	27,76	944,00		
Sosyal beceri toplam	Kız	23	32,28	742,50	315,50	0,22
	Erkek	34	26,78	910,50		

p<0,05

Tablo 4.12.'den görüldüğü üzere sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan İlişkisiz Örneklem için T testi ve Mann Whitney U testi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapmayan çocukların Duygusal Beceri puanlarının cinsiyete göre, kızların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda takım sporu yapmayan kız çocuklarının Duygusal Beceri puanları takım sporu yapmayan erkek çocuklarının puanlarına göre daha yüksektir. Tablo 4.12.'de yer alan İlişkisiz Örneklem için T testi ve Mann Whitney U testi sonuçlarına göre ise Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal

beceri toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani takım sporu yapmayan kız ve erkek çocuklarının Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal beceri toplam puanları benzerdir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada takım sporu yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş çocukların sosyal beceri düzeyleri çocukların sportif faaliyetler içinde yer alıp almama, takım sporu yapan çocukların yaşları, takım sporu yapan çocukların branşları, takım sporu yapan ve spor yapmayan çocukların cinsiyetleri gibi değişkenler açısından farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bulgular araştırma problemlerine göre tartışılmıştır.

Takım sporları yapan ve spor yapmayan çocukların sosyal becerileri arasında farklılık olup olmadığı, sosyal beceriler değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanların betimsel istatistikleri Tablo 4.1. incelendiğinde sosyal beceri toplam ortalamalarının takım sporu yapanlar için 160,97 olduğu, takım sporu yapmayanların puan ortalamalarının 113,74 olduğu görülmektedir. İlişkisiz Örneklemeler için T testi sonuçları Tablo 4.7.'de de görüldüğü üzere çocukların aldıkları puanların takım sporu yapıp yapmama durumlarına göre, takım sporu yapanların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bağlamda araştırmaya katılan takım sporu yapan çocukların, spor yapmayan çocuklara göre sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Sporun çocuklarda; gruplara dahil olma, grup içi iletişim ve etkileşimlerinde davranışlarını ve duygularını düzenleme becerilerini destekleme, kendilerini ifade etme, olumlu-olumsuz sonuçları kabul etme, grupla işbirliği yapma gibi becerilere doğrudan destek sağladığı görülmektedir. Takım sporu içinde yer alan çocuklar birden fazla grup üyesi ile etkileşimde bulunurlar. Bu etkileşim aynı zamanda çocukların kendi sınırlarını keşfetmeleri, kendilerini tanımaları ve bu bağlamda özgüvenlerini geliştirmeleri adına önemli bir fırsat olduğu düşünülmektedir. Literatür çalışmasında 10-12 yaş grubunun ön ergenlik olduğu görülmektedir (125). Bu dönemde çocukların hormonal değişimleriyle birlikte davranışlarında da farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Duygusal becerilerinde yönetilmesinde de zorluklar yaşaması bunlardan bir tanesi olduğu düşünülmektedir. Takım sporları içinde yer alan çocukların ise bu dönemin getireceği duygusal değişimlerle daha kolay mücadele edebileceği öngörülmektedir. Takım sporu içerisinde yer alan çocukların bu duygusal değişimleri, spor yapmayanlara göre daha rahat geçirmeleri, araştırma sonucunda da takım sporu yapan çocukların duygusal becerilerinin daha yüksek bulunmuş olduğundan da anlaşılabilir. Takım sporu yapan çocuklar, duygusal

değişimlerin sadece kendilerinde olmadığını, aynı zamanda takım arkadaşlarında da aynı durumların yaşandığını görmeleri sonucu rahatlayabilecekleri ve kendilerini yalnız hissetmeyecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle de duygularını daha kontrol altına alma becerilerinin spor yapmayan çocuklara göre daha yüksek olduğu düşünülebilir. Duygusal becerilerini kontrol altında tutan çocukların kendilerini ifade etmeleri de kolaylaşacaktır. Bunlara ek olarak spor yapan çocukların, spor yapmayan veya bireysel spor yapan çocuklara göre olumsuz durumlarda duygusal becerilerini daha iyi yönetebileceği, stres faktörüyle daha iyi başa çıkabileceği ve kendilerini kontrol etmelerinin daha kolay olabileceği düşünülebilir. Takım sporlarında alınabilecek olumsuz sonuçlar, takım üyeleri tarafından paylaşılmakta ve tek bir kişinin daha olumsuz etkilenmesinin önüne geçebilmektedir. Bu sebeple alınacak tüm sonuçları spor yapmayan çocuklara göre daha kolay kabul edecekleri düşünülebilir. Ayrıca takım sporlarında olumsuz durumlarla başa çıkabilmeyi deneyimleyen çocukların bu durumu hayatlarının diğer alanlarına da transfer ederek başka durumlarda ve çevrelerde de yaşayabilecekleri olumsuz durumların üstesinden gelebilecekleri öngörülmektedir. Takım içinde iyi bir uyumun yakalanması iletişimin olumlu bir şekilde sürdürülmesiyle doğru orantılı olacaktır. Birçok takım arkadaşıyla iletişimde bulunan çocukların etkili iletişim kurmayı da deneme yanılma yoluyla süreç içinde öğrenmeleri muhtemeldir. Dolayısıyla takım sporlarının, çocuklarda sosyal becerilerini arttırdığı söylenebilir. Yalçın ve Balcı çalışmalarında (126), 7-14 yaş arası çocukların sportif faaliyetlere katılımından sonra okul başarıları, fiziksel ve sosyal davranışlarında meydana gelen değişimleri incelemiş ve katılım gösterdikten sonra, katılım göstermeden önceki durumlarına göre olumlu değişimlerin olduğu istatistiksel olarak bulunmuştur. Aynı zamanda sportif faaliyetlerle birlikte duygusal olarak kendilerini kontrol etme becerilerinin de desteklendiği ve buna bağlı olarak hırçınlık göstermelerinin de azaldığı bulunmuştur. Lv ve Takami (127)'nin yapmış oldukları araştırmada ilkokul ve ortaokulda spora katılım gösteren çocuklarda sosyal becerileri öğreniminin ve gelişiminin spora devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğu, aynı zamanda bu becerilerin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için daha çok fırsata sahip oldukları bulunmuştur. Farias ve ark.(128)'da çalışmalarında ortaokul öğrencilerine spor eğitim programı uygulamışlardır. Uygulamaya başlamadan ön test ve uygulama sonunda son test yapmış olup, uygulanan sportif

programın çocuklarda karar verme becerilerini desteklediğini saptamışlardır. Yılmaz ve ark. (129)'nın yapmış oldukları araştırmada ise sportif faaliyetlere katılımın yalnızlık ve sosyal becerilerde olumlu etkisi olduğu ve yalnızlık duygularını çocukların daha az hissetmesini sağladığı, ayrıca belirli bir engeli olan çocukların engeli olamayan çocuklara göre yalnızlık duygularının daha da aza indirildiği ve sosyal becerilerinin daha fazla desteklendiği saptanmıştır. Park ve ark. (130)'da internet bağımlılığı ve sportif faaliyetlere katılım ilişkisini incelemiş, sportif faaliyetlere katılımın internet bağımlılığını azalttığını bu sebeple de çocukların kendilerini kontrol etme becerilerinin olumlu etkilediğini bulmuşlardır. Howe ve ark. (131)'nin yapmış olduğu çalışmada ise okul dışı sportif aktivitelere katılan çocukların, aktivitelere katılmayan çocuklara göre sosyal yeterliklerinin daha yüksek, problem davranışlarının ise daha az olduğu saptanmıştır. Findlay ve Coplan (132)'da 10 yaş grubu spora katılım gösteren çocuklarla yapmış oldukları 1 yıllık çalışmada, ön test ve son test sonucu sportif faaliyetlere katılım gösteren utangaç çocukların kaygı düzeylerinde anlamlı derecede azalma olduğunu bulmuşlardır. Vella ve ark. (133)'da 2 yıl boyunca sportif faaliyetlere katılım gösteren ve hiç katılmayan 8-10 yaş öğrencilerle yapmış oldukları çalışmada ise sportif faaliyetlere düzenli olarak katılım gösteren çocuklarda problemleri içselleştirme düzeylerinin sportif etkinliklere katılmayan çocuklara göre daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Ardahan (134) da çalışmasında dış alan sportif faaliyetlere katılımın bireylerde yaşam memnuniyetini anlamlı olarak arttırdığını bulmuştur. Ancak Uluişik ve Pepe (135)'nin yapmış oldukları çalışmada ise ortaokulda spor yapan ve yapmayan çocuklarda stres ve saldırganlık değişkenleri incelenmiş olup saldırganlığın alt boyutu olan öfke puanlarının ve stres düzeylerinin bireysel spor yapanlarda takım sporu yapanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.2.'de takım sporu yapan çocukların yaş değişkeninin kategorilerine göre alt boyutlardan aldığı betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. 10 yaş grubu çocukların sosyal beceri toplam puan ortalamalarının 157,41, 11 yaş grubu çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamalarının 160,68, 12 yaş grubu çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamalarının ise 164,25 olduğu Tablo 4.2.'de görülmektedir. Tablo 4.8.'den görüldüğü üzere sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için

uygulanan ANOVA Analizi ve Kruskall Wallis Testi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların aldıkları puanların yaşlarına göre, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre takım sporu yapan çocukların Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Duygusal, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal beceri toplam puanları yaşlarına göre benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan takım sporu yapan çocukların sosyal becerileri ile yaşları arasında ilişki olmadığı, çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesinde yaşın önemli bir değişken olmadığı araştırma sonucunda bulunmuştur. Bu durumun oluşmasında çocukların ailelerinin kültürel yapılarının ve değerlerinin farklı olabilmelerinden, farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip aile yapılarından ve sportif faaliyetler içinde bulunma sürelerinin yaş grupları açısından eşit dağılmış olabileceği gibi durumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukların içinde buldukları çevre ile etkileşimleri doğumdan itibaren başlamakta olup, çevresel uyaranların ve desteğin zengin olması durumunda çocuğun sosyal becerilerinin de iyi olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda takım sporu içinde yer alan çocuklar yaş değişkeni açısından değerlendirildiğinde, çocukların yaşları arasında büyük farklılıkların olmaması çevreyle etkileşimlerinde de fark yaratmayacağı ve dolayısıyla sosyal becerilerinin de aynı şekilde birbirlerine benzer olacağı düşünülmektedir. Ayrıca dönemin gelişimsel özelliklerini düşünüldüğünde de akran gruplarının önemi araştırma amacıyla yer alan yaş grupları açısından değerlendirildiğinde benzerlik göstermektedir. Bu nedenle de belirlenen yaş gruplarının sosyal becerileri arasında bir farklılık olmadığı düşünülmektedir. Christiansen ve ark. (136) yapmış oldukları çalışmada ise ortaokul çocuklarının fiziksel aktivitelerde bulunma süreleri ile benlik algıları incelenmiş 10, 11, 12 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benlik algısı, kişilerin kendilerini nasıl gördükleri, nelerden hoşlanıp neleri sevmedikleri, yapabilirliklerini, sınırlarını bilmeleri olarak düşünüldüğünde; benlik algısı iyi olan çocukların kendilerine güven duyacakları ve kendilerini daha iyi ifade edecekleri düşünülmektedir. Ancak Fındık (137) ise yapmış olduğu çalışmada üniversiteye devam eden 1., 2., 3., ve 4. Sınıf öğrencilerinin takım sporu ve bireysel spor yapma durumlarına göre sosyal becerilerini incelemiş ve duygusal anlatımcılık, duygusal kontrol, sosyal anlatımcılık,

sosyal duyarlık ve sosyal kontrol alt ölçek puanlarında sınıf düzeyinde takım sporu yapanların lehine olacak şekilde anlamlı bir farklılık bulmuştur. Öztürk (45) de çalışmasında spor yapan ve spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal becerilerini incelemiş olumlu sosyal davranışlar göstermede herhangi bir anlamlı farklılık bulmamasına rağmen, olumsuz sosyal davranışlar göstermede ise 8. Sınıf öğrencilerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bunun nedeninin ise 8. Sınıf öğrencilerinin ergenlik döneminin başlangıcı olmalarından ve meydana gelen hormonal ve duygusal değişimlere diğer gruplar kadar kontrollü yaklaşamamalarından ve ayrıca bu kritik dönemdeyken lise sınavlarına hazırlanmanın vermiş olduğu stresin bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.3.'de takım sporu yapan çocukların spor branşlarına göre alt boyutlardan aldıkları betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. Futbol branşında yer alan çocukların sosyal beceri puan ortalamaları 158,31, basketbol branşında yer alan çocukların sosyal beceri puan ortalamalarının 162,85 ve voleybol branşında yer alan çocukların sosyal beceri puan ortalamalarının 162,14 olduğu görülmektedir. Tablo 4.9.'da sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan Kruskal Wallis Testi ve ANOVA Analizi sonuçları incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme puanları spor yaptıkları branşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan parametrik olmayan post hoc testi sonucunda, takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme puanlarının spor branşı voleybol olanların lehine olacak biçimde, futbol ve basketbol branşlarında yer alan çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 4.9.'da yer alan ANOVA analizi ve Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde takım sporu yapan çocukların sonuçları kabul etme dışında sosyal beceriler ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların spor yaptıkları branşlara göre, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda takım sporu yapan çocukların Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Duygusal beceriler, Kendini kontrol etme ve Sosyal beceri toplam puanları tüm branşlarda benzerlik göstermektedir. Bunun nedeninin ise voleybol sporunun sahasının ortadan ikiye bir

file aracılığı ile bölünmüş ve her takım oyuncularının kendi sahalarında kalarak yani rakip oyuncularla herhangi bir fiziksel ve bireysel temasa girmeden mücadele etmelerinden dolayı rekabet duygularının diğer branşlar olan futbol ve basketbola göre daha düşük seviyede olacağı ve bu nedenle sonuçları daha kolay kabul ettikleri düşünülmektedir. Ayrıca futbol ve basketbol branşlarında sahaların daha büyük olması nedeniyle sporcuların daha çok koşmaları ve daha fazla efor sarf ettikleri de düşünüldüğünde müsabakaları kazanma arzularının daha yüksek olabileceği ve bu nedenle voleybol sporcularına göre sonuçları kabul etme becerilerinin daha düşük olması daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ancak Vignadelli ve ark. (138)'nın 10-24 yaş arası çocuk ve gençlerle yapmış oldukları çalışmada ise, futbol sporcularının "Teknik yeterlik, Grup aktiviteleri, Rekabet ve Fiziksel uygunluk" puanlarının voleybol sporcularından anlamlı olarak çok yüksek olduğunu "Sosyal kabul, Eğlence, Bağlılık ve Duygu" puanlarının ise yüksek olduklarını bulmuşlardır. Grup aktiviteleri, sosyal kabul, bağlılık, eğlence ve duygu puanlarının yüksek olmasının nedeni olarak futbol branşının 11 oyuncuyla oynandığı ve kazanılan her başarıda takımda kaynaşmayla beraber birlik bütünlüğün arttığı düşünülebilir. Dolayısıyla teknik yeterlik ve fiziksel uygunluk puanlarının ise futbolun daha geniş bir alanda oynanması nedeniyle daha çok yorgunluk belirtileri gösterilebileceği ve bu nedenle dayanıklılık, süratlenme, hız gibi becerilerin; rekabetin üst noktada olduğu müsabakalarda takım ruhundan öte bireysel performanslara dönebileceği gibi durumların daha ön plana çıkması nedenlerinden dolayı voleybol sporcularına göre daha yüksek puanlar aldıkları düşünülmektedir. Bunların yanı sıra Öztürk (45) ise spor yapan ve spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal becerilerini değerlendirdiği çalışmasında spor branşları farklılığının, öğrencilerin, olumlu ve olumsuz sosyal davranışları ile ilişkisini istatistiksel olarak anlamsız bulmuştur. İstatistiksel olarak anlamsız olması spor branşlarında yer alan öğrencilerin bireysel farklılıklarından veya spora devam etme sürelerinin birbirlerine benzer ve uzun süreli oldukları ve buna bağlı olarak spor kültürü içindeki kazanılması beklenen kazanımları daha erken içselleştirmiş olduklarından anlamlı bir farkın bulunmadığı düşünülebilir.

Tablo 4.4.'te takım sporu yapan çocukların spor yaptıkları süre değişkenine göre alt boyutlardan aldığı betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. 0-6 ay

aralığında spora devam çocukların sosyal beceri toplam puan ortalamaları 154,39, 6 ay-1 yıl aralığında spora devam eden çocukların sosyal beceri toplam puan ortalamaları 148,13 ve 1 yıl ve üzeri spora devam eden çocukların sosyal beceri toplam puan ortalamaları 164,01 olarak bulunmuştur. Tablo 4.10.'da sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar incelendiğinde, takım sporu yapan çocukların İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme, Sosyal Beceri toplam ve İlişkiyi Sürdürme puanlarının spor yaptıkları süreye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla uygulanan post hoc testi sonucunda, takım sporu yapan çocukların İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme ve Sosyal Beceri ortalamaları dikkate alındığında, 1 yıldan fazla spor yapanların puanları 6 ay-1 yıl aralığında spor yapanlara göre daha yüksek bulunmuş ancak 0-6 ay aralığında spor yapanlara göre ise herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Parametrik olmayan post hoc testi sonucuna göre ise İlişkiyi Sürdürme alt boyutuna ait puanlar incelendiğinde ise 1 yıldan fazla süredir spor yapanların puanları 0-6 ay ve 6 ay – 1 yıl aralığında spor yapan her iki gruba göre de anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Tablo 4.10 incelendiğinde takım sporu yapan çocukların İlişkiyi başlatma, Duygusal beceri, Temel konuşma, Grupla iş yapma ve Sonuçları kabul etme puanlarının spor yaptıkları sürelerle göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. İleri konuşma becerileri ve Kendini kontrol etme becerileri alt boyutları sonuçları doğrultusunda spora yeni başlayan öğrencilerin 6 ay – 1 yıl aralığında spor yapan öğrencilere göre daha fazla sosyal ortamda bulunarak bu becerileri kazanabildiği, sosyo-ekonomik düzeylerinin farklı olabileceğinden dolayı akranlarıyla birlikte bulunabilecekleri daha çok ortama sahip olabileceği, anaokuluna devam etmiş olma durumları, ailenin eğitim seviyesiyle birlikte çocukla kurulan iletişimin kalitesinin farklı olabileceği gibi dış yordayıcıların da bu alt ölçeklerde etkisinin olduğu düşünülebilir. İlişkiyi sürdürme becerileri alt boyutundaki anlamlı farklılığın nedeninin 1 yıldan fazla sporda yer alan çocukların 0-6 ay aralığında spor yapan ve 6 ay-1 yıl aralığında spor yapan çocuklara göre akranlarıyla birlikte daha çok vakit geçirmiş olmaları nedeniyle ilişkilerin nasıl sürdürüleceğine dair daha çok deneme yanılma yapmış olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca uzun süre iyi bir antrenör veya öğretmenle çalışıyor olması çocukların İlişkiyi sürdürmek

için gereken nezaket becerilerini de sosyal öğrenme yoluyla; sportif faaliyetlerde daha kısa süreli yer alan çocuklara göre içselleştirmiş ve kazanmış olmalarının göstergesi olabilir. Ancak Süt (28) 'ün çalışması incelendiğinde; ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma düzeylerine göre sosyal becerilerini incelemiş ve spor yapma yılının sosyal beceri alt boyutlarını anlamlı düzeyde etkilemediği bulunmuştur. Felicelli (139) ise 6. ve 8. sınıflara devam eden spor yapan ve spor yapmayan kızların benlik saygılarını değerlendirdiği çalışmasında, 10 hafta süren spor programı öncesinde her iki gruba da ön test ve program bitiminde son test uygulamış, ön test sonuçlarında spor yapan kızların benlik saygılarını spor yapmayan kızlara göre daha yüksek bulmuştur, ancak son test sonucunda iki grup arasında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durumun oluşması ergenlik dönemi başlangıcındaki kızlarda spora katılım göstermenin benlik saygısıyla anlamlı bir ilişkisi olmadığını göstermektedir. Ancak Öztürk (45) ise çalışmasında 3 yıl ve üzeri spor yapan ortaokul öğrencilerinin olumlu sosyal becerilerini 1 yıl ve 2 yıl spor yapan gruba göre daha yüksek bulmuştur.

Tablo 4.5.'te takım sporu yapan çocukların cinsiyet değişkenine göre alt boyutlardan aldığı betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. Kız çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamaları 166,75, erkek çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamaları ise 155,38 olarak belirlenmiştir. Kız ve erkek çocukların sosyal beceri düzeylerine ilişkin Tablo 4.11. incelendiğinde sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlara göre, takım sporu yapan çocukların Sosyal Beceri Toplam, İlişkiyi Sürdürme, Grupla İş yapma, Kendini Kontrol Etme ve Sonuçları Kabul Etme puanlarının cinsiyete göre, kızların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda takım sporu yapan kız çocuklarının Sosyal Beceri Toplam, İlişkiyi Sürdürme, Grupla İş yapma, Kendini Kontrol Etme ve Sonuçları Kabul Etme puanları takım sporu yapan erkek çocuklarının puanlarına göre daha yüksektir. Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma ve Duygusal Beceri puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği, takım sporu yapan kız ve erkek çocuklarının puanlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırma doğrultusunda Sonuçları kabul etme alt boyutundaki farklılığın nedeninin kız çocuklarının voleybol branşında yığılım göstermesi ve voleybol branşının ikili

mücadelelere olanak vermeden, takım oyununa dayanan bir yapıda olması rekabetin daha az hissedilmesine ve bu nedenle de sonuçların kabul edilmesinin daha da kolay olmasına yol açacağı ve grup uyumlarının daha yüksek olacağı, dolayısıyla grupla iş yapma becerilerinin de erkeklere göre daha iyi olacağı söylenebilir. Ayrıca oluşabilecek herhangi bir olumsuz sonuçta negatif duygular paylaşılarak agresifliğin önüne geçileceği ve bu nedenle Kendini kontrol etme alt boyutu puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği düşünülebilir. İlişkiyi sürdürme alt boyutu için gereken nezaket becerileri düşünüldüğünde araştırma örnekleminde yer alan kızların erkeklere göre bu becerilere okul öncesi dönemde anaokuluna devam etmelerinin daha yüksek olabileceğinden ve bu becerilerin daha erkenden kazanılmış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde Kayılı (140) ise yaptığı araştırmada anaokulu çocuklarının iletişim becerileri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve nezaket içerikli iletişim alt boyutunun puanlarının kızların lehine olacak şekilde istatistiksel olarak daha yüksek bulmuştur. Ancak Soares ve ark. (141)'nin yapmış oldukları, 10-18 yaş aralığında çocukların okullardaki spor aktivitelerine neden katıldıklarını incelenmiş ve erkek çocukların kız çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığının bulunduğu sonuç "rekabeti seviyorum, popüler olmayı seviyorum, şampiyon veya yıldız olmak istiyorum" cevapları olmuştur. Diğer bir deyişle, erkek çocukları kızlara göre daha fazla rekabeti seven, popüler olmayı isteyen ve şampiyon veya yıldız olmak isteyen yapıdadırlar. Devocioğlu ve ark. (142)'nin çalışmasında ise üniversite öğrencilerinde takım sporları ile bireysel sporların sosyal beceriler açısından etkililiği incelenmiş ve cinsiyetin sosyal becerileri etkileyen bir değişken olmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.6.'de spor yapmayan çocukların cinsiyet değişkenine göre alt boyutlardan aldıkları betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. Kız çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamaları 123,30, erkek çocuklarının sosyal beceri toplam puan ortalamaları ise 107,26 olarak bulunmuştur. Sporları yapmayan çocukların sosyal becerileri cinsiyet değişkenine göre sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden ve bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar için uygulanan İlişkisiz Örneklem için T testi ve Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4.12.'de incelendiğinde, takım sporu yapmayan çocukların Duygusal Beceri puanlarının cinsiyete göre, kızların lehine olacak biçimde istatistiksel olarak anlamlı farklılık

gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda takım sporu yapmayan kız çocuklarının Duygusal Beceri puanları takım sporu yapmayan erkek çocuklarının puanlarına göre daha yüksektir. Tablo 4.12.'de yer alan İlişkisiz Örneklem için T testi ve Mann Whitney U testi sonuçlarına göre ise Temel konuşma, İleri konuşma, İlişkiyi başlatma, İlişkiyi sürdürme, Grupla iş yapma, Kendini kontrol etme, Sonuçları kabul etme ve Sosyal beceri toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Kız çocuklarının duygusal becerilerinin erkek çocuklarına göre farklılık göstermesinde 3-6 yaş döneminde kız çocuklarının anneye özdeşim kurmalarından ve kültürel etkilerden dolayı anne baba tutumlarından kaynaklandığı düşünülebilir. Annelerin daha sıcakkanlı, daha özverili daha fazla çocuklarıyla ilgilenen, çocuklarına sevgisini daha çok belli eden ve gösteren bir yapıda olmaları kız çocuklarının anneye özdeşim kurup duygularını daha net olarak gösterme ve olumsuz dönütlere karşı duygularını düzenlemede anneye özdeşim kurmadan dolayı daha tecrübeli oldukları akla gelmektedir. Ayrıca kültürel olarak erkek çocuklarını daha hareketli daha atılgan daha girişken bir tutumla yetiştirilmesinin benimsendiği düşünüldüğünde; duygusal becerilerin göz ardı edilebilir. Ancak kız çocukların daha nazik daha sevecen tutumlarla yetiştirildiği ve kızların erkeklere göre duygusal becerilerinin anlamlı şekilde farklılık göstermesinde etkili olduğu söylenebilir. Suna (143) ise ergenlerin mizah tarzlarının duygu düzenleme becerileri ve cinsiyete göre yapmış olduğu araştırmada erkek ergenlerin saldırgan mizahi özelliklerinin kız ergenlere göre daha yüksek olduğunu istatistiksel olarak anlamlı bulmuştur. Durualp (144)'de 12-14 yaş çocuklarla yapmış olduğu çalışmada sosyal duygusal öğrenme becerilerinin kız çocuklarında erkek çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek olduğunu saptamıştır. Toussaint ve Webb (145) yapmış oldukları araştırmada cinsiyet farklılığının empati kurma ve affetme becerileri ile ilişkisini incelemiş ve kadınların empati becerilerinin erkeklere göre anlamlı ve daha yüksek bulmalarına karşın affetme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Buna karşın Prihastiwi (146) lise öğrencilerinin affetme, empati kurma ve duygusal düzenleme becerilerini cinsiyet değişkenine göre incelemiş ve duygu düzenleme becerileri ve affetme becerilerinin cinsiyete göre değişkenlik göstermediğini, ancak empati becerilerinin

kız çocuklarından erkeklere göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, takım sporu yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin (Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği) farklı değişkenler (Kişisel Bilgiler Formu; spor yapıp-yapmama, cinsiyet, yaş, spor branşı, spor yapma süresi) açısından anlamlı farklılıklarının olup olmadığının araştırılması hedeflenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin “Spor yapıp-yapmama” durumlarının sosyal beceri düzeylerine etkisinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada “Takım sporu yapma ve spor yapmama” değişkeninin kendi arasındaki sonuçları incelendiğinde, spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği'nin tüm alt boyutlarındaki sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre, spor yapan öğrencilerin sosyal beceri düzeyi daha yüksek seviyededir.

Çalışmada, katılımcıların “Yaş” değişkeninin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkisi incelenmiş ve hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin “Spor Branşı” değişkeninin sosyal beceri düzeyleri üzerinde Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği'nin yalnızca “Sonuçları Kabul Etme” alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu ve voleybol sporuna katılım gösteren çocukların bu becerilerinin futbol ve basketbol sporuna katılım gösteren çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin “Spor Yapma Süresi” değişkeninin sosyal beceri düzeyleri üzerinde “İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme, İlişkiyi Sürdürme” alt boyutlarında ve Sosyal Beceri Toplam puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. “İleri Konuşma, Kendini Kontrol Etme ve Sosyal Beceri Toplam” puanlarının 1 yıl ve üzeri sportif faaliyetlerde bulunan çocukların 6 ay-1 yıl aralığında sportif faaliyetlerde yer alan çocuklardan daha yüksek olduğunu ancak 0-6 ay aralığında sportif faaliyetlerde yer alan çocuklarla anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmada, araştırmaya katılan takım sporu yapan öğrencilerin “Cinsiyet” farklılıklarının sosyal beceri düzeylerine üzerinde “İlişkiyi Sürdürme, Grupla İş

Yapma, Kendini Kontrol Etme ve Sonuçları Kabul Etme” boyutlarında ve Sosyal Beceri Toplam puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Takım sporu yapan kız çocukların puanlarının takım sporu yapan erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmada, araştırmaya katılan spor yapmayan öğrencilerin “Cinsiyet” farklılıklarının sosyal beceri düzeylerine üzerinde “ Duygusal Beceriler “ alt boyut puanında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmayan kız çocukların puanlarının spor yapmayan erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları daha önce yapılmış çalışmalarla benzerlik göstermiş olsa da, bu araştırma özellikle Ankara ili Çankaya evreni göz önüne alındığında ve bu evrende benzer çalışma daha önce çok az olmasından dolayı önemli sonuçlar vermektedir. Ancak bu araştırmaya benzer araştırmaların daha da ayrıntılı şekilde tekrarlanmasının veya farklı örneklem alanlarının seçilmesinin Ankara İli Çankaya evreninde ortaya çıkan sonuçları daha da sağlıklı sonuçlar ortaya koymasını sağlayacağı ve gerek öğrencilere gerekse eğitim kurumlarına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte benzer araştırmaların karşılaştırılarak ortak yönlerinin ve farklı yönlerinin belirlenip farklılık sebeplerinin araştırılması sosyal beceri düzeyleri üzerindeki diğer farklı faktörlerin ortaya çıkarılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları 10-12 yaş aralığında yer alan öğrencilerin sportif faaliyetler içinde yer almalarının onların sosyal becerilerini olumlu etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda okullarda uygulanan spor programlarının daha verimli gerçekleştirilebilmesi için ülke politikalarının yapılmış araştırma sonuçlarını göz önünde bulundurarak düzenlenmesi çocuklarda spor kültürünün oluşmasında ve gelişim alanlarının desteklenmesinde katkısının büyük olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple sporun çocuklardaki gelişim alanlarına etkisini inceleyen araştırmaların yanı sıra sportif faaliyetlerde başarılı olan ülkelerin spor politikalarının incelenmesi ve bizim kültürümüze uyarlanması sağlıklı spor politikalarının oluşturulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sosyal beceriler açısından eksik olan çocukların belirlenip toplumda daha aktif bireyler olmasında sporun bir aracı olarak kullanılması bu çocukların benlik

gelişimlerine ve kendilerine tanınmalarına olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte çabuk sinirlenen, yenilgiye çok fazla tepki veren, çok stres yaşayan, çok heyecanlanan ve kendilerini kontrol etmekte güçlük yaşayan çocuk için de bu becerilerin sağlanması ve daha kontrollü olmaları açısından spor iyi bir aracı olacaktır. Çünkü sportif faaliyetler içinde yer alan çocukların duygusal becerilerini ve kendilerini daha iyi kontrol ettiği, kendilerini daha rahat ifade ettikleri, sonuçları daha olağan biçimde kabul ettikleri, grup uyumlarının geliştiği ve bu becerilerin pekiştirildiği bir gerçektir.

Ebeveynlere sportif faaliyetlerin öneminin doğru ve iyi bir şekilde anlatılmasının ebeveynlerin çocuklarını sportif faaliyetlere teşvik etmesinde ve sportif faaliyetlere istekliliğin artmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak yapılan araştırma sonuçları ve benzer araştırmalar incelendiğinde, sporun insanlar için yalnızca fiziksel gelişimlerine etkisinin olduğu değil; gelişimin bütünselliğine yönelik; fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim gibi gelişim alanlarına doğrudan bir etkisinin olduğundan söz edilebilir. Sporun insan gelişiminde önemli bir rol oynaması, birçok becerinin sportif faaliyetlerde yer alarak kazanılabilmesini mümkün hale getirmektedir. Sporun bir kültür olarak insan yaşamında var olması, bir yaşam biçimi haline gelmesi çocukluk dönemlerinden itibaren ebeveynlerin, çocuklarını sportif faaliyetlere yönlendirmeleri ve desteklemeleriyle doğru orantılı olacaktır. Ayrıca okullarda beden eğitimi saatlerinin de artırılması çocukların spora karşı farkındalık oluşturulmasında etkili olacağı öngörülmektedir. Bu nedenlerden ailelerin çocuklarını iyi tanımaları ve onların yapabilecekleri ve istedikleri spor branşına yönlendirmeleri önem arz etmektedir. Bunların yanında spor eğitimcilerinin de çocuklara karşı doğru yaklaşımlar sergilemeleri ve Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlıklarının doğru politikalarla çocukların sportif faaliyetlerde yer almalarının desteklenmesi çocuklarda spor kültürünün ve dayanışmasının oluşmasını sağlayabilir. Gelecek nesillerin daha sağlıklı beden ve zihin yapılarının var olmasında önemli bir etken olacaktır.

Bu kapsamda çalışmayla ilgili kurumlara;

Anne-babalara spor kültürü oluşturma konusunda Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve okul işbirliğiyle ebeveyn geliştirici eğitimler verilebilir.

Çocuklarda spor kültürü oluşturmak için beden eğitimi ders saatlerinin arttırılabilir ve her okulda spor alanları oluşturulabilir.

Okul yönetimi ve Milli Eğitim Bakanlığı ebeveynleri de içine katan spor farkındalık günleri oluşturulup ebeveynlerin de 1 hafta veya 1 gün de olsa sportif faaliyetler içinde çocuklarıyla birlikte spor yapmaları desteklenebilir.

Erken yaşta spora dikkat çekmek için basın-yayın organları aracılığıyla televizyonlarda, internette, radyolarda, gazetelerde, çocuk dergilerinde-kitaplarında toplum bilinçlendirilebilir.

Çocukların her gün hareket etmelerini ve birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağlamak adına okullarda beden eğitimi ders saatleri arttırılabilir.

Belediyenin spor için ayırmış olduğu rekreasyon alanlarının kullanımı okullarda desteklenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliğiyle bölge bölge sportif alanında, eğitsel ve fiziksel ihtiyaçlar belirlenip paket programlarla bölgelerde spor farkındalığı yaratılabilir.

Federasyonlar okul sporlarını desteklemede daha aktif rol alabilir. Bu bağlamda tüm branşların federasyonları her okula gerek spor branşları ile ilgili eğitimler gerekse fiziksel olarak kendi bünyelerinde bulunan sahaları temin edebilir.

Eğitimcilere;

Çocuklara verilen spor eğitiminin güncel ve çağdaş değerlere, evrensel ilkelere göre düzenlenmesi ve uygulanması çocukların sağlıklı spor gelişimleri adına önem arz etmekte olup programlar bu özelliklere göre düzenlenebilir.

Çocuklara spor eğitimlerinin yanı sıra sporun ahlaki ve toplumsal değerlere saygılı bir olgu olduğu vurgulanabilir.

Okullarda popüler spor branşlarının aksine öğretmenlerin çocuklara her spor branşında fırsat sunması ve çocukların desteklenmesi sağlanabilir.

Öğretmenlerin ve spor eğitimcilerinin çocukların kişilik özelliklerini ve yeteneklerini belirleyip bu durum doğrultusunda çocuğun keyif alabileceği ve yapabileceği spor branşlarına yönlendirme yapmaları önerilmektedir

Ailelere;

Ebeveynlerin çocuklarını iyi tanımaları, iyi iletişim kurmaları, dolayısıyla çocukların yeteneklerini keşfetmeleri önemlidir. Bu bağlamda anne-babalar çocuklarıyla oyunlar oynamalı ve birlikte farklı etkinliklerde yer almaya özen göstermelidir. Özellikle sportif faaliyetlere birlikte katılım göstermeleri çocuklarda spor kültürünün oluşmasında farkındalık sağlaması açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla bugünün çocuklarının geleceğin aydınlık yüzleri olduğunu unutmadan; onları spor kültürü içinde; ülkemizin büyümesine, gelişmesine ve milli değerlerine sahip çıkan sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesine destek olunmalıdır.

Çocukların içinde yer aldıkları sportif faaliyetlerde sonuç odaklı yaklaşılmadan sürece odaklanıp, çocuklarının süreç içinde göstermiş oldukları çaba takdir edilmelidir.

Kız çocuklarının sportif faaliyetlerde yer alması daha çok desteklenmeli ve spor kültürü içerisinde kız çocuklarına belli branşlarda şans vermeyi değil tüm branşlarda şans verilmesinin tercih edilmesi gibi önerilerde bulunulabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Moriguchi Y. The early development of executive function and its relation to social interaction: a brief review. *Front Psychol* [Internet]. 2014;5(April):1–6. Available from: <http://www.readcube.com/articles/10.3389/fpsyg.2014.00388>
2. Matson JL, Wilkins J. A critical review of assessment targets and methods for social skills excesses and deficits for children with autism spectrum disorders. *Res Autism Spectr Disord*. 2007;1(1):28–37.
3. Verduyn CM, Lord W, Forrest GC. Does a School-Based Social Skills Program Have an Effect on Students' Behavior and Social Skills? Vol. 3. 2005. p. 1–4.
4. Segrin C. Social Skills And Negative Life Events: Testing The Deficit Stress Generation Hypothesis. *Curr Psychol Dev ~ Learn ~ Personal ~ Soc Spring*. 2001;20(1):19–35.
5. Eime RM, Young JA, Harvey JT, Charity MJ, Payne WR. A Systematic Review Of The Psychological And Social Benefits Of Participation In Sport For Children And Adolescents: Informing Development Of a Conceptual Model Of Health Through Sport. *Int J Behav Nutr Phys Act*. 2013;10(98):1–21.
6. Samarasinghe N, Khan A, McCabe E, Lee A. Does Participation in Organized Sports Influence School Performance, Mental Health, and/or Long-Term Goal Setting in Adolescents? *J Adolesc Heal* [Internet]. 2017;60(2):S71. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2016.10.323>
7. Yıldız E, Çetin Z. Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Derg* [Internet]. 2018;5(2):54–66. Available from: <http://dergipark.gov.tr/doi/10.21020/husbfd.427140>
8. Yıldırım S, Özcan G. Lisanslı Olarak Takım Sporu Ve Bireysel Spor Yapan İle Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg*. 2011;2(23):111–35.
9. Willis C, Girdler S, Thompson M, Rosenberg M, Reid S, Elliott C. Elements contributing to meaningful participation for children and youth with disabilities: a scoping review. *Disabil Rehabil*. 2017;39(17):1771–84.
10. Samarasinghe N, Khan A, McCabe E, Lee A. Does Participation in Organized Sports Influence School Performance, Mental Health, and/or Long-Term Goal Setting in Adolescents? *J Adolesc Heal*. 2017;60(2):S71.
11. Canan F, Ataoglu A. Anksiyete, depresyon ve problem çözme becerisi algısı üzerine düzenli sporun etkisi. *Anadolu Psikiyatr Derg* [Internet]. 2010;11:38–43. Available from: [http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=psyc6&NEWS=N&AN=2010-06818-007%5Cn\(null\)](http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=psyc6&NEWS=N&AN=2010-06818-007%5Cn(null))
12. Pepe H, Kuru E. Spor Yapan ve Yapmayan Bayanların Sosyo-Ekonomik Seviyelerinin Araştırılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Derg*. 2001;21(3):209–21.

13. Dohle S, Wansink B. Fit in 50 years: Participation in high school sports best predicts one's physical activity after Age 70. *BMC Public Health*. 2013;13(1).
14. Eigenschenk B, Thomann A, McClure M, Davies L, Gregory M, Dettweiler U, et al. Benefits of Outdoor Sports for Society. A Systematic Literature Review and Reflections on Evidence. *Int J Environ Res Public Health* [Internet]. 2019;16(6):937. Available from: <https://www.mdpi.com/1660-4601/16/6/937>
15. Makar E. Spor Eğitimi Gören Öğrencilerin Sosyal Beceri, Fiziksel Benlik Algısı Ve Fiziksel Aktivite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi*; 2016.
16. Bunke S, Apitzsch E, Bäckström M. The impact of social influence on physical activity among adolescents - a longitudinal study. *Eur J Sport Sci*. 2013;13(1):86–95.
17. San Bayhan P, Artan İ. Sosyal Duygusal Gelişim. In: San Bayhan P, Artan İ, editors. *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi*. 1. Baskı. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş.; 2014. p. 237–61.
18. Baran G. Sosyal Gelişim. In: Aral N, Baran G, editors. *Çocuk Gelişimi*. 1st ed. İstanbul: YA-PA Yayın A.Ş.; 2011. p. 193–221.
19. Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ.; 2016.
20. Trawick-Smith J. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim: Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ.; 2014.
21. Correia-Zanini MRG, Marturano EM, Fontaine AMGV. Effects of early childhood education attendance on achievement, social skills, behaviour, and stress. *Estud Psicol*. 2018;35(3):287–97.
22. Günindi Y. Bağımsız Anaokullarına ve Anasınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg*. 2011;12(1):133–44.
23. Küçük V, Koç H. Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan Ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sos Bilim Derg*. 2015;(10):1–12.
24. Kenyon GS, McPherson BD. Becoming involved in physical activity and sport A process of socialization. In: Rarick GL, editor. *Physical Activity Human Growth and Development* [Internet]. ACADEMIC PRESS, INC.; 1973. p. 303–32. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-581550-5.50017-9>
25. Castro VL, Halberstadt AG, Garrett-Peters PT. Changing tides: Mothers' supportive emotion socialization relates negatively to third-grade children's social adjustment in school. *Soc Dev*. 2018;27(3):510–25.
26. Culbertson JL, Newman JE, Willis DJ. Childhood and adolescent psychologic development. *Pediatr Clin North Am*. 2003;50(4):741–64.
27. Eisenberg N, Fabes RA, Schaller M, Carlo G, Miller PA. The Relations of Parental Characteristics and Practices to Children's Vicarious Emotional

Responding : Wiley on behalf of the Society for Research in Child Development Stable URL : <http://www.jstor.org/stable/1130814>
REFERENCES Linked refer. Child Dev. 1991;62(6):1393–408.

28. Süt MA. Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması. Ondokuz Mayıs Üniversitesi; 2014.
29. Şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. KMU İİBF Derg. 2008;10(15):261–78.
30. Bugental DB, Grusec JE. Socialization processes. In: Eisenberg N, Damon W, editors. Handbook of child psychology Social, demotional, and personality development. 6th editio. John Wiley & Sons Press; 2006. p. 366–428.
31. Aral N, Kadan G. Sosyal Gelişim. In: Aral N, Temel ZF, editors. Çocuk Gelişimi. 1. Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık CS; 2018. p. 236–62.
32. Malecki CK, Elliot SN. Children’s social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis. Sch Psychol Q. 2003;17(1):1–23.
33. Özyürek A, Ceylan Ş. Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Becerilerin Desteklenmesi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi Determination of the Views of Teachers and Parents with regard to Supporting Social Skills at Preschool Children. 2014;35:99–114.
34. Şahin S. 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Fiziksel Ve Sosyal-Duygusal Gelişim. In: Diken Hİ, editor. Erken Çocukluk Eğitimi. 4.Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2016. p. 170–208.
35. Wilson SR, Sabee CM. Explicating Communicative Competence As a Theoretical Term. In: Greene JO, Burleson BR, editors. Handbook Communication and Social Interaction Skills. 1st Editio. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates; 2003. p. 3–51.
36. Özkafacı A. Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Arel Üniversitesi; 2012.
37. Hargie O, Saunders C, Dickson D. Interpersonal communication: A skill-based model. In: Hargie O, Saunders C, Dickson D, editors. Social Skills in Interpersonal Communication. 3rd Editio. London: Routledge; 1994. p. 9–37.
38. McFall RM. A Review and Reformulation of the Concept of Social Skills. In: Behavioral Assessment. Pergamon Press Ltd.; 1982. p. 1–33.
39. McClelland MM, Morrison FJ. The emergence of learning-related social skills in preschool children. Early Child Res Q. 2003;18(2):206–24.
40. de Boo GM, Prins PJM. Social incompetence in children with ADHD: Possible moderators and mediators in social-skills training. Clin Psychol Rev. 2007;27(1):78–97.
41. Glass CR, Merluzzi T V., Biever JL, Larsen KH. Cognitive Assessment of Social Anxiety: Development and Validation of a Self-Statement Questionnaire. Cognit Ther Res. 1982;6(1):37–55.
42. Curran JP, Wallander JL, Farrel AD. Heterosocial skills training. In: L’Abate L, Milan MA, editors. Handbook of Social Skills Training and Research. N.

- Y.: Jhon Wiley & Sons; 1985. p. 136–69.
43. Halle TG, Darling-Churchill KE. Review of measures of social and emotional development. *J Appl Dev Psychol* [Internet]. 2016;45:8–18. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.003>
  44. Yalçın H. SOSYAL BECERİ SEVİYESİNİN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNDE İNCELENMESİ. *Akad Bakış Derg.* 2012;29(Mart-Nisan):1–11.
  45. Öztürk YA. Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Araştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi*; 2018.
  46. Çiftci Topaloğlu Z. 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri ile Anne-Babalarının Ebeveyn Özyeterliliği Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi*; 2013.
  47. Howes C, Phillipsen L. Continuity in Children's Relations with Peers. *Soc Dev* [Internet]. 2001;7(3):340–9. Available from: <http://doi.wiley.com/10.1111/1467-9507.00071>
  48. Dijkstra, J. K., & Veenstra R. Peer relations. *Encycl Adolesc.* 2011;255–259.
  49. Bacanlı H. Sosyal Beceri Eğitimi. 5. Baskı. Bacanlı H, editor. Ankara: Pegem Akademi; 2014. 25–54 p.
  50. Argyle M. Some Professional Social Skills. In: Argyle M, editor. *The Psychology of Interpersonal Behaviour.* 5th Editio. London: Penguin Books; 1994. p. 249–88.
  51. Leary MR, Atherton SC. Self-efficacy, social anxiety, and inhibition in interpersonal encounters. *J Soc Clin Psychol.* 1986;4(3):256–67.
  52. Gülay H, Akman B. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2009.
  53. San Bayhan P, Artan İ. Sosyal Duygusal Gelişim. In: *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi.* 1. Baskı. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş.; 2011. p. 217–37.
  54. Erikson EH. The Life Cycle: Epigenesis of Identity. In: Erikson EH, editor. *Identity Youth and Crisis.* 1st Editio. New York-London: WW Norton; 1968. p. 91–135.
  55. Senemoğlu N. Gelişi, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Senemoğlu N, editor. Ankara: Yargı Yayınevi; 2013.
  56. Geçtan E. Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul: Metis Yayınları; 2006.
  57. Arı R. Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı. In: Doğan Ö, editor. *Gelişim Kuramları.* 1. Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık CS; 2018. p. 40–60.
  58. Işık Ş. Eğitim Psikolojisi. In: Işık Ş, editor. *Kişilik Gelişimi.* Ankara: Pegem Akademi; 2015. p. 150–78.
  59. Aslan D, Özgün Ö. Sosyal Öğrenme Kuramı. In: Aral N, Duman T, editors. *Eğitim Psikolojisi.* Ankara: Pegem Akademi; 2017. p. 320–34.

60. Kuşcu Ö. Ekolojik Sistemler Kuramı. In: Doğan Ö, editor. Gelşim Kuramları. 1.Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık CS; 2018. p. 198–207.
61. Begum NN. Effect of parent involvement on math and reading achievement of young children: Evidence from the early childhood longitudinal study. [Internet]. Vol. 68, Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences. Indiana University of Pennsylvania; 2007. Available from: <http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=psyc5&NEWS=N&AN=2007-99211-093>
62. Tissington LD. A Bronfenbrenner Ecological Perspective on the Transition to Teaching for Alternative Certification. *J Instr Psychol.* 2008;35(1).
63. Bronfenbrenner U, Morris PA. The Ecology of Developmental Processes. In: Damon W, Lerner LM, editors. *Handbook of Child Psychology Therotical Models of Human Development.* New York: John Wiley & Sons, Inc.; 1998. p. 993–1028.
64. Bronfenbranner U. Ecological Systems Theory. In: Vasta R, editor. *Annals of Child Development-Six Theories of Child Development: Revised Formulations an Current Issues.* Greenwich: Elsevier Science Ltd.; 1989. p. 1–103.
65. Bronfenbrenner U. Ecology of the family as a contexto for human development. *Dev Psychol.* 1986;22(6):723–42.
66. Çengel M. Eğitim İsteği: Açık ve örtük program bağlamında bir İnceleme. *Elem Educ Online.* 2017;16(2):601–13.
67. Taşğın S. Suçu Anlamada Kriminolojik Ekolojik Teorinin Bronfenbrenner'in Ekolojik Teorisi İle Birlikte Olası Kullanımı. *Sosyol Araştırmaları Derg.* 2015;17(1).
68. Bronfenbrenner U. Beyond The Microsystem. In: Bronfenbrenner U, editor. *the Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.* 1. Edition. Cambridge: Harvard University Press; 1979. p. 237–58.
69. Doğan A. Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derg.* 2010;17(3):149–62.
70. Schneewind KA. Contextual approaches to family systems research: The macro-micro puzzle. In: Kreppner K, Lerner RM, editors. *Family systems and life-span development.* Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates; 1989. p. 197–221.
71. Bronfenbrenner U. The Macrosystem and Human Development. In: Bronfenbrenner U, editor. *the Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.* 1. Edition. Cambridge: Harvard University Press; 1979. p. 258–95.
72. de Matos MG, Boyce W, Craig W, Pickett W, Overpeck M, Kuntsche E. Television Viewing and Forms of Bullying among Adolescents from Eight Countries. *J Adolesc Heal.* 2006;39(6):908–15.
73. Barboza GE, Schiamberg LB, Oehmke J, Korzeniewski SJ, Post LA, Heraux

- CG. Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective. *J Youth Adolesc.* 2009;38(1):101–21.
74. Anderson CA, Bushman BJ. Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A Meta-Analytic Review of the Scientific Literature. *Psychol Sci.* 2001;12(5):353–9.
75. Tekin A, Tekin G. Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları. *Tar Okulu Derg J Hist Sch Haziran* [Internet]. 2014;7(18):121–40. Available from: http://www.johschool.com/Makaleler/1261962027_6.ali_tekin.pdf
76. Özdenk S. Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar, Beden Eğitimi Ve Spor, Faydaları, Önemi Ve Sınıflandırılması. In: Eraslan M, editor. *Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar*. 1. Baskı. Gece Kitaplığı; 2018. p. 77–89.
77. Carr S. Adolescent-parent attachment characteristics and quality of youth sport friendship. *Psychol Sport Exerc* [Internet]. 2009;10(6):653–61. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.04.001>
78. Carr S. Implications of attachment theory for sport and physical activity research: Conceptual links with achievement goal and peer-relationship models. *Int Rev Sport Exerc Psychol.* 2009;2(1):95–115.
79. Eigenschenk B, Thomann A, McClure M, Davies L, Gregory M, Dettweiler U, et al. Benefits of Outdoor Sports for Society. A Systematic Literature Review and Reflections on Evidence. *Int J Environ Res Public Health.* 2019;16(6):937.
80. Hassandra M, Goudas M, Chorini S. Examining factors associated with intrinsic motivation in physical education: a qualitative approach. *Psychol Sport Exerc.* 2003;4(3):211–23.
81. Cervelló EM, Santos-Rosa JF. Motivation in sport: An achievement goal perspective in young Spanish recreational athletes. *Percept Mot Skills.* 2001;92(2):527–34.
82. Ntoumanis N. A self-determination approach to the understanding of motivation in physical education. *Br J Educ Psychol.* 2001;71:225–42.
83. Wang CKJ, Biddle SJH. Young People's Motivational Profiles in Physical Activity: A Cluster Analysis. *J Sport Exerc Psychol.* 2016;23(1):1–22.
84. Coalter AF. The Social benefits of education. *Choice Rev Online.* 2013;35(01):35-0412-35-0412.
85. Şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. *Selçuk Üniversitesi*; 2007.
86. Yıldırım İ, Yetim AA. Orta Öğretimde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öncelikli Amçları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg.* 1996;1(3):36–43.
87. Yan J, McCullagh P. Cultural influence on youth's motivation of participation in physical activity. *J Sport Behav.* 2004;27:378–90.

88. Sopa I S, Pomohaci M. Socialization through Sport, Effects of Team Sports on Students at Primary Level. In: 4Th International Congress of Physical Education, Sport and Kinetotherapy (Icpeesk 2014). Bucharest: UNEFS; 2015. p. 351–6.
89. Harrison PA, Narayan G. Differences in Behavior, Psychological Factors, and Environmental Factors Associated with Participation in School Sports and Other Activities in Adolescence. *J Sch Heal.* 2003;73(3):113–20.
90. Kurt M, Ataman V, Kurultay T. Arenada Show Modern Sporun Dünü ve Bugünü. 1. Baskı. Kurt M, Ataman V, Kurultay T, editors. İstanbul: Sorun Yayınları; 1997.
91. Erkal ME. Sosyolojik Açıdan Spor. Ankara: MEB; 1986.
92. Jirojanaku P, Skevington, Suzanne Hudson J. Predicting young children's quality of life. *Soc Sci Med.* 2003;57(7):1277–88.
93. Kovacsik R, Soós I, de la Vega R, Ruíz-Barquín R, Szabo A. Passion and exercise addiction: Healthier profiles in team than in individual sports. *Int J Sport Exerc Psychol* [Internet]. 2018;1–11. Available from: <https://doi.org/10.1080/1612197X.2018.1486873>
94. Harwood CG, Caglar E, Thrower SN, Smith JMJ. Development and validation of the parent-initiated motivational climate in individual sport competition questionnaire. *Front Psychol.* 2019;10(FEB).
95. Tanrıverdi H. Spor ahlaki ve şiddet. *J Acad Soc Sci Stud.* 2012;5(8):1071–93.
96. Tuzcuoğulları MA. Takım Sporlarıyla Uğraşan Elit Genç Sporcularda Boyun Eğici Davranışların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi; 2014.
97. Bakanlığı ME. TAKIM SPORLARI [Internet]. Ankara; 2007. Available from: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Takım Sporları.pdf
98. Spor Tarihinin İlkleri [Internet]. 2016 [cited 2018 Dec 28]. Available from: <https://www.barcin.com/sportmen/spor-tarihinin-ilkleri/>
99. Karayol M. Takım Sporları ve Doğa Sporları Yapan Erkek Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Malatya İnönü Üniversitesi; 2013.
100. Dalkıran MA. Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi (Osmaniye Örnekleme). Aksaray Üniversitesi; 2014.
101. Piko BF, Keresztes N. Physical activity, psychosocial health, and life goals among youth. *J Community Health.* 2006;31(2):136–45.
102. Çağlayan N. Bireysel ve Takım Sporunu Yapanlar İle Spor Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı Puanlarının Karşılaştırılması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2011.
103. Gürsoy E. Edirne'de Orta Öğretimdeki Sporcu Öğrencilerin Sportif Tercihlerini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler. Gazi Üniversitesi; 2007.

104. Özer DS, Özer MK. Motor Gelişim Alanları. In: Özer DS, Özer MK, editors. *Çocuklarda Motor Gelişim*. 9.Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ.; 2016. p. 2–13.
105. Tepeli K. Motor (Hareket) Gelişimi. In: Deniz ME, editor. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. 4. Baskı. Ankara: Maya Akademi; 2012. p. 91–124.
106. Özer DS, Özer K. 2-6 Yaş Döneminde-İlkokul Ve Ergenlik Döneminde Motor Gelişim. In: Özer DS, Özer K, editors. *Çocuklarda Motor Gelişim*. 9. Baskı. Ankara: Nobel Yayın; 2016. p. 122–77.
107. Gallahue D, Ozmun J. Fundamental Movement Abilities. In: Spoolman S, editor. *Understanding Motor Development: Infant, Children Adolescents, Adults*. Third Edit. Wisconsin-Iowa: Brown & Benchmark; 1995. p. 223–404.
108. Çamur C. İşitme Engelli Öğrencilerden Sportif Müsabakalarda Mücadele Edenler İle Etmeyenlerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi; 2013.
109. Karakaya I, Coşkun A. Yüzücülerin Depresyon, Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatr Derg* [Internet]. 2006;7(3):162–6. Available from: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psych&AN=2006-12781-005&site=ehost-live%0Ahttp://karakaya73@yahoo.com>
110. Bulgu N. Spora Katılımda Toplumsal Fayda: Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*. 2013;18(Bahar):25–46.
111. Zaichkowsky L. Sport psychology: A primer for educators. *J Educ* [Internet]. 2007;187:1–8. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24480137>
112. Gilman R. The Relationship Between Life Satisfaction, Social Interest, and Frequency of Extracurricular Activities Among Adolescent Students. *J Youth Adolesc*. 2001;30(6):749–67.
113. Wankel LM, Berger BG. The Psychological and Social Benefits of Sport and Physical Activity. *J Leis Res* [Internet]. 1990;22(2):167–82. Available from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00222216.1990.11969823>
114. Büküşoğlu N, Bayturan AF. Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Derg*. 2005;44(3):173–7.
115. Devecioğlu S, Sarıkaya M. Sporcu Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Değişkenler Işığında Profillerinin Belirlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sos Bilim Derg*. 2006;16(2):301–14.
116. Özdoğru AA. Çocuk ve Erenlerin Okul Dışı Zamanlarda Spor Aktivitelerine Katılımı. *Spor ve Performans Araştırmaları Derg*. 2018;9(2):86–101.
117. Kniffin KM, Wansink B, Shimizu M. Sports at Work: Anticipated and Persistent Correlates of Participation in High School Athletics. *J Leadersh Organ Stud*. 2015;22(2):217–30.

118. Trudeau F, Shephard RJ. Physical education, school physical activity, school sports and academic performance. *Int J Behav Nutr Phys Act.* 2008;5(10):1–12.
119. Visek AJ, Achraati SM, Manning H, McDonnell K, Harris BS, DiPietro L. The Fun Integration Theory: Towards Sustaining Children and Adolescents Sport Participation. *J Phys Act Health [Internet].* 2015;12(3):424–33. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4201634/>
120. Yin Z, Moore JB. RE-EXAMINING THE ROLE OF INTERSCHOLASTIC SPORT PARTICIPATION IN EDUCATION. *Psychol Rep.* 2004;94(3):1447–54.
121. Sabo DF, Miller KE, Farrell MP, Melnick MJ, Barnes GM. High School Athletic Participation, Sexual Behavior and Adolescent Pregnancy: A Regional Study. *J Adolesc Heal.* 1999;25(3):207–16.
122. Yaman M, Arslan S. Çocuk ve Gençlik Suçlarının Önlenmesinde Rekreatif Sporlar. *Uluslararası İnsan Bilim Derg.* 2009;6(1):445–59.
123. Esteban-Cornejo I, Tejero-González CM, Martinez-Gomez D, Del-Campo J, González-Galo A, Padilla-Moledo C, et al. Independent and combined influence of the components of physical fitness on academic performance in youth. *J Pediatr.* 2014;165(2):306–12.
124. Akçamete G, Avcıoğlu H. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg.* 2005;5(2):61–77.
125. Yöndem ZD, Eren Artan A. Ergenlik. In: Güngör Aytar A, editor. *Gelişim Psikolojisi.* 1.Baskı. Ankara: Hedef Yayıncılık CS; 2018. p. 160–203.
126. Yalçın U, Balcı V. 7-14 Yaş Arası Çocuklarda Spora Katılımdan Sonra Okul Başarılarında, Fiziksel ve Sosyal Davranışlarında Oluşan Değişimlerin İncelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg.* 2015;11(1):27–33.
127. Lv L, Takami K. The Relationship between Social Skills and Sports Activities among Chinese College Students. *Psychology [Internet].* 2015;6(4):393–9. Available from: <http://www.scirp.org/journal/doi.aspx?DOI=10.4236/psych.2015.64036>
128. Farias CFG, Harvey S, Hastie PA, Mesquita IMR. Effects of situational constraints on students' game-play development over three consecutive Sport Education seasons of invasion games. *Phys Educ Sport Pedagog.* 2019;24(3):267–86.
129. Yılmaz A, Kırımoglu H, Soyer F. Comparison of Loneliness and Social Skill Levels of Children with Specific Learning Disabilities in Terms of Participation in Sports. *Educ Sci.* 2018;8(1):37.
130. Park JA, Park MH, Shin JH, Li B, Rolfe DT, Yoo JY, et al. Effect of sports participation on Internet addiction mediated by self-control: A case of Korean adolescents. *Kasetsart J Soc Sci.* 2016;37(3):164–9.
131. Howe, LaJeana D, Lukacs, Susan L, Pastor, Patricia N, Reuben, Cynthia A,

- Mendola P. Participation in Activities Outside of School Hours in Relation to Problem Behavior and Social Skills in Middle. *J Sch Health*. 2010;80(3):119–25.
132. Findlay LC, Coplan RJ. Come out and play: Shyness in childhood and the benefits of organized sports participation. *Can J Behav Sci*. 2008;40(3):153–61.
133. Vella SA, Cliff DP, Magee CA, Okely AD. Associations between sports participation and psychological difficulties during childhood: A two-year follow up. *J Sci Med Sport* [Internet]. 2015;18(3):304–9. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jsams.2014.05.006>
134. Ardahan F. Life Satisfaction and Emotional Intelligence of Participants/Nonparticipants in Outdoor Sports: Turkey Case. *Procedia - Soc Behav Sci* [Internet]. 2012;62(1984):4–11. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.003>
135. Uluişik V, Pepe K. Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Spor Bilim Derg*. 2015;1(1):1–13.
136. Christiansen LB, Lund-cramer P, Brondeel R, Smedegaard S, Holt A, Skovgaard T. Improving children ' s physical self-perception through a school-based physical activity intervention : The Move for Well-being in School study. *Ment Health Phys Act* [Internet]. 2018;14:31–8. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.mhpa.2017.12.005>
137. Fındık M. Takım sporu yapanlarla bireysel spor yapanların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. Mersin Üniversitesi; 2016.
138. Vignadelli LZ, Ricardo E, Ronque V, Raquel M, Bueno DO, Roberto L, et al. Motives for sports practice in young soccer and volleyball athletes. *Rev Bras Cineantropom Hum* [Internet]. 2018;20(6):585–97. Available from: <https://periodicos.ufsc.br/index.php/rbcdh/article/view/1980-0037.2018v20n6p585/38480>
139. Felicelli JL. The relationship of sports participation to self-esteem in female middle school students. *Dissertation Abstracts International Section B The Sciences and Engineering*. Capella University; 2010.
140. Kayılı G. Anaokulu çocuklarının iletişim becerileri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Turkish Stud*. 2018;13(4):841–58.
141. Soares J, Antunnes H, van den Tillaar R. A comparison between boys and girls about the motives for the participation in school sport. *J Phys Educ Sport*. 2013;13(3):303–7.
142. Devecioglu S, Sahan H, Yildiz M, Tekin M, Sim H. Examination of Socialization Levels of University Students Engaging in Individual and Team Sports. *Procedia - Soc Behav Sci* [Internet]. 2012;46:326–30. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.115>
143. Suna HT. ERGENLERDE DUYGU DÜZENLEMESİ VE CİNSİYETE GÖRE MİZAH TARZLARINDAKİ FARKLILAŞMANIN İNCELENMESİ.

Çağ Üniversitesi; 2018.

144. Durualp E. Ergenlerin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Cinsiyet ve Sınıfa Göre İncelenmesi. *J Acad Soc Sci Stud.* 2014;(January):13–25.
145. Toussaint L, Webb JR. Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness. *J Soc Psychol.* 2005;145(6):673–85.
146. Prihastiwi WJ. Role of Self Concept, Emotional Regulation, Empathy in Predicting Forgiveness in Teens of Junior High School Students in Surabaya. *Humanit Soc Sci Rev.* 2019;7(3):138–44.

8. EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

19 Aralık 2017

Sayı : 35853172/ 431-28

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Zeynep ÇETİN sorumluluğunda yüksek lisans programı öğrencisi Arş. Gör. Emre YILDIZ tarafından yürütülen “**Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yaş Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması**” başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 19 Aralık 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek 2. MEB Araştırma İzni

29.03.2018

08 - 1215

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

172
29.03.18

Sayı : 14588481-605.99-E.5959517
Konu : Araştırma İzni

22.03.2018

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 08/03/2018 Tarihli ve E.68552689-800/652 sayılı yazınız.

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Emre YILDIZ'ın "Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu tez çalışması kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun (7 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Denişimona bilisi

1A

27 Mart 2018

460

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135-134

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7d15-e821-3439-a2d5-7725 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Orjinallik Ekran Çıktısı

TEZİN TAM BAŞLIĞI: TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR YAPMAYAN 10-12 YAŞ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

ÖĞRENCİNİN ADI VE SOYADI: EMRE YILDIZ

DOSYANIN TOPLAM SAYFA SAYISI: 124

TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR YAPMAYAN 10-12 YAŞ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 17	% 14	% 3	% 12
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 4
2	Submitted to Inonu University Öğrenci Ödevi	% 2
3	dspace.balikesir.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
	cockerisim.dcu.edu.tr	% 1

Ek 4. Dijital Makbuz

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: Emre Yıldız
Ödev başlığı: TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR..
Gönderi Başlığı: TAKIM SPORLARI YAPAN VE SPOR..
Dosya adı: Dosya boyutu:1.47M
Sayfa sayısı: 124
Kelime sayısı: 31,259
Karakter sayısı: 206,442
Gönderim Tarihi: 25-Haz-2019 10:39AM (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 1146908909

Ek 5. Genel Bilgi Formu

GENEL BİLGİ FORMU

Sevgili veliler,

Bu araştırma, "Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yaş Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu tez çalışması için yapılmaktadır. Lütfen soruları doğru okuduğunuzdan emin olduktan sonra size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığı için bilgiler gizli tutulacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Zeynep ÇETİN
Arş. Gör. Emre YILDIZ

Çocuğun Cinsiyeti: ☐ Kız ☐ Erkek	Çocuğun Doğum Tarihi:
Anneye Ait Bilgiler	Babaya Ait Bilgiler
Anne Yaşı ☐ 20 ve altı ☐ 21-25 yaş arası ☐ 26-30 yaş arası ☐ 31-35 yaş arası ☐ 36-40 yaş arası ☐ 41 ve üstü	Baba Yaşı ☐ 20 ve altı ☐ 21-25 yaş arası ☐ 26-30 yaş arası ☐ 31-35 yaş arası ☐ 36-40 yaş arası ☐ 41 ve üstü
Kardeş Sayısı (çalışmaya katılan çocuk hariç) ☐ Yok ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üstü	Aile Yapısı ☐ Çekirdek aile ☐ Geniş aile ☐ Boşanmış aile
Çocuğun Takım Sporlarına Devam Etme Durumu ☐ Evet, devam ediyor ☐ Hayır, devam etmiyor. Cevap evet ise; Hangi branşta spor yapıyor? ☐ Futbol ☐ Basketbol ☐ Voleybol ☐ Diğer (.....) Ne kadar zamandır devam ediyor? ☐ 1 ay ve daha az ☐ 1-3 ay ☐ 3-6 ay ☐ 6 ay-1 yıl ☐ 1 yıl ve daha fazla	

9. ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Mersin’de doğmuştur. İlköğretimi Mezitli Belediye İlköğretim Okulu’nda, liseyi ise Yusuf Kalkavan Anadolu Lisesi’nde tamamlamıştır. 2011-2015 yılları arasında Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2015-2017 yılları arasında özel bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde Çocuk Gelişimi ve Eğitimcisi olarak özel çocuklarla çalışmıştır. Özel eğitimde çalıştığı dönemde 2016’da Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi’nde yüksek lisansa başlamıştır. Eylül 2017’den itibaren Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak kariyerini sürdürmektedir. Çocuk döneminde spor, sporun sosyal etkileri, özel öğrenme güçlüğü gibi konularda çalışmalarını devam ettirmektedir.